

ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียน และทักษะ
ทางสังคม สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
พฤษภาคม 2557

ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียน และทักษะ
ทางสังคม สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้

พฤษภาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียน และทักษะ
ทางสังคม สาระพระพุทธรศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
พฤษภาคม 2557

พระมหาวิระพงษ์ สิงห์ครุฑ. (2557). ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปรินญาณิพนธ์: ดร.กิตติชัย สุทธิสินโนบล, ดร.ครรชิต แสนอุบล.

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่มีต่อสัมฤทธิ์ ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง (รวมทดสอบก่อนและหลังเรียน จำนวน 2 ชั่วโมง) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ แบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา และแบบวัดทักษะทางสังคม การวิเคราะห์ ข้อมูลใช้วิธีทางสถิติ t-test for dependent sample

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระ พระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีทักษะทางสังคม หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE EFFECT OF THE BUDDHISM INSTRUCTION MODEL ON ACADEMIC ACHIEVEMENT,
ATTITUDE AND SOCIALS SKILLS IN BUDDHISM SUBJECT OF
PRATOMSUKSA 6 STUDENTS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Educational Degree in Educational Science and Learning Management
at Srinakharinwirot University

May 2014

Phramaha Veerapong Singkrut. (2014). *The Effect of The Buddhism Instruction Model on Academic Achievement, Attitude and Socials Skills in Buddhism Subject of Pratomsuksa 6 Students*. Master thesis, M.Ed. (Educational Science and Learning Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Kittichai Suthasinobon, Dr.Kanchit Saenubon.

The research aims to study the effects of The Buddhism Instruction Model on academic achievement, attitude and socials skills in Buddhism subject of Pratomsuksa 6 Students. The study was conducted on a simple random sampling of 30 Pratomsuksa 6 Students in their second semester of the 2013 academic year at the Wat Awutvikasitaram School, Bangphad District, Bangkok, Thailand. The experiment was conducted over of 18 instructional hours. (total pretest-posttest, 2 hours) The instruments used during the studies were Buddhism Instruction Model lesson plans, achievement tests, Attitude tests, and Social Skill test. T-test for dependent samples was then employed to analyze the data.

The results of this research were as follows:

1. The students who were taught through the Buddhism Instruction Model had the higher Academic Achievement after learning than before learning Buddhism Subject with the statistically significant at the .01 level.
2. The students who were taught through the Buddhism Instruction Model had the higher Attitude towards learning Buddhism subject after learning than before learning with the statistically significant at the .01 level.
3. The students who were taught through the Buddhism Instruction Model had the higher social skills after learning than before learning with the statistically significant at the .01 level.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะ
ทางสังคม สาระพระพุทธรูปศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ของ
พระมหาวิระพงษ์ สิงห์ครุฑ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
(การประถมศึกษา)
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พ.ศ. 2557

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร.กิตติชัย สุทธิสิน)

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร.วรินทร์ โพนน้อย)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ครรชิต แสนอุบล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหาฉัตรชัย สุนทรสุข)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กิตติชัย สุทธิสิน)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ครรชิต แสนอุบล)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตาอย่างยิ่ง และความช่วยเหลือจากอาจารย์ ดร.กิตติชัย สุทธาสโนบล ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำรวมถึงให้คำปรึกษาที่ดีตลอดมา จากการดูแลและเอาใจใส่ในปริญญานิพนธ์ฉบับนี้อย่างใกล้ชิด รวมถึงอาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ช่วยตรวจสอบแก้ไขในข้อบกพร่องต่างๆ จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตมร รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ อินทร์ตัน ดร.โสภณ ขำทัพ ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ ปรีชา ภาวโน และครูภิรมย์ พันธุ์มาก ที่ได้กรุณาแนะนำ แก้ไขและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่าทุกท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหาจัตตชัย สุนตตชโย และอาจารย์ ดร.วรินทร์ โพนน้อย ที่ได้ให้คำแนะนำ แก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.รุ่งทิวา แยมรุ่ง ที่ได้ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณคณะผู้บริหาร บุคลากรและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม สังกัดสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระพุทธรศาสนา และคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน

พระมหาวิระพงษ์ สิงห์ครุฑ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
สมมุติฐานในการวิจัย	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	11
หลักการจัดการเรียนรู้	11
ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	12
มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	13
กระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	14
สาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	16
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	20
พระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา	20
กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพุทธะ	22
ความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับการจัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ	24
หลักธรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	25
การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model)	34
ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ	35
องค์ประกอบของแผนการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ	36
แนวทางการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ	40
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	41
ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	41
ประเภทของแบบทดสอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	42
การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ ต่อสาระพระพุทธศาสนา	47
ทฤษฎี แนวคิด และความหมายของเจตคติ	47
ความหมายของเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา	48
องค์ประกอบของเจตคติ	48
การวัดเจตคติ	51
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม	57
ความหมายของทักษะทางสังคม	57
องค์ประกอบของทักษะทางสังคม	58
การวัดและประเมินทักษะทางสังคม	60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	61
งานวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการสอน	61
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	64
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม	67
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	70
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	70
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	72
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการทดลอง	72
การเก็บรวบรวมข้อมูล	85
การวิเคราะห์ข้อมูล	85
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	86
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	90
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	90
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	90

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	96
ความมุ่งหมายของการวิจัย	96
สมมุติฐานในการวิจัย	96
วิธีการดำเนินการวิจัย	96
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	97
การเก็บรวบรวมข้อมูล	97
การวิเคราะห์ข้อมูล	98
สรุปผลการวิจัย	98
อภิปรายผลการวิจัย	98
ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	102
ภาคผนวก	110
ภาคผนวก ก.	111
ภาคผนวก ข.	138
ภาคผนวก ค.	157
ภาคผนวก ง.	161
ภาคผนวก จ.	194
ประวัติย่อผู้วิจัย	201

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	17
2 มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	17
3 วิเคราะห์เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง	71
4 แสดงแบบแผนการทดลอง (One Group Pretest - Posttest design)	72
5 หน่วยการเรียนรู้ เนื้อหา จำนวนชั่วโมงในการทดลอง	73
6 วิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย	77
7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample	90
8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติต่อการเรียน สาระ พระพุทธศาสนา ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัด การเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t- test Dependent Sample	91
9 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคม ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample	92
10 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถม ศีกษาปีที่ 6 ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียน การสอนแบบพุทธะ	92
11 เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียน การสอนแบบพุทธะ	93
12 เปรียบเทียบทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียน การสอนแบบพุทธะ	94
13 ผลการประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	139
14 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระ พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน จาก ข้อสอบจำนวน 60 ข้อ	140

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 ข้อ	141
16 ค่าความยากง่าย (p) ดัชนีอำนาจจำแนก (r) และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ	142
17 ผลการประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบสอบถามเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ	143
18 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ	146
19 ค่าอำนาจจำแนก (t) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ	149
20 ผลการประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบวัดทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ	151
21 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัดทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ	153
22 ค่าอำนาจจำแนก (t) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ	155
23 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	158
24 คะแนนเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	159
25 คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	160

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธะ	35
3 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	76
4 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	79
5 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน	82
6 ขั้นตอนการสร้างแบบวัดทักษะทางสังคม	84
7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา	93
8 เปรียบเทียบคะแนนเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา	94
9 เปรียบเทียบคะแนนทักษะทางสังคม	95

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือพัฒนา “คน” ต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต นับตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา สู่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยชรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่นเป็นวัยที่จะต้องปลูกฝังและต้องสร้างคุณค่าให้กับตนเอง และเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ และในขณะเดียวกันก็จะได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554: 1)

การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ การจัดการศึกษาจึงต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ. 2542: 5) การพัฒนาให้ “คน” ให้เป็น “คน” ที่สมบูรณ์ จึงต้องอาศัยการพัฒนาให้ครบทุกด้าน ทั้งในด้านการเรียนรู้การศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559) ที่ว่า กระบวนการในการบูรณาการของชีวิต เป็นองค์รวมแห่งการเรียนรู้ที่มีวงจรสนองตอบและสอดคล้องซึ่งกันและกัน เป็นองค์รวมของการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและธรรมชาติ อย่างมีสมดุล พึ่งพา อาศัย ส่งเสริม สนับสนุน ซึ่งกันและกัน ในกระบวนการพัฒนาชีวิตนี้ พระราชวรมูณี ประยูร ธรรมจิตโต (2543: 1 – 2) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคอนไว้ว ประเทศไทยถือว่าคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นั่นคือ คนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ เมื่อคนได้รับการพัฒนาแล้วก็จะเป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองควบคู่กันไป

นอกจากนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555 - 2559) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ว่า กระบวนการพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย/สังคม (ศีล) ด้านอารมณ์/สติ (สมาธิ) และด้านปัญญา (ปัญญา) นั้น จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังด้านคุณธรรมและจริยธรรม ให้แก่เด็ก แต่ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม และจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554: 4) ดังจะเห็นได้จากการสำรวจของคณะกรรมการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดกระทรวงศึกษาธิการ (ปปส. ศษ.) ข้อมูลรายงาน ณ วันที่ 30 มีนาคม 2543 พบว่า มีนักเรียนกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด จำนวน 35,428 คน กลุ่มที่ใช้สารประเภทเหล้า/บุหรี่ จำนวน 52,665 คน จากนักเรียนจำนวน 7,091,759 คน นอกจากนี้ยังมีปัญหานักเรียนเล่นการพนัน นักเรียน

ยกพวกตีกันระหว่างโรงเรียน รวมทั้งปัญหาทางเพศอันเกิดจากการแพร่หลายของสื่อลามก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังพบว่า กลุ่มที่มีอัตราการพัฒนาการในการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมค่อนข้างต่ำคือ กลุ่มนักเรียนนิสิต/นักศึกษา จึงถือว่ากลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มเสี่ยงในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมที่ด้อยลง (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. 2551: 104 – 105) ดังนั้น ทุกภาคส่วนของสังคมจึงได้ให้ความสำคัญทางด้านศาสนา โดยเฉพาะทางด้านศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมมากขึ้น เพราะมีความเชื่อว่าศาสนามีความจำเป็นต่อสังคมและมวลมนุษยชาติ ประกอบกับสังคมไทยที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันหลัก 1 ใน 3 สถาบันหลักของชาติที่ธำรงรักษาความเป็นไทยสืบมาถึงปัจจุบัน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. 2554: 1)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า คุณธรรม จริยธรรมของสังคมไทยเริ่มเสื่อมถอยลงไปทุกขณะ ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน กลายเป็นปัญหาระดับชาติอยู่ในขณะนี้ คนไทยยอมรับได้หากมีการทุจริตคอร์รัปชัน ถ้าหากตนเองมีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์นั้นด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ที่ผ่านมา ระบบการศึกษาของไทยยังไม่ตอบโจทย์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และแผนการศึกษาแห่งชาติที่ได้วางเอาไว้ นั่นเป็นเพราะการก้าวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วของโลกสมัยใหม่ เมื่อคุณธรรม จริยธรรมของคนในชาติ เสื่อมถอยลงไป จึงทำให้พระพุทธศาสนาเริ่มเสื่อมไปจากสังคมไทยด้วยเช่นกัน ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่น่าไปสู่ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็คือ การที่สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมยุคใหม่จากการเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยีสมัย หรือกระบวนการที่เรียกว่า โลภียานูวัฒน์ (Secularization) คือ การทำให้สถาบันต่างๆ ของสังคมแยกขาดจากศาสนาและมีลักษณะอย่างโลกย์ๆ มากขึ้น (พระไพศาล วิสาโล. 2552: 92) สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (2546: 125) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่คนไทยได้ล้มเลือนเห็นห่างแปลกแยกออกไปจากพื้นเพ ทั้งพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของตนเอง จนทำให้คุณธรรม ศีลธรรมเสื่อมถอยเป็นเพราะสาเหตุสำคัญสองประการ คือ 1) ความเสื่อมของคุณค่าทางจิตใจไม่สนใจศาสนาและคำสอนทางศีลธรรม พร้อมทั้งการหันไปมีค่านิยมทางด้านวัตถุมากเกินไป 2) การมีทัศนคติที่ดูถูกวัฒนธรรมพื้นเดิมของบ้านเมือง และละเลยทอดทิ้งภูมิปัญญาไทย

พระพุทธศาสนามีประวัติศาสตร์อันยาวนานกับชาติไทย เป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยได้ถูกประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ถึงขั้นที่ทำให้เกิดมีระบบความเชื่อและความประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบของคนไทยโดยเฉพาะ ซึ่งเรียกได้ว่า เป็นพระพุทธศาสนาแบบไทย หรือพระพุทธศาสนาของชาวไทย (พระธรรมปิฎก. 2542: 189) ในการที่จะพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังเจตคติ ค่านิยมที่ดีงาม ให้แก่เยาวชนไทยตั้งแต่เริ่มต้นในชั้นเรียน โดยการนำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาช่วยในการพัฒนาเยาวชนในชาติ คนชาติไทยได้รับนับถือพระพุทธศาสนา มาตลอดเวลาช้านาน สังคมไทยทุกระดับได้รับหลักหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไว้มาก จนกล่าวได้ว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้มาเป็นหลักปฏิบัติที่เป็นเนื้อหาสำคัญของสังคมไทย บังเกิดเป็นระบบความเชื่อ ระบบความเคารพนับถือเชื่อฟัง ระบบตั้งสังคมขึ้นด้วยการปฏิบัติเกื้อกูลต่อกัน ระบบ

ความประพฤติ ระบบแสงบุญ ระบบบ้านและวัด ระบบการปกครอง ระบบความเป็นไทย ซึ่งเป็นไท แก่ตน (พระศาสนโสภณ. 2555: 11)

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นการจัดการ การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้อยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกัน อย่าง หลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม ซึ่งในสาระการเรียนรู้ที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ได้วางกรอบแนวคิดที่เป็นพื้นฐานเอาไว้เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนเองนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ ต่อสังคมและส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552ก: 1) การศึกษาสาระพระพุทธศาสนา นับได้ว่า มี ความสำคัญอย่างยิ่งในจัดการศึกษา เพราะว่ามีธรรมชาติที่เป็นแหล่งแห่งคำสอนที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ในสังคมไทย เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องและกลมกลืนกับรากฐานทางวัฒนธรรม และพื้นเพทางจิตใจ ของคนไทย พระธรรมปิฎก (2541: 3) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่คนไทยจำเป็นต้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ไว้ว่า เพราะวิชาพระพุทธศาสนานี้ เป็นเรื่องของการศึกษา ซึ่งเป็นการกิจหลักในทางสร้างสรรค์ของ สังคม ที่มีผลลึกซึ้งและยาวไกล พร้อมกันนั้นก็เป็นเรื่องของการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นรากเหง้าที่ยึดเหนี่ยวสังคมไว้ และทำให้สังคมไทยมีลักษณะที่เป็นแบบฉบับของ ตัวเอง แต่คนกลับเอาใจใส่น้อยลง ไม่มีจิตสำนึกที่จะเห็นความสำคัญของการเรียนสาระพระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนามีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ แต่ในการจัดการเรียน การสอนสาระพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เล็งเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม น้อยลง ซึ่งจะพบว่านักเรียนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญ กับรายวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มากกว่า โดยเฉพาะรายวิชาพระพุทธศาสนา ยังมีความสนใจ น้อยกว่าวิชาอื่น จะเห็นได้จากการหนีเรียน ของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ยังมีได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน หลักสูตรยังคงเป็นเรื่องของเนื้อหาสาระ ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอน และการถ่ายทอดความรู้ค่อนข้างมาก ยังคงเน้นครู เป็นสำคัญ และวิธีการสอนยังคงใช้รูปแบบท่องจำมากกว่าความเข้าใจ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 11. 2554: 5) นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ยังพบว่า การจัดการเรียนการสอนของครูยังมีปัญหาเนื่องจากว่า นำวิธีการสอนที่ไม่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระมาใช้ ในการสอน ครูใช้เทคนิคการสอนที่ไม่หลากหลาย ผู้เรียนให้ความสำคัญวิชาพระพุทธศาสนา น้อยมาก เมื่อเทียบกับวิชาอื่น รวมถึงขาดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรกุล สำเภาพล (2537: 96 – 97) ที่ว่าได้สำรวจพบว่า การจัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาไม่ประสบความสำเร็จ เพราะครูขาดความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาและขาด วิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน จึงไม่สามารถใช้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริม คุณธรรมและแก้ปัญหาชีวิตของเยาวชนและประชาชนในสังคมได้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม

ปัจจุบันวิธีการจัดการเรียนการสอน สาระพระพุทธศาสนาที่สำคัญมีอยู่หลากหลายวิธี ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรได้วางไว้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ครูจะต้องวางแผนการสอนเป็นอย่างดี รวมถึงมีวิธีการสอนที่จูงใจให้นักเรียนต้องการเรียนรู้ ซึ่งวิธีสอนนับว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนของครู เพราะถ้าวิธีสอนเหมาะสมกับเนื้อหาและตัวผู้เรียน ก็จะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นได้ ในสาระพระพุทธศาสนา นั้น ก็เหมือนกัน ผู้สอนจะต้องเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนเช่นกัน วิธีการสอนวิธีหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระพระพุทธศาสนามากที่สุด คือ พุทธวิธี เป็นการนำเอาหลักพุทธธรรมของพระพุทธเจ้าผู้ซึ่งเป็นครูของโลก (สตุถา เทวมนุสฺसान) มาใช้ในการสอน ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกเกิดแก้ปัญหา โดยจากการจัดสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่เป็นปรโตโมสะ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เองโดยการคิด หรือเรียกว่าปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) และเกิดปัญหาในที่สุด ด้วยการช่วยเหลือจากผู้สอนเพื่อชี้ทางให้ผู้เรียนเข้าภาวะของการรู้แจ้งด้วยตนเอง (กัลยาณมิตร) ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชวรมณี ประยูร ธมฺมจิตฺโต (2543: 2 – 23) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนด้วยพุทธวิธี เป็นกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนามนุษย์ให้เกิดปัญญาโดยแท้ โดยส่งเสริมองค์ความรู้ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้เห็นแจ้งตามสภาพจริงที่ปรากฏ ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงต้องเป็นการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษา เพื่อนำพาคนไทยไปสู่ความสามารถในการประกอบอาชีพเพียงเท่านั้น แต่การจัดการศึกษาที่แท้จริงต้องเป็นจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้สมบูรณ์ทั้งด้านความประพฤติ จิตใจ และปัญญา

การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) เป็นวิธีสอนที่มีความคล้ายคลึง และมีความเหมือนกันกับวิธีการสอนแบบพุทธวิธี กล่าวคือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาเป็นรูปแบบการสอน โดยได้นำเอาหลักธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 7 หลักธรรม ได้แก่ ปรโตโมสะ หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักภาวนา 4 มาพัฒนาเป็นรูปแบบการสอน โดยจัดเป็นขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาอุคคิธรรม ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล กิตติชัย สุทธาสโนบล (2553) ได้ทำการพัฒนาและศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะนี้กับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาผลใน 4 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมการเรียนด้านกาย ด้านพฤติกรรมการเรียนด้านทักษะ ด้านพฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 66.77 จากการประเมินครั้งสุดท้าย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะนี้ จึงเป็นวิธีหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้เพื่อการพัฒนาในการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา เพราะการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย-สังคม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และทางด้านปัญญา (ปัญญา) และผลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะนี้ สามารถพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรมการเรียนด้านกาย พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ที่กำหนดไว้ในการจัดการศึกษา ตาม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ที่ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ และคุณธรรม โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552ก: 4)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนาตามแนวการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้เรื่องพระธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาใช้เป็นเนื้อหาในการวิจัย โดยได้นำเอาขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) ทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาภูมิธรรม ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล มาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา สำหรับครูสอนสาระพระพุทธศาสนาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญของผลการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ได้แนวทางและแผนการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีการสอนแบบพุทธะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนสาระพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป
3. เป็นข้อมูลทางการศึกษาให้แก่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคมที่เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 ห้องเรียนรวมนักเรียนทั้งหมดจำนวน 60 คน ซึ่งนักเรียนแต่ละห้องจัดชั้นเรียนแบบความสามารถ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ที่จัดแบบความสามารถ จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จำนวน 30 คน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 16 คาบๆ ละ 60 นาที โดยทดลองสอน 16 คาบ เป็นระยะเวลาการสอน 16 ชั่วโมง และใช้เวลาทดสอบ 2 คาบ คือ ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง รวมระยะเวลาการทดลองทั้งหมด 18 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องพระธรรม

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model)

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา
2. เจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา
3. ทักษะทางสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน มุ่งศึกษา แก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาผ่านระบบไตรสิกขา มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence) เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลเท่าที่รู้เห็น มั่นใจว่า เป็นไปได้ มีคุณค่า และมั่นใจว่า

สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ในกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสวดมนต์ ฝึกสมาธิในลักษณะต่างๆ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน ทั้งการเตรียมบุคลิกภาพของครูที่เป็นกัลยามิตร โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อนักเรียน พร้อมทั้งจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่เรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาคุณธรรม (Virtues Conducive to Growth) เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียน การแบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมและจัดเตรียม สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดโดยแบบคาย (โยนิโสมนสิการ) การพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สืบเสาะหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ กระบวนการกลุ่ม พร้อมทั้งการอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนนำเสนอผลงาน ที่เกิดจากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลอง หรือชีวิตจริง การปรับปรุงผลงาน โดยใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ หรือจัดทำเป็นแผนผังแผนที่ความคิด (Mind map) หรือโครงงาน

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน และปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียน และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ผ่านการสรุปบทเรียน อภิปรายสรุป ประเมินชิ้นงาน ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน

2. แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ หมายถึง เอกสารที่มีการวางแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ที่ผู้วิจัยค้นคว้าและสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) จำนวนทั้งหมด 16 แผนการสอน จำนวน 16 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะนี้ขึ้น โดยยึดหลักตามโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้าง ดังนี้

1. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด
2. สาระสำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. สาระการเรียนรู้
5. กิจกรรมการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้
 - 5.1 ขั้นสร้างศรัทธา
 - 5.2 ขั้นปัญญาคุณธรรม

5.3 ขั้นพัฒนาปัญญา

5.4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้

5.5 ขั้นสรุปและประเมินผล

6. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

7. การวัดและประเมินผล

8. ข้อเสนอแนะ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการสาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบ 4 ตัวเลือก โดยสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย 6 ด้าน คือ ด้านความรู้/ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า

4. เจตคติต่อการเรียน หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อสาระพระพุทธศาสนา วัดได้จากการตอบแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามรูปแบบของ ลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้สึก องค์ประกอบด้านพฤติกรรมหรือการกระทำ และองค์ประกอบด้านสติปัญญา ดังนี้

4.1 องค์ประกอบด้านความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึก หรืออารมณ์ของนักเรียนที่มีต่อสาระพระพุทธศาสนา ว่ารู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ

4.2 องค์ประกอบด้านพฤติกรรมหรือการกระทำ หมายถึง แนวโน้มที่จะกระทำลงไป หรือได้กระทำลงไปตามที่รู้สึก เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากด้านความรู้สึก

4.3 องค์ประกอบด้านสติปัญญา หมายถึง ความรู้ และความเข้าใจที่มีต่อสาระพระพุทธศาสนา ประเมินต่อสาระพระพุทธศาสนาว่าเป็นอย่างไร ใช่หรือไม่ใช่ ถูกหรือไม่ถูกต้อง

5. ทักษะทางสังคม หมายถึง การแสดงออก การปฏิบัติตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วัดได้จากการตอบแบบวัดทักษะทางสังคม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวของ ลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนี้

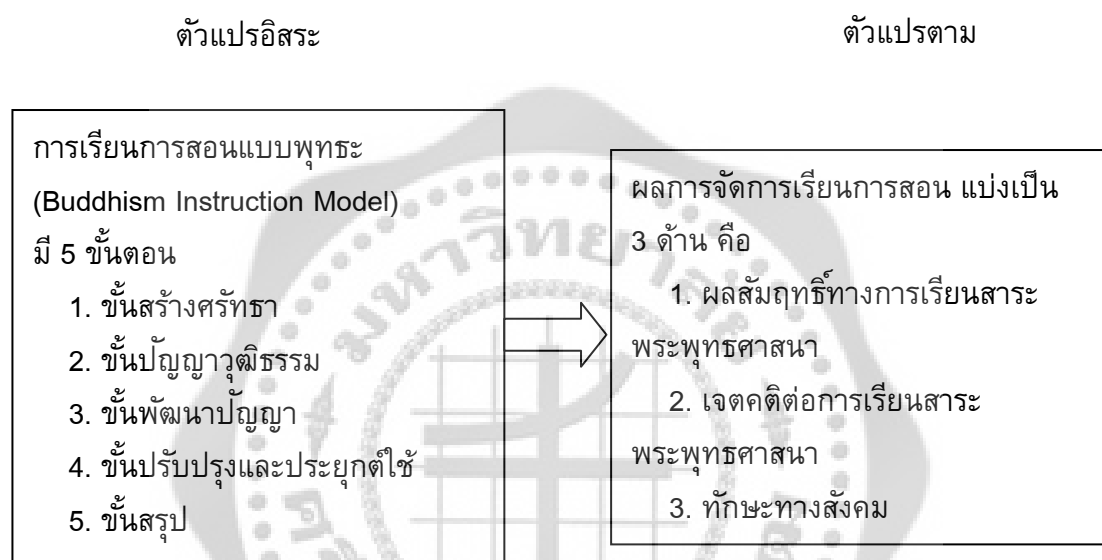
5.1 การทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การช่วยเหลือผู้อื่น การรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายภายในกลุ่ม รวมทั้งการแก้ปัญหาและการตัดสินใจร่วมกับผู้อื่น เพื่อที่จะทำงานในกลุ่มให้สำเร็จ

5.2 การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น หมายถึง การสื่อสารที่ชัดเจน การรับฟังและการแปลความหมาย เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้ตรงตามความหมาย

5.3 การมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น การเป็นกัลยาณมิตรที่ดี การมีน้ำใจ รู้จักเอื้ออาทร และห่วงใยผู้อื่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนและทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยได้นำเอารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) มาใช้เป็นขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอน

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีทักษะทางสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.1 หลักการจัดการเรียนรู้

1.2 ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.3 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.4 กระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.5 สาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

2. การจัดการศึกษาตามแนวพุทธะ

2.1 พระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา

2.2 กระบวนการเรียนรู้ตามแบบพุทธะ

2.3 ความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

2.4 หลักธรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ

2.5 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model)

2.6 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ

2.7 แนวทางการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.2 ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.3 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. เจตคติต่อ สาระพระพุทธศาสนา

4.1 ทฤษฎี แนวคิด และความหมายของเจตคติ

4.2 ความหมายของเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา

4.3 องค์ประกอบของเจตคติ

4.4 การวัดเจตคติ

5. ทักษะทางสังคม

5.1 ความหมายของทักษะทางสังคม

5.2 องค์ประกอบของทักษะทางสังคม

5.3 การวัดและประเมินทักษะทางสังคม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบพุทธะ และการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในการสอน

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อการเรียน สาระพุทธศาสนา

6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งพัฒนา ผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มี จิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ กระประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคน สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยยึดหลักการในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะ สำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย ยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และ เต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญ ทั้งความรู้ และคุณธรรม

กระบวนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับ ผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการ ทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการ ปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาทักษะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียน ควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอน จึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552ก: 4 – 25)

1.2 ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2552ก: 132 – 133) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในขณะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆ ไว้ ดังนี้

ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธาน ค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนและทักษะทางสังคม สาระพระพุทธรูปศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยได้คัดเลือกเอาเนื้อหาพระธรรม ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาใช้ในการวิจัย

1.3 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตน เป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้มาตรฐานการเรียนรู้ ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

1.4 กระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 25 – 26) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไว้ว่า การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน ผู้เรียนต้องได้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งในส่วนกว้างและลึก และจัดในทุกภาคและชั้นปี

หลักการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมาย โดยเน้นแนวคิดที่สำคัญๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิด ความรู้ที่คงทน ยั่งยืน มากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเรื่องหรือข้อเท็จจริงที่มากมาย กระจัดกระจาย แต่ไม่เป็นแก่นสาร การจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผลที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียนเพื่อแสดงให้เห็นว่า เขาได้เรียนรู้ และสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ การบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียน โดยเชื่อมโยงเหตุการณ์พัฒนาการต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลก เข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะค่านิยมและจริยธรรมลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อ และเทคโนโลยีต่างๆ และสัมพันธ์กับวิชาต่างๆ

3. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ที่สะท้อนค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยผู้เรียนให้ได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินในแก้ปัญหาต่างๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนการสอนที่ทำหาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งในส่วนตนและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะ จัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจและเคารพในความคิดของผู้เรียน

5. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ตัดสินใจสร้างสรรค์ ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นการจัดกิจกรรมที่เป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ได้ แม้ว่าอาจจะไม่ใช่เด็กทุกคนที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนในระดับที่เท่ากัน

การจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นั้น ครูผู้สอนจะใช้วิธีการสอนที่หลากหลายผสมผสานกันเหมือนกับการสอนอื่นๆ เพราะเหตุว่าไม่มีการสอนวิธีในวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว การสอนที่ดีคือการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนและนักการศึกษาในปัจจุบันรู้ว่า การพัฒนารูปแบบการสอนแบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับครูผู้สอนซึ่งมีบุคลิกภาพต่างกัน ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน และบริบทที่แตกต่างกันเป็นสิ่งที่ทำได้ ครูผู้สอนบางคนและนักเรียนบางกลุ่ม อาจชอบใช้วิธีสอนเป็นรายบุคคล ครูบางคนและนักเรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้วิธีสอนด้วยการอภิปราย การทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนบางคนและบางกลุ่มอาจชอบใช้ทั้งสองวิธี อย่างไรก็ตามตัวครูผู้สอนเองก็จะต้องมีความยืดหยุ่น ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนบ้าง พร้อมทั้งมีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี

การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะสามารถบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ด้วยการสอนแบบบูรณาการและการสอนแบบแยกรายวิชา ด้วยเหตุผลที่ว่า การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมด้วยวิธีการบูรณาการนั้น มีเหตุผลที่สนับสนุนอย่างน้อย 3 ประการ คือ ความเหมาะสมทางด้านปรัชญา ความเหมาะสมทางด้านจิตวิทยา และความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของวิชาความรู้สมัยใหม่ กล่าวคือ

1. เหตุผลในด้านความเหมาะสมทางด้านปรัชญา เนื่องจากการจัดการศึกษาภาคบังคับนั้น เรื่องที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จะต้องมีประโยชน์ ทั้งต่อตัวผู้เรียนและสังคมโดยรวม และผู้เรียนเองก็ต้องการความแน่ใจว่า สิ่งที่เขาถูกบังคับให้เรียนนั้นจะต้องเกิดประโยชน์แก่ตัวเขาไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้น การสอนแบบบูรณาการจึงมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งในการพัฒนาตนเองและสังคม

2. เหตุผลในด้านความเหมาะสมทางด้านจิตวิทยา การสอนแบบบูรณาการ เป็นการสอนที่พยายามจะตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากเด็กมักจะมองโลกเป็นหน่วยเดียว แต่มักจะตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับทุกเรื่องทุกวิชา ดังนั้น บทบาทของครูที่ควรจะทำก็คือ ครูผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์และช่วยชี้แนะ ช่วยเหลือวิธีการศึกษาค้นคว้า หาคำตอบที่มาจากความรู้หลายๆ ด้านหลายวิชา รวมทั้งขั้นตอนในกระบวนการศึกษาค้นคว้าให้แก่ผู้เรียนด้วย

3. เหตุผลในด้านความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของวิชาความรู้สมัยใหม่ ปัจจุบันวิชาต่างๆ จะมีการเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกันทำให้เกิดวิชาใหม่ๆ ขึ้นหลายวิชา เช่น ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์การเกษตร ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ฯลฯ และโดยเฉพาะคำว่า “สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม” ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นสนามวิชาที่ประกอบด้วยวิชาต่างๆ ที่แยกเป็นอิสระ

ต่อกัน แต่ในแต่ละวิชาก็ยังมียุทธศาสตร์จากหลายสาขาวิชาอยู่ ทั้งในส่วนของสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และมนุษยศาสตร์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้การเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.5 สาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ระบุถึงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาระวิชาพระพุทธศาสนานั้น ได้จัดสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552ก: 1 – 25)

1.5.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญศาสนาหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตน เป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

1.5.2 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ของสาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งกำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญของศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตาราง 1 มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ
2. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน หรือประวัติศาสตร์ศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
3. เห็นคุณค่าและประเพณีตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด
4. วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
5. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
6. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา และบริหารจัดการเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนา ที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด
7. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา ที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและ สิ่งเสพติด
8. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป
9. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ. 2552ก: 138 – 142.

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตน เป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตาราง 2 มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในศาสนสถาน และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม
 2. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด
 3. อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมใน ศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
 4. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ
-

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ. 2552ก: 144.

1.5.3 คำอธิบายสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภากัญหาชีวิต สภากวาล้อม เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักและ เห็นคุณค่าในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นศาสนา ประจำชาติ พุทธประวัติ สรูปพุทธประวัติ การปลงอายุสังขาร ปัจฉิมสาวก ปรีณิพพาน การถวายพระเพลิง แจกพระบรมสารีริกธาตุ สังเวชนียสถาน 4 ชาดก เรื่องที่ขีตโกศลชาดก สัพพทาสชาดก วันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา สรุปความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมและหลักปฏิบัติในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันธรรมสวนะ ศึกษา วิเคราะห์ คุณค่าของศาสนสถาน ในท้องถิ่น

พระธรรม เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง พระรัตนตรัย (ศรัทธา 4) พระพุทธ (พุทธกิจ 5) พระธรรม (อริยสัจ 4 หลักกรรม) และพระสงฆ์ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) โอวาท 3 ไม่ทำชั่ว (เบญจศีล อปายมุข 6 อกุศลมูล 3) ทำความดี (เบญจธรรม กุศลมูล 3 พละ 4 คารวะ 6 กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์ มงคล 38 ในเรื่อง มีวินัย การงานไม่มีโทษ ไม่ประมาทในธรรม) และทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) พุทธศาสนสุภาษิต คือ สจฺเจน กิตฺติ ปปโปติ (คนจะได้รับ เกียรติด้วยสัจจะ) ยถาที่ ตถาการิ (พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น) พระไตรปิฎก ลักษณะเฉพาะและความสำคัญของพระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก (หากินผัดถัวย่อมพินาศ) ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา คือ ตัณหา จันตะ การบริหารจิตและเจริญปัญญา สวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา

ความหมายของสมาธิและปัญญา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ฝึกการยืน เดิน นั่ง และนอน อย่างมีสติ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึกเมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัส สิ่งที่มากระทบ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน

พระสงฆ์ เกี่ยวกับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา เรื่องพระราชนิพนธ์หน้าที่ชาวพุทธ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ภายในวัด เขตพุทธาวาส - สังฆาวาส และการปฏิบัติตนที่เหมาะสม การเข้ารับการบรรพชาในพระพุทธศาสนา การเข้าค่ายคุณธรรม การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ มารยาทชาวพุทธ และการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ฝึกปฏิบัติเรื่องการถวายของแก่พระภิกษุ การปฏิบัติตนในขณะฟังธรรม การปฏิบัติตนตามแนวทางของพุทธศาสนิกชนเพื่อประโยชน์ต่อศาสนา และศึกษากรณีชาวพุทธตัวอย่าง เรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส และชาวพุทธตัวอย่าง ในชุมชน ทบพวนศาสนพิธี เกี่ยวกับการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และอาราธนาพระปริตร พิธีทอดผ้าป่า พิธีทอดกฐิน ระเบียบพิธีในการทำบุญงานอวมงคล การประพาศปฏิบัติตนในศาสนพิธีและพิธีกรรมของ ชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยั่งยืนต่อพระรัตนตรัย และรักการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรม ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตตนเองและสังคมโดยรวม (กรมวิชาการ. 2545: 107 – 108)

1.5.4 สารการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบไปด้วยเนื้อหา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ

1. ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ
2. พุทธประวัติ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

1. โอวาท 3
2. หลักธรรมนำชาวพุทธ
3. เรื่องน่ารู้คู่พุทธศาสน์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์

1. พุทธสาวก : พระราชนิพนธ์
2. ชาดก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ชาวพุทธที่ดี ชีวิตมีสุข

1. ชาวพุทธตัวอย่าง
2. มารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 จิตสงบ พบความสุข

1. การบริหารจัดการและเจริญปัญญา
2. สมาธิเบื้องต้น

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี

1. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
2. ศาสนพิธีนํ้ารู้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องพระธรรม สารวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ และจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ จำนวน 16 แผน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

2.1 พระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา

พระธรรมปิฎก (2546: 103 – 105) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรการศึกษาให้คนไทย ส่วนใหญ่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

1. คนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชนควรมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติ ถูกต้องต่อศาสนาที่ตนนับถือ
2. คนทุกคนที่อยู่ในสังคมไทย ควรเรียนรู้พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นรากฐาน ของวัฒนธรรมไทย เป็นสถาบันใหญ่ และทำหน้าที่ที่เป็นส่วนร่วมของตน ในการพัฒนาสังคมไทยนั้น อย่างประสานกลมกลืน และได้ผลดี
3. สังคมไทยอาศัยพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งคำสอนจริยธรรม และได้ยอมรับระบบ จริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นมาตรฐานที่ยึดถือปฏิบัติตามตลอดมา คนไทยจึงควรเรียนรู้พุทธจริยธรรม เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชีวิตพัฒนาสังคมให้บรรลุประโยชน์และสันติสุข

ดังนั้นการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนานั้น อาจจัดแยกออกได้เป็น 2 หมวดใหญ่ คือ

1. การศึกษาภาคเนื้อหา ได้แก่ ข้อมูลความรู้ หรือสิ่งที่ควรรู้ตามสมควรแก่ฐานะ ของตน และเพื่อความเป็นชาวพุทธที่ดี เช่น พระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีไทยที่เกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนา และหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

2. การศึกษาภาคปฏิบัติการ ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ซึ่ง พร้อมทั้งจะอยู่ร่วมด้วยดีและมีส่วนในการใช้ปฏิบัติ เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของท้องถิ่น รัฐจะต้องตกลงที่จะพยายามส่งเสริมให้ระบบการคัดเลือกคน ในทางการศึกษาออกมาในรูปที่ว่า ผู้ที่ เป็นยอดคนจึงมาเป็นครู และผู้ที่เป็นยอดครู จึงมาเป็นครูสอนพระพุทธศาสนา หรือครูจริยศึกษา

ดังนั้นการศึกษาตามแนวพุทธศาสนานี้ จึงเป็นการศึกษาที่พัฒนาตนอย่างแท้จริง และ เป็นการพัฒนาที่ได้ผลยั่งยืน ยาวนาน แต่ปัจจุบันจะเห็นว่าได้มีการนำเอาแนวการศึกษาของชาติอื่น มาใช้ ดูเหมือนว่าคนยิ่งศึกษามาก จะยิ่งเห็นแก่ตัวมาก โลภมาก คดโกงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงถึงเวลาแล้ว ที่เราจะต้องนำการศึกษาตามแนวไตรสิกขานี้มาใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง

กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารบก (2545: 29) ได้ให้ความหมายของการศึกษาแนวพุทธศาสนาไว้คือ ไตรสิกขาจะนำพาผู้ศึกษาให้รู้ทันโลกและชีวิต จะนำผู้ศึกษาให้เป็นคนเก่งที่โลกต้องการ 5 ประการ คือ

1. เก่งงาน
2. เก่งคน
3. เก่งดี
4. เก่งคิด
5. เก่งดำเนินชีวิต

เก่งดำเนินชีวิตคือจุดประสงค์ของการศึกษา คนเก่งดำเนินชีวิตต้องเข้าใจคนอื่น ต้องเห็นใจคนอื่น ต้องมีความจริงต่อคนอื่น ต้องเอาใจคนอื่นมาใส่ใจตน จะเห็นว่าคนเก่งในการดำรงชีวิตทั้งชีวิตของเขา มีแต่คนอื่น ตัวของเขาเป็นผู้ให้ เป็นผู้เสียสละ เมื่อให้หมด สละหมด ในที่สุดจะได้มาทั้งหมด คือ ได้น้ำใจจากปวงชน ได้ความรักจากปวงชน ได้ความภักดี ชั่วนิรันดร์

ดังนั้นการศึกษาตามหลักการพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงการปฏิบัติ คือ เป็นทั้งศาสตร์ คือ หลักการ ทฤษฎี และศิลป์คือการปฏิบัติ การนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้วย ผู้มีการศึกษาในหลักการนี้จะมีบุคลิกภาพปรากฏเด่นชัดอยู่ 3 ประการ คือ

1. ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมเป็นอย่างดี
2. ดำรงตนในกุศลกรรมบถ 10 เป็นอย่างกลาง
3. ฟอกจิตของคนให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสเป็นอย่างดีสูง

นอกจากนี้ สุนน อมรวิวัฒน์ (2542: 8) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนาไว้ว่า การเรียนรู้คือกระบวนการที่ผัสสะทั้ง 6 ของมนุษย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เกิดธาตุรู้ (รู้สึก หมายถึง รู้คิด รู้แจ้ง) และมีการกระทำโต้ตอบ ผูกฝน อบรมตนเองหรือโดยกัลยาณมิตรจนประจักษ์ผล เกิดคุณภาวะ (ความรู้และความดี) สมรรถภาวะ(ความสามารถ) สุขภาวะ (ความผาสุกพอเหมาะพอควร) และอิสรวภาวะ (พ้นจากทุกข์และความเป็นทาส) และได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการศึกษาตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาว่าครอบคลุมขั้นตอนและองค์แห่งความรู้แจ้ง 3 ประการ คือ

1. ปริยัติ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการการฟัง การอ่าน การคิดถึงความหมาย ส่วนประกอบความสัมพันธ์ กฎ และกระบวนการของชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้อย่างละเอียด ลึกซึ้งเป็น และระบบสาระสำคัญของพระพุทธศาสนานั้นเป็นความเข้าใจในเหตุปัจจัยและผลที่ต่อเนื่องกัน เป็นวัฏจักรอย่างมีขาดสาย อันได้แก่ ปฏิจจุสมุปบาท พุทธศาสนิกชน พยายามศึกษาและฝึกหัดอบรมตน เพื่อจะสามารถตัดวงจรนี้เสียได้ก็จะบรรลु ซึ่งความดับ สงบ เย็น คือ นิพพาน

2. ปฏิบัติ การปฏิบัติเป็นการศึกษาที่แท้จริง มีองค์ประกอบ 3 ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา (ซึ่งอธิบายได้ต่อไปเป็นวัชฌิมาปฏิบัติ หรือมรรคมีองค์ 8) คือ

2.1 อธิศีลสิกขา คือ การฝึกหัดอบรมควบคุมกายและวาจา เพื่อให้ผู้ศึกษาพูดดี (สัมมาวาจา) ทำการงานดี (สัมมากัมมันตะ) และดำรงชีวิตด้วยดี (สัมมาอาชีวะ)

2.2 อธิจิตตสิกขา (สมาธิ) คือการฝึกหัดอบรมให้จิตและความคิดมีความแน่วแน่ ตั้งใจ และปลอดโปร่ง ทั้งนี้โดยมีความเพียร (สัมมาวายามะ) กอปรด้วยความระลึกรู้ (สัมมาสติ) และจิตที่ตั้งมั่นแน่วแน่ (สัมมาสมาธิ)

2.3 อธิปัญญาสิกขา คือ การฝึกหัดอบรมให้เกิดความรู้แจ้ง ซึ่งเป็นความรู้ระดับสูง ที่ประจักษ์ด้วยการฝึกฝนตนเองอย่างแท้จริง จนเกิดความเห็นที่ตรงกันสัจจะความจริง (สัมมาทิฐิ) และความดำริในทางที่ชอบ (สัมมาสังกัปปะ)

การปฏิบัติหรือการฝึกหัดอบรม กาย วาจา ใจ จึงเป็นการศึกษาที่แท้ตามนัย แห่งพระพุทธศาสนา มีลักษณะเป็น สัมมาญาณ คือ ความรู้อันชอบยิ่ง และเป็นภาวิตญาณ คือความรู้ ที่เหนือสัจชาติญาณ จำเป็นต้องศึกษาฝึกหัดอบรมด้วยตนเองจึงจะบรรลุได้

3. ปฏิเวธ การศึกษาตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา มิได้หยุดอยู่เพียงแค่ความรู้และการปฏิบัติเท่านั้น หากยังก้าวต่อไปถึงความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ถึงผลของปริยัติและปฏิบัติอีกด้วย คือ เป็นขั้นก้าวหน้าของปฏิเวธ

การที่ผู้ศึกษาจะหยุดอยู่เพียงขั้นของสัมมาทิฐิ และสัมมาญาณเท่านั้น ยังอาจจะว่ายวน อยู่ในห้วงแห่งปัญญาทั้งปวง ดังนั้นการศึกษาและการฝึกหัดอบรมตนของพุทธศาสนิกชนจึงต้องสูงขึ้น เข้าขั้น จนสามารถยกระดับของตนให้หลุดพ้นจากความเป็นทาสของอวิชชาและกิเลส เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์หมดปัญหาทั้งปวงของชีวิต ซึ่งหมายถึงการที่ได้หลุดพ้นสิ้นเชิง (สัมมาวิมุตติ)

การศึกษาและการฝึกหัดอบรมตนจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีเหตุ ปัจจัยและผลที่ผสมผสาน สอดคล้องกันอย่างได้สัดส่วนสมดุล นำไปสู่เป้าหมายอันสูงส่งของมนุษย์ คือ “อิสรภาพ” ซึ่งเป็นทั้ง อิสรภาพของตนกับการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และอิสรภาพภายในจิตใจของตนเอง จิตของผู้มี อิสรภาพแล้ว ย่อมสงบ เย็น ด้บความรู้อย่างรอบรู้ถึงสิ่งควรละเว้น และเพิ่มพูนสิ่งที่เป็นกุศล การศึกษาเช่นนี้จึงเป็นการศึกษาที่น่าสนใจ นักการศึกษาสมัยใหม่น่าจะหันมาวิเคราะห์รายละเอียดของ สารเหล่านี้ และนำไปใช้ให้เหมาะสม

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษาตามแนวพุทธศาสนา คือ การศึกษาเพื่อพัฒนา ตนเอง เพื่อให้เกิดปัญญา สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเองได้ การศึกษาตามแนวพุทธศาสนา จึงเป็นการศึกษาเพื่อขัดเกลา บรรเทาความทุกข์ ตามขั้นกระบวนการของไตรสิกขา เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน เป็น คนเก่ง ดี และมีความสุข

2.2 กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพุทธะ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ตามแบบพุทธะ มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

พระไพศาล วิสาโล (2544: 13 – 17) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้แนวพุทธหมายถึง กระบวนการที่เป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา สารของกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธได้ถูกย่อไว้ แล้วในพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ธรรม 4 ประการเหล่านี้ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา กล่าวคือ การเสนาสัทบุรุษ การฟังสัทธรรม โยนิโสมนสิการ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ” จากพุทธพจน์นี้ สามารถแยก

กระบวนการเรียนรู้ ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การรับรู้ ได้แก่ การเสวนาสัตบุรุษ และการฟังสัทธรรม 2) การคิด ได้แก่ โยนิโสมนสิการ และ 3) การปฏิบัติ ได้แก่ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ

สมุน อมรวิวัฒน์ (2542: 8 – 17) ได้สรุปกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ไว้ดังนี้

หลักที่หนึ่ง พระพุทธศาสนามองมนุษย์ ทั้งในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคล (As an individual) และในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น (กัลยาณมิตร) ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักดังกล่าวจึงต้องสร้างฉันทะแก่ผู้เรียนแต่ละคน ในเวลาเดียวกันต้องเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ได้ทำงานเป็นกลุ่ม และฝึกทักษะทางสังคมเพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มด้วย

หลักที่สอง มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ หรือเวไนยบุคคล สามารถได้รับการสั่งสอน ฝึกฝน และอบรมนิสัยได้ ดังนั้น กระบวนการพัฒนามนุษย์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งทำความเข้าใจในธรรมชาติ และความเจริญเติบโตของมนุษย์ทั้งทางกายและทางจิต กระบวนการเรียนรู้จึงมีจุดเริ่มต้นที่บุคคล มีขั้นตอนดำเนินการที่สัมพันธ์ สอดคล้อง มุ่งเน้นที่บุคคลคือหลักของการพัฒนาตน ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา จุดหมายปลายทางของการเรียนรู้ก็คือ อิสราภาพทั้งทางกายและจิตของบุคคลนั่นเอง รวมถึงเพื่อเกื้อกูลแก่สังคมโลกทั้งมวล

หลักที่สาม มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญาแต่กำเนิด (สชาติกปัญญา) และแม้ว่ามนุษย์จะมีความแตกต่างกัน ก็จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ (โยคปัญญา) ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดปัญญานั้น หลักการนี้เน้นการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยคำนึงถึงความพร้อม ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ของผู้เรียนอย่างมาก

หลักที่สี่ พระพุทธศาสนาอธิบายหลักการเรียนรู้ของมนุษย์ว่า เกิดขึ้นในวิถีชีวิต ทั้งชีวิตมีลักษณะเป็นองค์รวมของรูป (กายภาพ: กาย-วาจา) กับนาม (จิตภาวะ) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ไปตามความเจริญเติบโต (พัฒนาการ) ของชีวิต จากหลักการนี้ จึงอธิบายการเรียนการสอนด้วยกระบวนการซึมซับ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนารูปกับนาม รวมกันเข้าเป็นชีวิต หรือ ขั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ การเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการผสมผสานทั้งกายและจิต และต้องพัฒนาทั้ง 2 ด้านไปพร้อมกัน

หลักที่ห้า การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก 3 แกน คือ

1. การฝึกฝนตนเองเรื่องศีล (self – training in morality)
2. การฝึกฝนตนเองเรื่องสมาธิ (self - training in mentality or concentration)
3. การฝึกฝนตนเองเรื่องปัญญา (self - training in wisdom)

หลักการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขาจึงมีความสมบูรณ์ที่ผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียนแต่ละคน และถือว่าผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่ต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางกาย วาจา จิต และปัญญา การเรียนการสอนตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา จึงมิใช่การถ่ายทอดความรู้ด้านปริยัติเท่านั้น หากแต่เน้นการฝึกอบรม และการวิเคราะห์ประเมินผลของการปฏิบัติอีกด้วย (ปฎิเวธ)

หลักที่หก การพัฒนาปัญญา

จุดหมายของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเกิดปัญญา ซึ่งต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ (สุตมยปัญญา) การฝึกฝนค้นคิด (จินตมยปัญญา) และการฝึกฝนตนเอง (ภาวนามยปัญญา)

ดังนั้น การเรียนรู้ตามหลักพุทธศาสตร์จึงต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์เชิงมโนธรรมและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เน้นวิธีการเรียนรู้ การค้นพบตนเอง การประเมินตนเองและปรับปรุงแก้ไขผลแห่งการปฏิบัติ นั้น เป็นเงื่อนไข โดยมิใช่เป็นกัลยาณมิตรคอยชี้แนะแนวทาง ช่วยสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และสิ่งแวดล้อมที่มีสุนทรียภาพ

วรวิทย์ วตินสรการ (2546: 73) กล่าวว่า iva การเรียนรู้แนวพุทธ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้มนุษย์ฉลาดลึกซึ้งสามารถเข้าใจตนเองและเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องระหว่างชีวิตของตนกับสรรพสิ่งทั้งหลาย ทั้งปวงในโลกมากขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้นด้วย

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2552: 23) การจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ หมายถึง กระบวนการฝึกฝนอบรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ครอบคลุมถึงความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ตรงกับความ เป็นจริง เกิดการพัฒนากระบวนการคิด นำสู่การฝึกฝน ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง ดีงามทั้งโดยตนเองและโดยกัลยาณมิตร อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กิตติชัย สุทธาสโนบล (2552: 71) ได้กล่าวถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะไว้ ดังนี้

1. ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence)
2. ขั้นปัญญาวัชรธรรม (Virtues Conducive to Growth)
3. ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development)
4. ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation)
5. ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation)

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธะ หมายถึง การพัฒนาตนให้เป็นคนดีของสังคม โดยผ่านกระบวนการฝึกตนทั้งทางด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านความรู้ (ปัญญา) เป็นกระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งตามความเป็นจริง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ ดร.กิตติชัย สุทธาสโนบล คือ 1) ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence) 2) ขั้นปัญญาวัชรธรรม (Virtues Conducive to Growth) 3) ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) 4) ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) 5) ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) มาประยุกต์ใช้ในงานของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.3 ความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับการจัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ

การเรียนการสอนแบบพุทธะ หมายถึง แนวทางดำเนินชีวิต (Buddhist way of life) ที่เป็นทางสายกลาง โดยเชื่อมโยงหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นให้เข้าใจธรรมชาติของโลก และชีวิตที่แท้จริง ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งในเรื่อง

การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็นผลส่งผลให้ผู้ศึกษาและปฏิบัติมีความสุขพร้อมๆ กับช่วยให้คนรอบข้าง และสังคมมีความสุข การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธ เป็นลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม โดยผู้สอนจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งศึกษาแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญาผ่านระบบไตรสิกขา ซึ่ง ดร.กิตติชัย สุราสีโนบล (2553) ได้นำหลักธรรมคำสำคัญทางพระพุทธศาสนา 7 หลักธรรมประกอบด้วย ปรัตโหมสะ กัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักภาวนา 4 มาพัฒนาเป็นขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ มีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence)
2. ขั้นปัญญาเจริญธรรม (Virtues Conducive to Growth)
3. ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development)
4. ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation)
5. ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation)

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) ทั้ง 5 ขั้นตอนมาประยุกต์ใช้ในโครงสร้างของแผนการสอน ในขั้นของกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนสาระวิชาพระพุทธศาสนา ใน 3 ด้าน คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านเจตคติต่อการเรียน และด้านทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.4 หลักธรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

การเรียนการสอนตามแนวพุทธะนั้น ได้นำหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา จำนวน 7 หลักธรรม ซึ่งถือว่าเป็นทฤษฎีทางการศึกษามาสร้างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธ ได้แก่ ปรัตโหมสะ (กัลยาณมิตร) หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักภาวนา 4 ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมีรายละเอียด (กิตติชัย สุราสีโนบล. 2555: 39) ดังต่อไปนี้

1. ปรัตโหมสะ (กัลยาณมิตร)

ปรัตโหมสะ คือ เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ในสิ่งที่ดีงามถูกต้องจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม อาจเรียกง่าย ๆ ว่า วิธีการแห่งศรัทธา

กัลยาณมิตร คือ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้เชื่อมโยงให้บุคคลติดต่อกับโลกทางสังคมอย่างถูกต้อง เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน อันเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนามนุษย์ กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วย คุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่วยสอน หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในแนวทางเป็นคนมีปัญญา และเป็นคนมีคุณธรรม โดยเฉพาะมีคุณสมบัติพื้นฐานที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังนี้

(พระพรหมคุณาภรณ์. 2552: 632 – 633)

1. ปิโย (น่ารัก) คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนใจ ผู้เรียน เป็นที่พึ่งได้และปรึกษาได้ตาม
2. ครู (นำเคารพ) คือ มีความประพฤติควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย
3. ภาวนิโย (นำเจริญใจ) คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝน ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่นายกองควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอ่ยออ้าง และรำลึกถึง ด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ
4. วัตตา (รู้จักพูดให้ได้ผล) คือ พูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูด อะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าว ตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี
5. วจนิกขโม (ทนต่อถ้อยคำ) คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามแม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกิน และคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อดทนฟังได้ ไม่เบือนาย ไม่เสียอารมณ์
6. คัมภีรญจะ กะถิง กัตตา (แถลงเรื่องเล่าลึกได้) คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้ง ชับชอนให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
7. โน จัฏฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในอฐาน) คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

กัลยาณมิตร คือ บุคคลผู้เป็นที่รักในความดีงาม หมายถึงผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะ สั่งสอน แนะนำ ชี้แนะ ชักจูง ช่วยบอกทางที่ถูกต้อง และดีงาม หรือเป็นตัวอย่างในการประพฤติ ปฏิบัติที่ดี ในที่นี้ อาจรวมไปถึง พ่อ แม่ ครู อาจารย์ พระสงฆ์ หรือเพื่อนด้วยเช่นกัน

2. หลักโยนิโสมนสิการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 669 – 670) ได้กล่าวถึง โยนิโสมนสิการ ไว้ว่า ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อูบาย ส่วนมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนี้ ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ จึงหมายถึง การทำ ในใจแบบคาย ซึ่งเป็นหลักของการคิดที่ทำให้มนุษย์มีความสามารถที่รู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย ตามสภาวะ วิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นจากต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิด แยกแยะเรื่องออก ให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง คิดตามความสัมพันธ์ที่สืบทอดจากเหตุโดยไม่เอาความรู้สึกอุปทานของตนเอง เข้าไปจับ ในที่สุดก็จะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา

โยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยภายในของมนุษย์ คือ ความเกี่ยวข้องกับการฝึกใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดอย่างวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิดเพี้ยน เป็นขั้นตอนตอนสำคัญของการสร้างปัญญา ไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นเหตุให้เกิดปัญญา โยนิโสมนสิการ มีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2552: 670 – 671)

1. อูบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอูบาย คือ คิดอย่างมีวิธี หรือ คิดถูก หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง

2. ปณณสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือ คิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้หรือมีลำดับ มีขั้นตอน เล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนว เหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสนกระโดดไปกระโดดมา ทั้งนี้รวมถึงสามารถในการปรับความนึกเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง

3. การณณสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

4. อุปปาทมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือ ใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้าข่มมั่นคง

โยนิโสมนสิการที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งนั้น อาจมีครบทั้ง 4 ข้อ หรือเกือบครบทั้งหมดนั้น หากจะเขียนลักษณะทั้ง 4 ข้อสั้นๆ คงได้ความความว่า คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเร้ากุศล ถ้าบุคคลคิดเองไม่เป็น ก็ไม่รู้จักใช้โยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตรจึงต้องอาศัยศรัทธาเข้ามาช่วยเหลือ จะเห็นได้ว่า สำหรับลักษณะ 3 ด้านแรกของโยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตรจะช่วยให้เพียงชี้แนะส่องนำให้เห็นช่อง และตัวบุคคลผู้นั้นจะต้องคิดพิจารณาเข้าใจด้วยตนเอง วัตถุประสงค์แห่งความคิดอย่างเดียวกัน แต่ใช้โยนิโสมนสิการกับโยนิโสมนสิการย่อมให้ผลต่อชีวิต จิตใจและพฤติกรรมไปคนละอย่าง ตัวอย่างเช่น คนหนึ่งคำนึงถึงความตายด้วย โยนิโสมนสิการ ก็เกิดความหวาดหวั่น หดหู่ ท้อถอย ไม่อยากทำอะไร หรือฟุ้งซ่าน คิดวุ่นวาย อีกคนหนึ่ง คำนึงถึงด้วยโยนิโสมนสิการ กลับทำให้เกิดความสำนึกในการที่จะละเว้นความชั่ว ใจสงบ เกิดความไม่ประมาท กระตือรือร้นเร่งทำสิ่งดีงาม โยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา คือ ให้เกิดสัมมาทิฐิ

พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 676 – 724) ได้ประมวลวิธีคิดตามหลักโยนิโสมนสิการมาใช้ในการปฏิบัติไว้ ซึ่งแม้จะมีหลากหลายวิธี แต่เมื่อว่าโดยหลักการ ก็มี 2 แบบ คือ โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชาโดยตรง และโยนิโสมนสิการที่มุ่งเพื่อสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ โยนิโสมนสิการที่มุ่งกำจัดอวิชชาโดยตรงนั้น ตามปกติเป็นแบบที่ต้องใช้ในการปฏิบัติธรรมจนถึงที่สุด เพราะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจตามเป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตรัสรู้ ส่วนโยนิโสมนสิการแบบสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ มักใช้เป็นข้อปฏิบัติขั้นต้นๆ ซึ่งมุ่งเตรียมพื้นฐานหรือพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมเห็นเป็นผู้พร้อมสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงขึ้นไป เพราะเป็นเพียงขั้นชัฏเกากิเลส วิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ สามารถประมวล เป็นแบบใหญ่ๆ ได้ 10 วิธี ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หมายถึง การพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้ รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา อาจเรียกว่า วิธีคิดแบบอัทธปัจจัยตา (คิดตามความเป็นไปตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย) หรือคิดตามหลักปัจจุสมุปบาท (สภาพที่อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น) จัดเป็นวิธีโยนิโสมนสิการแบบพื้นฐาน

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หรือกระจายเนื้อหา เป็นการคิดที่มุ่งให้มองเห็นและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเองอีกแบบหนึ่งในทางธรรม ท่านมักใช้พิจารณาเพื่อให้เห็นความไม่มีแก่นสาร หรือความไม่เป็นตัวเป็นตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือ วิธีคิดแบบรู้ทันธรรมดา คือ มองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย ได้แก่ อาการที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวง เมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องดับไป ไม่เที่ยงแท้ ไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน เป็นอนิจจัง สิ่งเหล่านั้นมีสภาวะถูกบีบคั้นกดดัน ไม่อาจคงอยู่ในสภาพเดิมได้ มีการเปลี่ยนแปลง เป็นทุกข์ และไม่มีใครเป็นเจ้าของครอบครอง เป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่ใช่เป็นไปตามความยกของใคร เป็นอนัตตา

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแบบแก้ปัญหามา หมายถึง วิธีคิดตามเหตุและผล หรือเป็นไปตามเหตุและผล ได้แก่ ทุกข์ คือ ตัวปัญหา สมุทัย คือ สาเหตุของปัญหา นิโรธ คือ ภาวะสิ้นปัญหา และมรรค คือ วิธีการ หรือข้อปฏิบัติในการแก้ไขปัญหามา จากสาเหตุที่แท้จริง เพื่อบรรลุจุดหมายคือ ภาวะสิ้นปัญหา อันได้แก่ ความดับทุกข์

วิธีคิดแบบอริยสัจ มีลักษณะทั่วไป 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นวิธีคิดตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุ เพื่อแก้ไขที่ต้นเหตุ จัดเป็น คู่ คือ คู่ที่หนึ่ง: ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหา ที่ไม่ต้องการ สมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา จำเป็นต้องกำจัดหรือแก้ไข จึงจะพ้นจากปัญหาได้ คู่ที่สอง: นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายที่ต้องการเข้าถึง มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องกระทำในการไขสาเหตุ เพื่อบรรลุจุดหมาย คือภาวะสิ้นปัญหา อันได้แก่ ความดับทุกข์

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือวิธีคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย หมายถึง การคิดพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหลักการกับความมุ่งหมาย นำไปสู่การปฏิบัติถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์ และสอดคล้องกับข้อปฏิบัติย่อยที่ส่งผลแก่หลักการใหญ่ตามที่ต้องการ

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก หรือพิจารณาให้ครบทั้งอัสสาทะ (ความยินดี) อาทีนะ (ข้อบกพร่อง) และนิสสรณะ (ความไม่ยั่งยืน) หมายถึง วิธีคิดที่ให้พิจารณา สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริง ทั้งด้านดี ด้านเสีย หรือทั้งคุณและโทษ มองเห็นทางออก มองเห็นจุดหมาย และรู้ว่า จุดหมายนั้น คืออะไร เป็นอย่างไร

7. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สอยหรือบริโภค หมายถึง วิธีคิดแบบสกัดหรือบรรเทาความอยากเข้ามาครอบงำจิตใจ จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 คุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์จากสิ่งทั้งหลายในแง่ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง หรือที่มนุษย์นำมาใช้แก้ปัญหาของตน เพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิต คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา เป็นคุณค่าที่สนองปัญญา ประเภทที่ 2 คุณค่าเทียม หรือคุณค่าพอกเสริม หมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลาย ที่มนุษย์พอกเพิ่มให้แก่สิ่งนั้น เพื่อปรนเปรอการเสพ การบริโภคที่ไม่จำเป็น คุณค่านี้อาศัยตัณหา (ความอยาก) เป็นเครื่องตีราคา หรือวัดราคา

8. วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม หรือเร้ากุศล หมายถึง วิธีคิดที่สกัดกั้น บรรเทาและขัดเกลาความอยาก (ตัณหา) โดยเป็นข้อปฏิบัติสำหรับส่งเสริมความคิดเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) ซึ่งนำเอา

ประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตมาปรุงแต่งในทางที่ติงาม ทำให้เกิดความคิด และการกระทำที่เป็นประโยชน์ พร้อมกับสร้างนิสัยที่ติงามให้แกจิตใจ

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่กับปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ หมายถึง วิธีคิดที่เป็นเพียงการมองอีกด้านหนึ่งของการคิดแบบอื่นๆ ที่เป็นอยู่ขณะในปัจจุบันที่เป็นแนวทางการความรู้ ด้วยพลังของปัญญา ที่มีสติสัมปชัญญะต่อสิ่งที่กำลังคิด

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท หมายถึง วิธีคิดที่แสดงออก โดยการพูดถึงสิ่งที่ตนเองคิด ซึ่งเป็นการมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละแง่แต่ละด้านครบทุกแง่ทุกด้าน ไม่ใช่ จับเอาแง่เดียวหรือบางแง่ขึ้นมาวินิจฉัยตีคลุมลงไปทั้งหมด เป็นวิธีคิดวิเคราะห์ในลักษณะต่างๆ กัน เช่น จำแนกโดยแง่ของความเป็นจริง จำแนกโดยส่วนประกอบ จำแนกโดยการลำดับ

3. ไตรสิกขา (กระบวนการของการศึกษา)

แก่นนำแห่งกระบวนการของการศึกษา ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ เมื่อมีสัมมาทิฏฐิ เป็นแก่นนำ และเป็นฐานแล้ว กระบวนการแห่งการศึกษาภายในตัวบุคคลก็ดำเนินไปได้กระบวนการนี้ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ใหญ่ๆ เรียกว่า ไตรสิกขา (สิกขา หรือหลักการศึกษา 3 ประการ) (พระพรหมคุณาภรณ์. 2549: 10 – 11) คือ

1. การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายวาจา และอาชีวะ เรียกว่า อริสัสสิกขา เรียกกันง่ายๆ ว่า ศีล

2. การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต เรียกว่า อริจิตตสิกขา เรียกกันง่ายๆ ว่า สมาธิ

3. การฝึกฝนอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ความรู้ เป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ทำให้แก้ไขปัญหามาตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถทำ จิตใจให้บริสุทธิ์ หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่างๆ ดับกิเลสดับทุกข์ได้ เป็นอยู่ด้วยจิตใจ อิสระ ผ่องใส เบิกบาน เรียกว่า อริปัญญาสิกขา เรียกกันง่ายๆ ว่า ปัญญา

หลักการศึกษา 3 ประการนี้ จัดวางขึ้นไว้โดยอาศัยหลักปฏิบัติที่เรียกว่า วิธีการแก้ปัญหา ของอารยชนเป็นฐาน วิธีแก้ปัญหาแบบอารยชนนี้ เรียกตามคำบาลีว่า อริยมรรค แปลว่า ทางดำเนินสู่ ความดับทุกข์ที่ทำให้เป็นอารยชน หรือวิธีดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ อริยมรรคนี้มีองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหา หรือรายละเอียดของการปฏิบัติ 8 ประการ คือ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2549: 11 – 14)

1. ทศนะ ความคิดเห็น แนวความคิด ความเชื่อถือ ทศนคติ ค่านิยมต่างๆ ที่ติงาม ถูกต้อง มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยสอดคล้องกับความเป็นจริง หรือตรงตามสภาวะ เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ)

2. ความคิด ความดำริตริตรอง หรือคิดการต่างๆ ที่ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น ไม่เศร้าหมองขุ่นมัว เป็นไปในทางสร้างสรรค์ประโยชน์สุข เช่น คิดในทางเสียสละ ห่วงดี มีไมตรี ช่วยเหลือเกื้อกูล และความคิดที่บริสุทธิ์ อิงสัจจะ อิงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความเห็นแก่ตัว ความคิด จะได้จะเอา หรือความเคียดแค้น ชิงชัง มุ่งร้ายคิดทำลาย เรียกว่า สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ)

3. การพูด หรือการแสดงออกทางวาจาที่สุจริต ไม่ทำร้ายผู้อื่น ตรงความจริง ไม่โกหก หลอกลวง ไม่ส่อเสียด ไม่ให้ร้ายป้ายสี ไม่หยาบคาย ไม่เหลวไหล ไม่เพ้อเจ้อ เลื่อนลอย แต่สุภาพ นุ่มนวล ชวนให้เกิดไมตรีสามัคคี ถ้อยคำที่มีเหตุผล เป็นไปในทางสร้างสรรค์ก่อประโยชน์ เรียกว่า สัมมาวาจา (วาจาชอบ)

4. การกระทำที่ดีงาม สุจริต เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีงาม ทำให้อยู่ร่วมกันได้ดี ทำให้สังคมสงบสุข คือ การกระทำหรือ การทำต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่เป็นไปเพื่อการทำลายชีวิต ร่างกาย การทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การล่วงละเมิดสิทธิในคุ้มครองหรือของรักของหวงแทนของผู้อื่น เรียกว่า สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ)

5. การประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น เรียกว่า สัมมาอาชีวะ (อาชีพชอบ)

6. การเพียรพยายามในทางที่ดีงามชอบธรรม คือ เพียรหลีกเลี่ยงป้องกันสิ่งชั่วร้าย อุกุศล ที่ยังไม่เกิดขึ้น เพียรละเลิกกำจัดสิ่งชั่วร้ายอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรพยายามสร้างสรรค์สิ่งดีงาม หรือกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เพียรส่งเสริมพัฒนาสิ่งดีงามหรือกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้เพิ่มพูน เจริญงอกงามยิ่งขึ้น ไปจนเพียบพร้อมไพบูรณ์ เรียกว่า สัมมาวายามะ (พยายามชอบ)

7. การมีสติกำกับตัว คมใจไว้ให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้องต้องทำในเวลานั้นๆ ใจอยู่กับ กิจจัตถ์อยู่กับงาน ระลึกได้ถึงสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เกิดเป็นประโยชน์ หรือธรรมที่ต้องใช้ในเรื่องนั้นๆ เวลา นั้นๆ ไม่หลงไหลเลื่อนลอย ไม่ละเลย หรือปล่อยตัวเผอเรอ โดยเฉพาะสติที่กำกับทันต่อพฤติกรรม ของร่างกาย ความรู้สึก สภาพจิตใจ และความนึกคิดของตน ไม่ปล่อยให้อารมณ์ที่เฝ้าหวงหรือยั่วมาจุด กระชากให้หลุดหลงเลื้อยลอยเสีย เรียกว่า สัมมาสติ (ระลึกชอบ)

8. ความมีจิตตั้งมั่น จิตใจดำเนินอยู่ในกิจในงานหรือในสิ่งที่กำหนด (อารมณ์) ได้ สม่่าเสมอ แน่วแน่เป็นอันหนึ่งอันเดียว สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่อกแวกหวนไหว บริสุทธิ์ ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว นุ่มนวล ผ่อนคลาย ไม่เครียดกระด้าง เข้มแข็ง เองาน ไม่หดหู่ท้อแท้ พร้อมทั้งจะใช้งานทางปัญญา อย่างได้ผลดี เรียกว่า สัมมาสมาธิ (จิตมั่นชอบ)

หลักการศึกษ 3 ประการ หรือ ไตรสิกขา นั้น ก็จัดวางรูปขึ้น โดยมุ่งให้ผลเกิดขึ้นตาม หลักปฏิบัติแห่งอริยมรรค (มรรควิธีแก้ปัญหา) หรือมรรคแห่งความดับทุกข์) คือ เป็นการฝึกฝน อบรม ให้องค์ทั้ง 8 แห่งมรรคนั้นเกิดมีและเจริญงอกงาม ใช้ประโยชน์ได้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น แก้ไขปัญหาดับทุกข์ ได้ดียิ่งขึ้นตามลำดับจนถึงที่สุด กล่าวคือ

1. อริศีลสิกขา (ศีล) คือ การศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) และสัมมาอาชีวะ (อาชีพชอบ) เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางความประพฤติ วินัย และความสัมพันธ์ทางสังคม ถึงมาตรฐานของอารยะชน เป็นพื้นฐานแก่การสร้างสรรค์คุณภาพจิตได้ดี

2. อริจิตตสิกขา (สมาธิ) การศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) และสัมมาสมาธิ (จิตมั่นชอบ) เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อม ทางคุณธรรม มีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต พัฒนาถึงมาตรฐานของอารยะชนเป็นพื้นฐาน แห่งการพัฒนาปัญญาได้ดี

3. อธิปัญญาสิกขา (ปัญญา) คือ การศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) และสัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) เจริญองงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยะชน สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา มีจิตผ่องใส เบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่างๆ เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

จากสิ่งที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่า สัมมาทิฐิ ที่เป็นแกนนำแห่งกระบวนการของการศึกษานั้น จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 ประการ ดังนั้น ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาจุดสนใจที่ควรเน้นกันเป็นพิเศษคือ เรื่องปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิที่เป็นจุดเริ่มต้น เป็นแหล่งที่มาของการศึกษาคำที่พูดกันว่า การให้การศึกษา ก็อยู่ที่ปัจจัย 2 ประการนี้เอง ส่วนกระบวนการของการศึกษาที่เรียกว่า ศิล สมาธิ ปัญญา นั้น เพียงแต่รู้เข้าใจไว้เพื่อจัดสภาพแวดล้อมให้เกื้อกูล และคอยเสริม คอบคุม กระตุ้นปลุกเร้าให้เนื้อหาของการศึกษาดำเนินไปตามกระบวนการของไตรสิกขาที่สมบูรณ์

4. หลักอริยสัจ 4

อริยสัจ 4 คือ หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นแก่นแท้หรือหัวใจของศาสนา เป็นสัจธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ซึ่งมีความลึกซึ้งมาก อริยสัจ คือ ความจริงอันประเสริฐหรือเป็นอริยสัจ ถือได้ว่า อริยสัจเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมดจะสรุปไว้ในอริยสัจ 4 ทั้งสิ้น อันประกอบด้วยองค์ 4 สรุปได้ ดังนี้

1. ทุกข์ คือ ความจริงว่าด้วยความทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาอาจเกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกโอกาส คนเราเมื่อแก้ไขปัญหาได้ปัญหาหนึ่งไปได้ ปัญหาใหม่ ก็อาจเกิดติดตามมาให้แก้ไขอีกได้ตลอดเวลา สรุปได้ว่า ความทุกข์หรือปัญหาอาจเกิดกับใครก็ได้ทุกคน เราจะต้องไม่ประมาท ต้องพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความจริง

2. สมุทัย คือ ความจริงว่าด้วยเหตุแห่งความทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นต้องมีสาเหตุ ต้องเกิดจากอะไรบางอย่าง ไม่ใช่มีขึ้นลอยๆ สาเหตุที่แท้จริงของความทุกข์ คือ ความอยากที่เกินพอดี ซึ่งเรียกว่า ตัณหา เช่น ความอยากได้อย่างโน้นอย่างนี้มันเกิดจากตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจอยากได้บ้านสวยๆ อยากมีรถยนต์ อยากมีเงินมากๆ ก็เกิดการทำลายธรรมชาติมีการตัดต้นไม้ทำลายป่าได้ทำลายสิ่งแวดล้อมที่อยู่คู่กับสิ่งมีชีวิตมาเป็นเวลานานเพื่อตอบสนองความอยากของมนุษย์ พระพุทธเจ้าสอนว่า สรรพสิ่งเกิดจากเหตุ สรรพสิ่งจะดับหรือหมดไปก็เพราะเหตุไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น เป็นไปหรือดับสลายไปเฉยๆ โดยไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย พุทธอิตถ์หนึ่งพระพุทธศาสนามีได้สอนให้เชื่อในเรื่องบังเอิญในบางครั้ง บางกรณี ที่เราคิดว่า มันเป็นไปได้โดยบังเอิญ ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัยนั้น เป็นเพราะว่า เรามองไม่เห็นหรือไม่เข้าใจเหตุหรือปัจจัยของมัน จึงทึกทักเอาว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้นหรือดับไปโดยบังเอิญ

3. นิโรธ คือ ความจริงว่าด้วยความดับทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาทั้งหลายนั้นดับได้เมื่อความทุกข์เกิดจากสาเหตุ ถ้าเราดับสาเหตุเสีย ความทุกข์หรือปัญหานั้นก็ย่อมดับไปด้วย หากดับทุกข์หรือปัญหาได้หมดสิ้น ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า นิพพาน จึงเหลือแต่ความสุขอย่างยิ่ง

4. มรรค คือ ความจริงว่าด้วยวิถีทางแห่งความดับทุกข์หรือปัญหา มีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ

4.1 เห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) คือ เห็นสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นจริง

4.2 ดำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ) คือ ไม่ลุ่มหลงมัวเมาไปกับความสุขทางกาย พยาบาท และไม่คิดทำร้ายผู้อื่น

4.3 เจรจาชอบ (สัมมาวาจา) คือ การไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบ และไม่พูดสิ่งไร้สาระ

4.4 กระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ) คือ ไม่ทำลายชีวิต ไม่ลักขโมย ไม่ประมาท และไม่พูดสิ่งไร้สาระ

4.5 เลี้ยงชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) คือ การทำมาหากินด้วยอาชีพที่สุจริตไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่ทำกิจการในสิ่งที่เป็นผลร้ายต่อคนทั่วไป

4.6 พยายามชอบ (สัมมาวายามะ) คือ ความพยายามที่จะป้องกันมิให้ความชั่วเกิดขึ้น ความพยายามที่จะกำจัดความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป ความพยายามที่จะสร้างความคิดดีที่ยังไม่เกิดขึ้น และความพยายามที่จะรักษาความคิดดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่ตลอดไป

4.7 ระลึกชอบ (สัมมาสติ) คือ การไม่หลงลืม รู้ตัวอยู่เสมอว่ากำลังเห็นสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นจริง

4.8 ตั้งจิตมั่นชอบ (สัมมาสมาธิ) คือ การที่สามารถตั้งจิตให้จดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ได้นาน

5. หลักอริยบท 4

อริยบท 4 คือ ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนาสอนภิกษุสงฆ์ให้เจริญอริยบท อันประกอบด้วยองค์ 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อเป็นทางช่วยให้เกิดความสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์

อริยบท หมายถึง หนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และเข้าถึงประโยชน์สุข ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ คือ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2552: 842 – 846)

1. ฉันทะ คือ ความรักและความพอใจสิ่งนั้น มีความรักและความรับผิดชอบต่องานต่อหน้าที่ของตน เมื่อมีความชอบและความพอใจในหน้าที่ของตน ก็สามารถจะเอาชนะความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้าน และความย่อท้อได้

2. วิริยะ คือ ความพากเพียร ความบากบั่น ความขยัน ความมุมานะที่จะเอาชนะความยากลำบาก ความเกียจคร้าน ความเบื่อหน่าย มุ่งที่จะกระทำหน้าที่การงานให้สำเร็จตามที่ได้มุ่งหมายไว้ วิริยะที่จะเป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้สิ่งที่เราทำสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี หากเรามีความพอใจหรือรักสิ่งที่ทำเพียงประการเดียว แต่ไม่พากเพียรที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เช่น มีความเกียจคร้าน ความย่อท้อ ความเบื่อง่าย กลัวร้อน กลัวหนาว กลัวฝน กลัวเหนื่อย ฯลฯ ความสำเร็จย่อมจะบังเกิดขึ้นไม่ได้

3. จิตตะ คือ การเอาในใส่ ผักไฟ ตรวจสอบตรา ดูแลกิจการธุระที่เรารับผิดชอบอยู่เสมอ จิตตะมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานเป็นอย่างมาก คือ ในการทำหน้าที่การงานต่างๆ หากมีฉันทะและวิริยะ กิจการนั้นย่อมดำเนินไปด้วยดี แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นไม่ใช่เป็นหลักประกันว่า จะประสบความสำเร็จ

เสมอไปถ้าหากขาดจิตตะ เพราะการขาดความเอาใจใส่ ดูแล อาจสร้างความเสียหายขึ้นแก่งานที่เรารับผิดชอบ

4. วิมังสา คือ การไตร่ตรอง พิจารณาหรือใช้ปัญญาในการประกอบการงาน รู้จักคิดหาข้อบกพร่องหรือหนทางที่จะทำให้กิจการนั้นๆ สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมาย กิจการงานที่จะสำเร็จลงได้นั้น จะต้องมีการพิจารณาแผนงานให้ถี่ถ้วน มีการวางแผนเป็นขั้นตอน แล้วดำเนินการไปตามลำดับ ถ้าเราทำงานที่ใหญ่เกินไปเมื่อเทียบกับเวลาและความสามารถแล้ว งานอาจล้มเหลวได้ ทั้งนี้เราจะต้องพิจารณาว่า งานที่กำลังกระทำอยู่นั้นเพื่ออะไร สำคัญกว่าอะไร สิ่งใดต้องทำก่อน สิ่งใดต้องทำทีหลัง เมื่อเสร็จงานชิ้นนี้แล้วจะทำอะไรต่อไป เมื่อไม่เสร็จตามกำหนดเวลาหรือไม่เสร็จครบถ้วนสมบูรณ์ ตามที่ตั้งใจไว้ จะแก้ไขอย่างไร เรื่องเหล่านี้จะต้องพิจารณา ไตร่ตรองหาหนทางแก้ไขไว้ก่อน

6. พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่ กว้างขวาง ดุจพระพรหม มี 4 ประการ ดังนี้

1. เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์ และความสุข
2. กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ฝ่าฝืนที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง
3. มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแช่มชื่น เบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงาม ประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมช่วยส่งเสริมสนับสนุน
4. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามความเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง เทียงตรงดุจตาชั่ง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดี หรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม

7. ภาวนา 4

ภาวนา 4 (ในภาษาบาลี ให้ความหมายว่า “พัฒนา” คือ วัฒนา นั่นเอง) แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้เป็น ทำให้มีขึ้น หรือฝึกอบรม แปลง่ายๆ ว่า การพัฒนา หรือการเจริญ ภาวนา 4 เป็นตัวชี้วัดด้านผลผลิตที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน กำหนดโดยวิเคราะห์จากผลที่ผู้เรียนควรได้รับจากการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา (พระธรรมปิฎก. 2546: 18 – 20) ได้กล่าวถึง การดำเนินการวัดผลประเมินผล โดยใช้หลักภาวนา 4 ไว้ว่า “การวัดผลประเมินผลต้องวัดตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการหลากหลาย เหมาะสม สามารถทำได้ครอบคลุม ทั้งด้านพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (ด้านกาย) ด้านพฤติกรรมที่มีต่อคนอื่น (ด้านศีล) ด้านคุณลักษณะของจิตใจ (ด้านจิต) และด้านความรู้ ความคิดที่ถูกต้อง (ด้านปัญญา) ซึ่งรวมเป็นภาวนา 4 (พัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางจิตใจ พัฒนาการทางปัญญา) ซึ่งเป็นข้อมูลจากการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสม รอบคอบ จะช่วยให้การพัฒนาต่อเนื่อง และมีความชัดเจนมากขึ้น

ภาวนา 4 คือ การพัฒนา 4 ด้าน ดังนี้

1. กายภาวนา เป็นการพัฒนากาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดี โดยรู้จักอยู่ดีมีสุขอย่างเกื้อกูลกันกับธรรมชาติ และปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติ มิให้เกิดโทษ แต่ให้เกื้อกูล เป็นคุณ กล่าวคือ ประการแรก รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตาหู ใจ ใจ ใจ อย่างมีสติ ดุจดั่ง ฟังเป็น ให้ได้ปัญญา และประการที่สอง กินใช้ด้วยปัญญา เสพบริโภคปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนเทคโนโลยีอย่างฉลาด ให้พอดีที่จะได้ผลตามคุณที่แท้จริง ไม่ลุ่มหลง มัวเมา ไม่ประมาท ขาดสติ

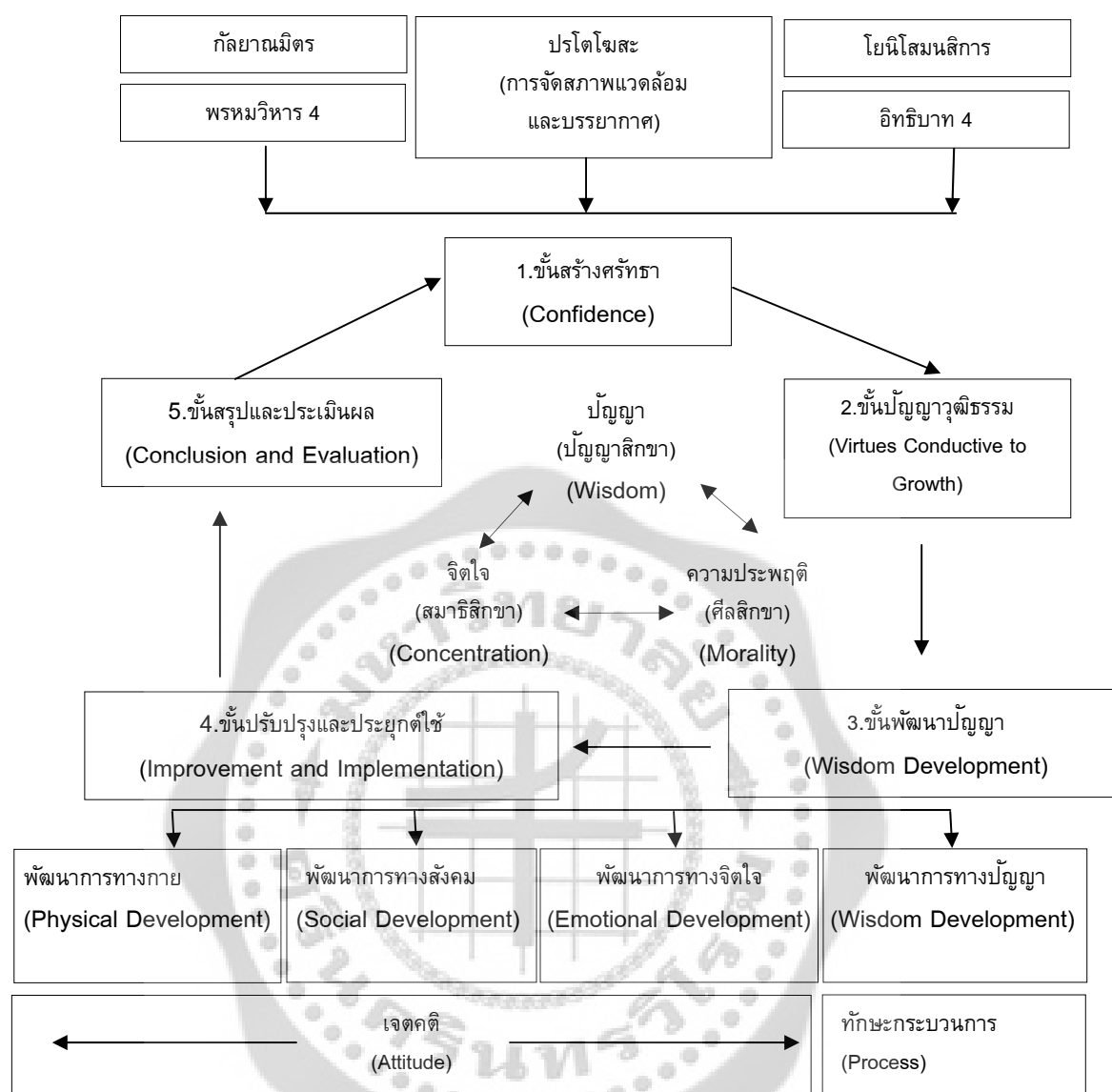
2. ศีลภาวนา เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยตั้งอยู่ในวินัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี และมีอาชีวะสุจริต ไม่ใช้ กาย วาจา และอาชีพในทางที่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย แต่ใช้เป็นเครื่องพัฒนาชีวิตของตน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างสรรค์สังคมส่งเสริมสันติสุข

3. จิตตภาวนา เป็นการพัฒนาจิตใจ คือ การทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง และความเบิกบานผ่องใสสงบสุข สมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต คือ งามงามด้วยคุณธรรม เช่น มีน้ำใจ เมตตา กรุณา เผื่อแผ่ เอื้ออารี มีมุทิตา มีศรัทธา มีความเคารพ อ่อนโยน ซื่อสัตย์ กตัญญู เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง ขยันหมั่นเพียร พยายาม กล้าหาญ อดทน รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต คือ มีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เิบอ้ม โปร่งโล่ง สงบและเป็นสุข

4. ปัญญาภาวนา เป็นการพัฒนาปัญญา คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติ และแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้ ให้ปัญญาเจริญพัฒนาจนรู้เข้าใจหยั่งเห็นความจริง เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทัน เห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ บรรลุถึงความบริสุทธิ์ปลอดพ้นจากกิเลสสิ้นเชิง มีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์

2.5 การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model)

รูปแบบการเรียนการสอนนี้ ได้รับการพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียน โดยให้ชื่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instructional Model) ดังแสดงในภาพ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการเรียนรู้การสอนแบบพุทธะ

ที่มา: กิตติชัย สุทธาสีโนบล (2555:72)

2.6 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน แบบพุทธะ สามารถสรุปรายละเอียดกิจกรรมแต่ละขั้นตอน ดังนี้ (กิตติชัย สุทธาสีโนบล. 2555: 83 – 87)

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence) เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลเท่าที่รู้เห็น มั่นใจว่าเป็นไปได้ มีคุณค่า และมั่นใจว่า

สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยการสวดมนต์ ผีกลสมาธิในลักษณะต่างๆ และทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ได้ทดลองปฏิบัติจนประจักษ์ความรู้จริงด้วยตนเอง ด้วยการสนทนา อภิปราย ถามคำถาม เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน พร้อมทั้งเตรียมบุคลิกภาพครูที่เป็นกัลยามิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อนักเรียน พร้อมทั้งจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่เรียนเพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาคุณธรรม (Virtues Conducive to Growth) เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียน แบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมและจัดเตรียม สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดโดยแบบคาย แบบโยนิโสมนสิการ การพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สืบเสาะหาความรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ กระบวนการกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดบันทึกข้อมูล การแก้ปัญหาตามแนวทางอริยสัจ การเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย พร้อมทั้งอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ ข้อคิดเห็น ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนนำเสนอผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง สู่อำนาจสำเร็จด้วยความพอใจ ความเพียรพยายาม กระตือรือร้น จิตใจจดจ่อและใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบหรือจัดทำเป็นแผนพับ แผนความคิด (Mind map) หรือโครงงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน และปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียน และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมผ่านกิจกรรมร้องเพลง สรุปบทเรียน อภิปรายสรุป ประเมินชั้นงาน ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน

2.7 องค์ประกอบของแผนการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ

องค์ประกอบของแผนการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ ประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ คือ 1) ผังวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้อยู่ 2) ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ชื่อแผน ระดับชั้น ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) มาตรฐานการเรียนรู้ 4) ตัวชี้วัด 5) สาระสำคัญ 6) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 7) จุดประสงค์การเรียนรู้ 8) สาระการเรียนรู้ 9) กิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ 10) การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงตามแนวพุทธะ

รายละเอียดองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธะมี ดังนี้

ผังวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้อยู่ คือ ส่วนของการแยกแยะเนื้อหาสาระในหน่วย

ต่างๆ ว่า มีหน่วยย่อย และเนื้อหาอะไรบ้างที่จะกำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ให้สามารถมองเห็นภาพรวม ของเนื้อหาต่างๆ อย่างชัดเจน ไม่หลงประเด็น ซึ่งเป็นแนวทางให้กับครู ยึดไว้เป็นหลักในการเรียนการสอน

1. มาตรฐานการเรียนรู้

คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการศึกษา เพื่อให้ใช้เป็นหลักในการเทียบเคียง สำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

2. ตัวชี้วัด

คือ สิ่งที่นักเรียนต้องรู้ (ความรู้) สิ่งที่นักเรียนต้องปฏิบัติได้ (ทักษะกระบวนการ) และต้องแสดงให้เห็นเป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมประจำตนที่คงทนถาวร

3. สาระสำคัญ

คือ แนวความคิดรวบยอดและหลักการที่สำคัญที่ได้นำมาจัดลำดับความคิด เพื่อให้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แนวความคิดหลักเหล่านั้นจะตรงตามมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น

4. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

คือ ความคาดหวังของพฤติกรรมที่นักเรียนสามารถแสดงออกในการจัดการเรียน การสอนในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามแนวพุทธ ซึ่งแบ่งเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญาของผู้เรียน

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

คือ ส่วนที่แสดงสมรรถภาพหรือผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวพุทธ มีลักษณะการหลอมรวมทางด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านความรู้ ความคิด และการปฏิบัติ (ปัญญา)

6. สาระการเรียนรู้

คือ เนื้อหาสาระที่สรุปไว้แต่ละกิจกรรม เพื่อให้ครูผู้สอนได้นำไปสอน หรือสรุปให้ ผู้เรียนหลังจากทำกิจกรรมแล้ว

7. กิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนมีลักษณะการจัดโดยการนำความรู้ ความเข้าใจ ในสาระ การเรียนรู้ต่างๆ เข้ามาเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ซึ่งประกอบด้วย หลักกัลยาณมิตร หลักพรหมวิหาร 4 หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา และหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งศึกษาแก้ปัญหา หรือ แสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม โดยผู้สอนจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อในการพัฒนานักเรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขาที่นักเรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทั้งศีล (Morality) หรือพฤติกรรม หรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนเองและสังคม สมาธิ (Concentration) หรือ ด้านการพัฒนาจิตในที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งสงบสุข ตลอดจนมีสุขภาพจิตที่ดี

และปัญญา (Wisdom) ที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่แบบคาย (โยนิโสมนสิการ) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธ ได้กำหนดขั้นตอนการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลเท่าที่รู้เห็น มั่นใจว่าเป็นไปได้ มีคุณค่า และมั่นใจว่าสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

1. การสวดมนต์ ผีกลสมาธิในลักษณะต่างๆ
2. ทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์
3. การทดลองปฏิบัติจนประจักษ์ความรู้จริงด้วยตนเอง
4. การสนทนาซักถาม อภิปราย ถามคำถาม เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน
5. เตรียมบุคลิกภาพครูที่เป็นกัลยาณมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน
6. แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อผู้เรียน
7. จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่

เรียนเพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาอุตัมภธรรม เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย และกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียนเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรม การจัดเตรียม สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดโดยแบบคาย (โยนิโสมนสิการ) ในการพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สืบเสาะหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ กระบวนการกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดบันทึกข้อมูล การแก้ปัญหาตามแนวทางอริยสัจ การเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย พร้อมทั้งอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ ข้อคิดเห็นที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนนำเสนอผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง สูความสำเร็จด้วยความพอใจ ความเพียรพยายาม กระตือรือร้น จิตใจจดจ่อและใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ หรือจัดทำเป็นแผนพับ Mind map หรือโครงงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน และปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียน และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ผ่านกิจกรรมร้องเพลง สรุปบทเรียน อภิปรายสรุป ประเมินชิ้นงาน ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน

8. สื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อและแหล่งเรียนรู้ คือ วัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นส่วนที่แสดงถึงแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งสำหรับผู้สอนและผู้เรียน โดยอาจเป็นสถานที่ บุคคล เอกสาร Website บทเรียนสำเร็จรูป หรือ e-book เป็นต้น

9. การวัดและประเมินผล

เป็นส่วนที่มุ่งให้ครูได้ศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน โดยสังเกตพฤติกรรม และการตรวจสอบ ผลงานของผู้เรียนทั้งในลักษณะรายบุคคล รายกลุ่ม และทั้งชั้นเรียน ซึ่งในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามแนวพุทธ มีการวัดและประเมินผล ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนในการศึกษาพัฒนาของผู้เรียน ดังต่อไปนี้

9.1 พฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) หมายถึง การแสดงออกของนักเรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ในการพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นกายภาพหรือวัตถุ ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนด้านกายที่พึงประสงค์ ได้แก่

1. ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม
2. ใช้และเก็บอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม
3. ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการสังเกตและปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม
4. ดูแลรักษาความสะอาดร่างกายและแต่งกายเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรม

9.2 ทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) หมายถึง การแสดงออกของนักเรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ในการพัฒนาพฤติกรรมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ประกอบด้วย ทักษะทางสังคมที่พึงประสงค์ ได้แก่

1. การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
2. มีการติดต่อสื่อสารร่วมกับผู้อื่น
3. มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมห้องในทางบวก

9.3 ด้านเจตคติ (จิตตภาวนา) หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ในการพัฒนาด้านจิตใจที่อาศัยสมาธิเป็นตัวแกนในการฝึกและมีบทบาทแสดงออกมาทางเจตจำนง ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจที่พึงประสงค์ ได้แก่

1. มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น
2. มีความเพียรพยายาม มีเหตุมีผล และกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม
3. ร่าเริงแจ่มใส อารมณ์ดี สงบสุขเสมอ

9.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปัญญาภาวนา) หมายถึง ความสามารถของนักเรียน ในการเรียนรู้ ซึ่งพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

10. บันทึกหลังสอน

เป็นส่วนที่ให้ผู้สอนบันทึกปรากฏการณ์ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นนักวิจัยในชั้นเรียน ที่สามารถบันทึกเรื่องราวต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนต่อไป ซึ่งในการบันทึกหลังสอนสำหรับการจัดการเรียนการสอน ตามแนวพุทธ ประกอบไปด้วย เช่น การบันทึกสิ่งที่ประทับใจที่ได้รับในวันนี้ การบันทึกปัญหา อุปสรรคในการบันทึก

ความคิดเห็นอื่นๆ ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ

11. ข้อเสนอแนะ

เป็นส่วนที่ให้ผู้สอนตระหนักว่าต้องเตรียมการอะไรบ้างก่อนดำเนินการสอน ขณะสอนต้องกระทำหรือเฝ้าระวังสิ่งใดและเมื่อสอนเสร็จต้องดำเนินการอย่างไร พร้อมทั้งระบุทางเลือกต่างๆ หรือข้อจำกัดหรือข้อพึงระวังหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกระบวนการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา ตามองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ตามแนวคิดของ ดร.กิตติชัย สุทธาสีโนบล ข้างต้น

2.8 แนวทางการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ

การวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธะประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการพัฒนานักเรียนด้านกายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ดังต่อไปนี้ (กิตติชัย สุทธาสีโนบล. 2555: 75 – 76)

1. พฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) เป็นการแสดงออกของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นกายภาพหรือวัตถุ ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนด้านกายที่พึงประสงค์ ได้แก่

- 1.1 ดูแลรักษาสีสิ่งแวดล้อมระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม
- 1.2 ใช้และเก็บอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม
- 1.3 ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการสังเกตและปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม
- 1.4 ดูแลรักษาความสะอาดร่างกายและแต่งกายเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรม

2. พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) เป็นการแสดงออกของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาพฤติกรรมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ประกอบด้วย ทักษะทางสังคมที่พึงประสงค์ ได้แก่

- 2.1 ทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกันใช้กายวาจาได้อย่างสร้างสรรค์
- 2.2 มีวินัย และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- 2.3 ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด

3. พฤติกรรมการเรียนด้านเจตคติ (จิตตภาวนา) เป็นการแสดงออกของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาด้านจิตใจที่อาศัยสมาธิเป็นตัวแกนในการฝึกและมีบทบาทออกมาทางเจตจำนง ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมด้านเจตคติ (จิตตภาวนา) ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจที่พึงประสงค์ใน 3 ด้าน ได้แก่

- 3.1 ด้านคุณภาพจิต ได้แก่ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น
- 3.2 ด้านสมรรถภาพจิต ได้แก่ มีความเพียรพยายาม มีเหตุมีผล และกระตือรือร้น

ในการปฏิบัติกิจกรรม

3.3 ด้านสุขภาพจิต ได้แก่ ไร่ร้างแจ่มใส อารมณ์ดี และสงบสุขเสมอ

4. พฤติกรรมด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) เป็นการพัฒนายปัญญา คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาวริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติ และแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้ ให้ปัญญาเจริญพัฒนาจนรู้เข้าใจในหยั่งเห็นความจริง เป็นอยู่ด้วยปัญญาเท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ บรรลุถึงความบริสุทธิ์ปลอดพ้นจากกิเลสสิ้นเชิง มีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์

การวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เป็นการวัดพฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านกาย (กายภาวนา) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) และพฤติกรรมด้านสติปัญญา (ปัญญาภาวนา)

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ แตกต่างกัน ดังนี้

ทิสนา แชนมณี (2548: 10) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ คือ การทำให้สำเร็จ หรือ ประสิทธิภาพ ทางด้านการกระทำในทักษะที่กำหนดให้หรือด้านความรู้ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การเข้าถึงความรู้ การพัฒนาทักษะในด้านการเรียน ซึ่งอาจพิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้คะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้หรือทั้งสองอย่าง

ไพศาล หวังพานิช (2533: 209) สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคล อันเกิดจากการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรม หรือจากการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์ จึงเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถหรือความสัมฤทธิ์ผล (Level of Accomplishment) คือ

1. การวัดด้วยการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติหรือทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนได้แสดงความสามารถดังกล่าวในรูปการกระทำจริงให้ออกมาเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้ จึงต้องวัดโดยใช้ข้อสอบปฏิบัติ (Performance Test)

2. การวัดด้านเนื้อหาเป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา (Content) อันเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ สามารถวัดได้โดยใช้ข้อสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test)

กู๊ด (Good. 1973: 6 – 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลของการเข้าถึงความรู้ อันเกิดจากความสามารถหรือพัฒนาการทางทักษะการเรียนรู้ เป็นผลคะแนนจากการพิจารณาคะแนนสอบ หรือจากคะแนนที่ครูมอบหมายให้ หรือจากทั้งสองอย่าง

ภพ เลหาะไพบูลย์ (2537: 295) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด จากที่ไม่เคยกระทำได้หรือกระทำได้น้อย ก่อนที่จะมีการเรียนรู้เป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543: 96) ได้กล่าวถึง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ว่าหมายถึง แบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนที่ได้เรียนไปแล้ว ซึ่งมาจะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษ และดินสอกับให้นักเรียนปฏิบัติจริง

สิริวรรณ ตระสุสานนท์ (2542: 8) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ ได้จากการพิจารณาผลคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ด้านสติปัญญา อันประกอบด้วยความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

จากความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลของความรู้ หรือคะแนนที่เกิดจากการสั่งสมความรู้ หรือพฤติกรรมการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ซึ่งอาจแปรผลออกมาเป็นคะแนน หรือพฤติกรรม หรือทักษะในด้านต่างๆ ของผู้เรียน

3.2 ประเภทของแบบทดสอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาประเภทของแบบทดสอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผู้ที่แบ่งประเภทของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้

บุญชม ศรีสะอาด (2553: 56 – 57) กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement Test) หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถของบุคคลในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระและตามจุดประสงค์ของวิชาหรือเนื้อหาที่สอบนั้น โดยทั่วไปจะวัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาต่างๆ ที่เรียนในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถานบันการศึกษาต่างๆ อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Test) หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัดหรือคะแนนเกณฑ์สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดตรงตามจุดประสงค์เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

2. แบบทดสอบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนกผู้สอบตามความเก่งอ่อนได้ดี เป็นหัวใจของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้ การรายงานผลการสอบอาศัยคะแนนมาตรฐานซึ่งเป็นคะแนนที่สามารถให้ความหมาย แสดงถึงสถานภาพความสามารถของบุคคลนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ ที่ใช้กลุ่มเปรียบเทียบ

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2543: 171 – 177) ได้แบ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ได้เป็น 2 พวก คือ

1. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดของคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้นซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนว่านักเรียนมีความรู้มากแค่ไหน บทพร้อมที่ตรงไหนจะได้สอนซ่อมเสริม หรือเป็นการวัดความพร้อมที่จะได้เรียนในบทเรียนใหม่ขึ้นอยู่กับการต้องการของครู

2. แบบทดสอบมาตรฐาน แบบทดสอบประเภทนี้สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาหรือจากครูผู้สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดลองคุณภาพหลายครั้งจนกระทั่งมีคุณภาพดีพอ จึงสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนั้น สามารถใช้เป็นหลักเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใดๆ ก็ได้ จะใช้วัดติดตามความงอกงามของเด็กแต่ละวัยในแต่ละกลุ่มแต่ละภาคก็ได้ จะใช้สำหรับให้ครูวินิจฉัยผลสัมฤทธิ์ระหว่างวิชาต่างๆ ในเด็กแต่ละคนก็ได้ วยข้อสอบมาตรฐานนอกจากจะมีคุณภาพของแบบทดสอบสูงแล้วยังมีมาตรฐานในด้านวิธีดำเนินการสอบ คือไม่ว่าโรงเรียนใด หรือส่วนราชการใดจะนำไปใช้ ต้องดำเนินการสอบเป็นแบบเดียวกัน แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบ บอกวิธีการสอบว่าทำอย่างไร และยังมีมาตรฐานในการแปลคะแนน ทั้งสองแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น และแบบทดสอบมาตรฐานนั้น มีวิธีการสร้างข้อคำถามเหมือนกัน เป็นคำถามที่วัดเนื้อหาและพฤติกรรมที่สอนไปแล้ว จะเป็นพฤติกรรมที่สามารถตั้งคำถามวัดได้ ควรวัดให้ครอบคลุมพฤติกรรมต่างๆ คือ ด้านความรู้ ด้านความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า

ไพศาล หวังพาณิชย์ (2546: 28) ได้มีการจำแนกการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ เป็นการวัดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน เปรียบเทียบกับเป้าหมายว่า ได้ระดับตามที่ต้องการหรือไม่

2. การวัดผลแบบอิงกลุ่ม เป็นการวัดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเปรียบเทียบกับนักเรียน เพื่อสรุปผลการเรียน

การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นกระบวนการที่สำคัญของกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียน เพราะสามารถทำให้ผู้สอนหรือตัวผู้เรียนเองทราบถึงผลการเรียนของตัวเองหรือศิษย์ ประโยชน์ของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนอกจากให้ทราบถึงผลการเรียนแล้ว ยังสามารถนำผลการเรียนไปปรับปรุง แก้ไข พัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้นอีกด้วย

สรุปได้ว่า ประเภทของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การตัดสินการวัดสามารถเปรียบเทียบได้กับเป้าหมาย เรียกว่า วัดผลแบบอิงเกณฑ์ หรือเปรียบเทียบกับความรู้ของนักเรียน เรียกว่า การวัดผลแบบอิงกลุ่ม

3.3 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผู้กล่าวถึงการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2553: 65 – 74) กล่าวว่า การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์อิงกลุ่ม ดำเนินตามขั้นตอน ต่อไปนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหาวิชาและทำตารางกำหนดลักษณะข้อสอบ ชั้นแรกสุดจะต้องทำการวิเคราะห์ ว่าวิชาหรือหัวข้อที่จะสร้างข้อสอบวัดนั้น มีจุดประสงค์ของการสอน หรือจุดประสงค์การเรียนรู้อะไรบ้าง ทำการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาว่ามีโครงสร้างอย่างไร จัดเขียนหัวข้อใหญ่หัวข้อย่อยทุกหัวข้อพิจารณาความเกี่ยวโยง ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาเหล่านั้น จากนั้นก็จะทำตารางกำหนดลักษณะข้อสอบหรือที่เรียกว่าตารางวิเคราะห์หลักสูตร ตารางนี้มี 2 มิติ คือ ด้านเนื้อหา กับ ด้านสมรรถภาพที่ต้องการวัด ผู้วิจัยเขียนหัวข้อเนื้อหาที่เป็นหัวข้อเรื่องใหญ่ๆ ตามหลักสูตรวิชานั้นลงในแต่ละแถวของตารางตามลำดับ ส่วนด้านบนจะเป็นสมรรถภาพซึ่งได้จากการวิเคราะห์จุดประสงค์

2. กำหนดรูปแบบของข้อคำถามและศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ ทำการพิจารณา และตัดสินใจว่าจะใช้ข้อคำถามรูปแบบใด ศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ หลักในการเขียนข้อคำถาม ศึกษาวิธีเขียนข้อสอบสมรรถภาพต่างๆ ศึกษาเทคโนโลยีในการเขียนข้อสอบเพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการเขียนข้อสอบ

3. เขียนข้อสอบ ลงมือเขียนข้อสอบ ใช้ตารางกำหนดลักษณะของข้อสอบที่จัดทำไว้ในขั้นที่ 1 เป็นกรอบซึ่งจะทำให้สามารถออกข้อสอบวัดได้ครอบคลุมทุกหัวข้อเนื้อหา และทุกสมรรถภาพส่วนรูปแบบและเทคนิคในการเขียนข้อสอบยึดตามที่ได้ศึกษาในขั้นที่ 2

4. ตรวจสอบข้อสอบ นำข้อสอบที่ได้เขียนไว้ในขั้นที่ 3 มาพิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่ง โดยพิจารณาถึงความถูกต้องตามหลักวิชา พิจารณาว่าแต่ละข้อวัดในเนื้อหาและสมรรถภาพตามตารางกำหนดลักษณะข้อสอบหรือไม่ ภาษาที่ใช้เขียนมีความชัดเจนเข้าใจง่ายเหมาะสมดีแล้วหรือไม่ ตัวถูกตัวลวงเหมาะสมเข้าหลักเกณฑ์หรือไม่ หลังจากพิจารณาทบทวนแล้ว นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลและเนื้อหาสาระพิจารณาข้อบกพร่อง แล้วนำเอาข้อวิจารณ์เหล่านั้นมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5. พิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง นำข้อสอบทั้งหมดมาพิมพ์เป็นแบบทดสอบ โดยจัดพิมพ์คำชี้แจงหรือคำอธิบาย วิธีทำแบบทดสอบไว้ที่ปกของแบบทดสอบอย่างละเอียด และชัดเจนการจัดพิมพ์วางรูปแบบให้เหมาะสม

6. ทดลองใช้ วิเคราะห์คุณภาพ และปรับปรุง นำแบบทดสอบไปทดลองกับกลุ่มที่คล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างที่จะสอบจริง ซึ่งได้เรียนในวิชาหรือเนื้อหาที่จะสอบแล้ว นำผลการสอบมาตรวจให้คะแนน ทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก ค่าความยากของข้อสอบแต่ละข้อ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ตามแบบอิงกลุ่ม คัดเลือกเอาข้อที่มีคุณภาพเข้าเกณฑ์ตามจำนวนที่ต้องการ ถ้าข้อที่เข้าเกณฑ์มีจำนวนมากกว่าที่ต้องการก็ตัดข้อที่มีเนื้อหามากกว่าที่ต้องการ ซึ่งเป็นข้อที่มีอำนาจจำแนกต่ำสุดออกตามลำดับ นำเอาผลการสอบที่คิดเฉพาะข้อสอบที่เข้าเกณฑ์เหล่านั้น มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น

7. พิมพ์แบบทดสอบจริง นำข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก และระดับความยากเข้าเกณฑ์ตามจำนวนที่ต้องการในขั้นที่ 6 มาพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับที่จะใช้จริง ซึ่งจะต้องมีคำชี้แจงวิธีทำด้วย และในการพิมพ์นอกจากใช้รูปแบบที่เหมาะสมแล้วควรคำนึงถึงความประณีต ความถูกต้อง ซึ่งจะต้องตรวจสอบให้ดี

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบอิงเกณฑ์ มีวิธีการดำเนิน ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา ชั้นแรกจะต้องทำการวิเคราะห์ดูว่า มีหัวข้อเนื้อหาใดบ้างที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และที่จะต้องวัด แต่ละหัวข้อเหล่านี้ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม

หรือสมรรถภาพอะไร กำหนดออกมาให้ชัดเจน

2. กำหนดพฤติกรรมย่อยที่จะออกข้อสอบ จากขั้นแรก พิจารณาต่อไปว่า จะวัดพฤติกรรมย่อยอะไรบ้าง อย่างละเอียดข้อ พฤติกรรมย่อยดังกล่าวคือ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนั่นเอง เมื่อกำหนดจำนวนข้อที่ต้องการจริงเสร็จแล้ว ต่อมาพิจารณาว่า จะต้องออกข้อสอบเกิดไว้หัวข้อละกี่ข้อ ควรออกเกินไว้ไม่ต่ำกว่า 25% ทั้งนี้หลังจากที่นำไปทดลองใช้ และวิเคราะห์หาคุณภาพของข้อสอบรายข้อแล้ว จะตัดข้อที่มีคุณภาพไม่เข้าเกณฑ์ออก ข้อสอบที่เหลือจะได้ไม่น้อยกว่าข้อที่ต้องการจริง

3. กำหนดรูปแบบของข้อคำถามและศึกษาวิธีการเขียนข้อสอบ ขั้นตอนนี้จะเหมือนกับขั้นตอนที่ 2 ของการวางแผนสร้างข้อสอบแบบอิงกลุ่มทุกประการ คือ ตัดสินใจว่าจะใช้ข้อคำถามรูปแบบใด และศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ เช่น ศึกษาหลักในการเขียนคำถามแบบนั้นๆ ศึกษาวิธีเขียนข้อสอบเพื่อวัดจุดประสงค์ประเภทต่างๆ ศึกษาเทคโนโลยีในการเขียนข้อสอบของตน

4. เขียนข้อสอบ ลงมือเขียนข้อสอบตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ตามตารางที่กำหนดจำนวนข้อสอบของแต่ละจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และใช้รูปแบบเทคนิคการเขียนตามที่ศึกษาในขั้นตอนที่ 3

5. ตรวจสอบข้อสอบ นำข้อสอบที่ได้เขียนไว้แล้วในขั้นตอนที่ 4 มาพิจารณาทบทวนอีกครั้งโดยพิจารณาความถูกต้องตามหลักวิชา แต่ละข้อวัดพฤติกรรมย่อยหรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการหรือไม่ ตัวถูก ตัวลวง เหมาะสมเข้าเกณฑ์หรือไม่ ทำการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

6. ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา นำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและข้อสอบที่วัดแต่ละจุดประสงค์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและด้านเนื้อหาจำนวนไม่ต่ำกว่า 3 คน พิจารณาว่าข้อสอบแต่ละข้อวัดตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้นั้นหรือไม่ ถ้ามีข้อที่ไม่เข้าเกณฑ์ควรพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสม เว้นแต่จะไม่สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างชัดเจน

7. พิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง นำข้อสอบทั้งหมดที่ผ่านการพิจารณาว่าเหมาะสมเข้าเกณฑ์ในขั้นที่ 6 มาพิมพ์เป็นแบบทดสอบ มีคำชี้แจงเกี่ยวกับแบบทดสอบ วิธีตอบ จัดวางรูปแบบการพิมพ์ให้เหมาะสม

8. ทดลองใช้ วิเคราะห์คุณภาพ และปรับปรุง

9. พิมพ์แบบทดสอบฉบับจริง นำข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกเข้าเกณฑ์ จากผลการวิเคราะห์ในขั้นที่ 8 มาพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับจริงต่อไป โดยเน้นการพิมพ์ที่ประณีต มีความถูกต้อง มีคำชี้แจงที่ละเอียดแจ่มชัด ผู้อ่านเข้าใจง่าย

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543: 31 – 32) ได้กล่าวถึง ลักษณะของแบบทดสอบที่ดีไว้ ดังนี้

1. ความตรงหรือความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง แบบทดสอบนั้นให้ผลการวัดได้ตรงคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัด

1.1 ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) หมายถึง คุณลักษณะของแบบทดสอบที่สามารถวัดเนื้อหา ครบถ้วนครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

1.2 ความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) หรือความตรงตามทฤษฎีของสิ่งที่วัดครั้งนั้น

1.3 ความตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) หมายถึง คุณลักษณะของแบบทดสอบที่สามารถวัด ความสามารถหรือคุณลักษณะต่างๆ (Traits) ได้ตามสภาพที่แท้จริงของบุคคล

2. ความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง ลักษณะของแบบทดสอบที่สามารถวัดแล้วได้ผลคงเดิม ไม่ว่าจะนำมาใช้วัดกี่ครั้งก็ตาม

2.1 แบบสอบซ้ำ (Test Retest)

2.2 แบบแบ่งครึ่งการทดสอบ (Split – haft)

2.3 แบบคู่ขนาน (Parallel form)

2.4 แบบวัดสอดคล้องภายใน (Internal Consistency)

3. ความเป็นปรนัย (Objectivity) หมายถึง คุณลักษณะของแบบทดสอบที่อ่านแล้วสามารถเข้าใจได้ตรงกัน ให้คะแนนได้ตรงกันและแปลความหมายของคะแนนได้ตรงกัน

4. ค่าอำนาจจำแนกเหมาะสม (Discrimination) หมายถึง คุณลักษณะของแบบทดสอบที่สามารถแสดงความแตกต่างของสิ่งที่ต้องการวัดได้ สามารถแยกนักเรียนเก่งและอ่อนได้

5. ค่าความยากง่ายเหมาะสม (Difficulty) หมายถึง ข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายเหมาะสมกับเนื้อหา

6. มีความยุติธรรม (Fairness) หมายถึง แบบทดสอบนั้นต้องไม่ประกอบด้วยข้อสอบที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าสอบคนใดคนหนึ่งจะได้ถูกและต้องครอบคลุมหลักสูตรทั้งหมด

7. ถามลึก (Searching) หมายถึง แบบทดสอบฉบับนั้นต้องไม่ประกอบด้วยข้อสอบถามพฤติกรรมความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

8. มีความจำเพาะเจาะจง (Definite) หมายถึง แบบทดสอบนั้นต้องเป็นข้อสอบที่มีคำถามเฉพาะเจาะจง มีความหมายเดียว

9. มีลักษณะกระตุน (Exemplary) หมายถึง แบบทดสอบนั้นประกอบด้วย ข้อสอบที่มีลักษณะท้าทายให้อยากทำข้อสอบและเป็นตัวอย่างที่ดี

10. มีประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง แบบทดสอบนั้น สามารถนำไปใช้ได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก ไม่สิ้นเปลืองเวลา เงินและแรงงานมาก และสามารถนำผลการสอบไปใช้ได้อย่างคุ้มค่า

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มีคุณภาพนั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาที่ใช้ในการถาม ควรตั้งคำถามให้ตรงกับเนื้อหาและพฤติกรรมที่สอนไป โดยคำถามจะต้องครอบคลุมเนื้อหาที่สอนและต้องตอบสนองจุดประสงค์ในการวัด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ตามรูปแบบของ Bloom's Taxonomy คือ 1) ความรู้/ความจำ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ 4) การวิเคราะห์ 5) การสังเคราะห์ และ 6) การประเมินค่า

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ ต่อสาระพระพุทธศาสนา

4.1 ทฤษฎี แนวคิด และความหมายของเจตคติ

คำว่า “เจตคติ” มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Aptus แปลว่า “โน้มน้าว” บางครั้งนิยมใช้คำว่า “ทัศนคติ” Attitude นักวิชาการแต่ละท่านได้ให้ความหมายของเจตคติ หรือทัศนคติ ไว้อย่างแตกต่างกันตามทัศนะของตน ดังนี้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 138) ให้ความหมายของเจตคติ หรือ ทัศนคติไว้ว่า สภาวะความพร้อมทางจิตที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรมบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ต่างๆ ไปในทิศทางหนึ่งและสภาวะความพร้อมทางจิตนี้จะต้องอยู่ยาวนานพอสมควร

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2543: 54) กล่าวว่า เจตคติหรือทัศนคติถือว่าเป็น ความรู้สึกเชื่อ ศรัทธา ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมา ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้

บุญชม ศรีสะอาด (2545: 54) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติ หมายถึงความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆ ต่อบุคคลและสถานการณ์

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2545: 366 – 377) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า หมายถึง แนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุ และสิ่งของ หรือความคิด อาจจะเป็นบวกหรือลบ ถ้าบุคคลที่มีเจตคติบวกต่อสิ่งใด ก็จะมีพฤติกรรมที่จะเผชิญกับสิ่งนั้น ถ้ามีเจตคติที่เป็นลบก็จะหลีกเลี่ยง เจตคติจึงเป็นสิ่งที่เรารู้ และเป็นการแสดงออกของ ค่านิยมและความเชื่อของบุคคล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 243) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติ เป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งสามารถบอกความรู้สึกเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

อัลพอร์ท (นวลศิริ เปาโรศิริ. 2545: 125; อ้างอิงจาก Allport) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่าเป็นสภาวะของความพร้อมทางจิตใจเกิดจากประสบการณ์สภาวะความพร้อมนี้ เป็นแรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาระหว่างบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เจตคติจึงก่อรูปได้ ดังนี้

1. เกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมในสังคม
2. การสร้างความรู้สึกจากประสบการณ์ของตนเอง
3. ประสบการณ์ที่ได้รับจากเดิม มีทั้งทางบวกและลบ จะส่งผลถึงเจตคติต่อสิ่งใหม่ที่คล้ายคลึงกัน

4. การเลียนแบบบุคคลที่ตนเองให้ความสำคัญ และรับเอาเจตคตินั้นมาเป็นของตน

กุต (วิโรจน์ ธรรมจินดา. 2536: 44; อ้างอิงจาก Good. 1973: 49) ให้ความหมายของเจตคติ ว่าหมายถึง ความเอนเอียงหรือความชอบของบุคคลที่แสดงผลเฉพาะไปสู่วัตถุสิ่งของสถานการณ์ หรือคุณค่า ตามปกติจะประกอบไปด้วยความรู้สึกและอารมณ์

กิบสัน (แสงสุรี วาตวิจิตร. 2554:56; อ้างอิงจาก Gibson. 2000: 102) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติ คือ ตัวตัดสินพฤติกรรมเป็นความรู้สึกเชิงบวกหรือเชิงลบ เป็นสภาวะจิตใจในการพร้อมที่จะส่งผลกระทบต่อ การตอบสนองของบุคคลนั้น ต่อบุคคลอื่น ต่อวัตถุหรือต่อสถานการณ์ โดยที่เจตคตินี้สามารถเรียนรู้หรือจัดการได้โดยใช้ประสบการณ์

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความสามารถในการรับรู้ด้านจิตพิสัย ซึ่งอาจจะออกมาในรูปของทางบวก หรือทางลบ ที่มีต่อพฤติกรรม ของสิ่งเร้า ในรูปแบบต่างๆ รวมถึงความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือแม้แต่ต่อสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่ง ในทางสนับสนุน คัดค้าน ชอบใจ หรือไม่ชอบใจ ซึ่งสามารถอนุมานเจตคติได้จาก พฤติกรรมภายนอก ซึ่งบุคคลแสดงออกได้ว่ามีเจตคติอย่างไร

4.2 ความหมายของเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา

ในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของเจตคติต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีผู้ให้ความหมาย

โชคชัย ใจแน่น (2547: 6) ได้ให้ความหมายของเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาไว้ว่า เจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้สึกอย่างตั้งใจของนักเรียนต่อวิชาพระพุทธศาสนา

พระมหาสมนึก ธมฺมทินฺโน (2554: 6) ได้ให้ความหมายของเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาไว้ว่า เจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้สึก ความนึกคิดที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

วีรยุทธ เลิศพลสถิต (2550: 10) ได้ให้ความหมายของเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาไว้ว่า เจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้สึกที่ดีและยอมรับของนักเรียนที่มีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

สมัย มณีจักร์ (2552: 94) ได้ให้ความหมายของ เจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา ไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกที่ดี ความคิดเห็นและนึกคิดที่ดีที่มีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า เจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้สึก ความนึกคิด การแสดงออก ด้านความคิด และความคิดเห็นที่ดี ที่นักเรียนมีต่อการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา

4.3 องค์ประกอบของเจตคติ

จากการศึกษาองค์ประกอบของเจตคติ มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

ล้วน สายยศ และคณะ (2543: 59) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบเจตคติ แตกต่างกันอยู่ 3 กลุ่ม คือ

1. เจตคติม้องค์ประกอบเดียว ตามความคิดหรือแนวความเชื่อ พิจารณาได้จากนิยามเจตคตินั้นเอง กลุ่มนี้จะมองเจตคติเกิดจากการประเมินค่าของเจตคติว่ารู้สึก ชอบ ไม่ชอบ นักจิตวิทยา กลุ่มนี้ได้แก่ เทอร์โตน (Thurstone. 1931) แอลพอร์ต (Allport. 1935) และคนอื่นอีกหลายคน

2. เจตคติมีสององค์ประกอบ ตามแนวคิดนี้ มองเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบด้านสติปัญญา (Cognitive) ด้านความรู้สึก (Affective) นักจิตวิทยาที่สนับสนุนการแบ่งเจตคติเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ คาซ (Katz. 1960)

3. เจตคติมีสามองค์ประกอบ แนวคิดนี้เชื่อว่าเจตคติ มี 3 องค์ประกอบหรือ 3 ส่วน (Three Components) ได้แก่

3.1 ด้านสติปัญญา (Cognitive Component) ประกอบด้วย ความรู้ ความคิด และความเชื่อที่ผู้นั้นมีเป้าเจตคติ ถ้าสมมุติให้รัสเซียเป็นเจตคติ คำกล่าวที่ว่า “รัสเซียเป็นประเทศเผด็จการ” ถือเป็นความเชื่อต่างๆ เช่น “คนไทยรักสงบ” “ครูทำให้ชาติเจริญ” “วัดมีผลประโยชน์ต่อสังคม” ความเชื่อที่กล่าวมาแล้วเป็นเพียงด้านสติปัญญาเท่านั้น

3.2 ด้านความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึก หรืออารมณ์ของคนใดคนหนึ่งที่มีต่อเป้าเจตคติว่า รู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้น พอใจหรือประณินสิ่งนั้นว่า ดีหรือไม่ดี ตัวอย่าง “ข้าพเจ้าไม่ชอบประเทศเผด็จการ” “ข้าพเจ้าชอบนิสัยคนไทย” “ข้าพเจ้าชอบวัดผล” “ครูเป็นอาชีพที่ดี” ฯลฯ

3.3 ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) บางที่เรียกว่า Action Component เป็นด้านแนวโน้มของการจะกระทำหรือจะแสดงพฤติกรรม เจตคติเป็นพฤติกรรมซ่อนเร้น ในขั้นนี้เป็นการแสดงแนวโน้มของการกระทำต่อเป้าเจตคติเท่านั้น ยังไม่แสดงออกจริง ดังตัวอย่าง “ถ้าใครพูดถึงประเทศเผด็จการ ข้าพเจ้าจะเดินหนี” หรือ “ถ้าเห็นคนไทยที่ไหนข้าพเจ้าจะเข้าไปคบหา”

กิบสัน (แสงสุริ วาดวิจิตร. 2554: 59; อ้างอิงจาก Gibson. 2000: 103) กล่าวว่า เจตคติเป็นส่วนที่ยึดติดแน่นกับบุคลิกภาพของบุคคลเรา ปกติบุคคลเราจะมีเจตคติที่เป็นโครงสร้างอยู่แล้ว ทางด้านความรู้สึก ความเชื่อ อันใดอันหนึ่ง โดยที่องค์ประกอบนี้ จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบหนึ่ง ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในอีกองค์ประกอบหนึ่ง เจตคติ 3 องค์ประกอบมีดังนี้

1. ความรู้สึก (Affective) องค์ประกอบด้านอารมณ์หรือความรู้สึก ของเจตคติ คือ การได้รับการถ่ายทอด การเรียนรู้มาจากพ่อ แม่ ครู หรือกลุ่มของเพื่อนๆ

2. ความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของเจตคติ จะประกอบด้วย การรับรู้ของบุคคล ความคิดเห็น และความเชื่อของบุคคล หมายถึง กระบวนการคิดที่เน้นไปที่การใช้เหตุผล และตรรกะ องค์ประกอบที่สำคัญของความรู้ ความเข้าใจ คือ ความเชื่อในการประเมินผลหรือความเชื่อที่ถูกประเมินผลไว้แล้วโดยตัวเองประเมิน ความเชื่อเหล่านี้จะแสดงออกมาจากความประทับใจในการชอบหรือไม่ชอบ บุคคลเหล่านั้นรู้สึกต่อสิ่งของ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3. พฤติกรรม (Behavioral) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของเจตคติ หมายถึง แนวโน้มหรือความตั้งใจ (Intention) ของคนที่แสดงบางสิ่งบางอย่างหรือที่จะกระทำ (ประพฤติ) บางสิ่งบางอย่างต่อคนใดคนหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางใดทางหนึ่ง เช่น เป็นมิตร ให้ความอบอุ่น ก้าวร้าว เป็นศัตรู เป็นต้น โดยที่ความตั้งใจนี้อาจจะถูกวัด หรือประเมินออกมาได้ จากการพิจารณาองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรมของเจตคติ

อดุลย์ รัตนเมธางกูร (2542: 31) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ ไทโรแอนดิส ไว้ว่า องค์ประกอบของเจตคติ มี 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive component) คือ ความคิดของบุคคลที่จะต้องสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective component) คือ สภาพอารมณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากความคิดถ้าบุคคลมีความคิดในทางที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดบุคคลนั้นจะมีความรู้สึกยอมรับหรือปฏิเสธต่อสิ่งเหล่านั้น

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral component) คือ ความรู้สึกโน้มน้าวใจที่จะกระทำซึ่งจะอยู่ในรูปการยอมรับหรือปฏิเสธ

จุฑาพร ส่งสิริฤทธิกุล (2542: 27 - 28) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ โรเซนเบิร์ก ไว้ว่า เจตคติ มี 2 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านปัญญา หมายถึง กลุ่มของความเชื่อที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติจะเป็นตัวส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่างๆ ของบุคคล

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีเมื่อถูกกระตุ้นต่อที่หมายโดยเห็นว่าอารมณ์ ความรู้สึกชอบ พอใจและเห็นด้วยที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคตินั้นจะมีความสัมพันธ์กับการบรรลุถึงค่านิยมที่ดี ในทางกลับกันอารมณ์ ความรู้สึกที่ไม่ชอบ ไม่พอและไม่เห็นด้วยที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติก็น่าจะมีความสัมพันธ์กับการบรรลุถึงค่านิยมที่ไม่ดีด้วยและแนวคิดของ ฟิชเบิน เอจเซน และ เทอร์สโตน มีแนวคิดว่า เจตคติ มีองค์ประกอบเดียวคือ อารมณ์ความรู้สึกในทางที่ชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549: 8) องค์ประกอบของเจตคติเป็นสิ่งเชื่อมโยงไปยังมุมอื่นๆ อีก 2 ด้าน คือ ด้านแรกเชื่อมโยงไปยังนิยามของเจตคติ อีกด้านหนึ่งเชื่อมโยงไปยังประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ นักจิตวิทยาได้เสนอองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 องค์ประกอบดังนี้

1. เจตคติมีองค์ประกอบเดียว คือ อารมณ์ ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ ได้แก่ เบ็ม (Bem. 1970) ฟิชไบน์ และ ไอเซน (Fishbein; & Ajzen. 1975) อินสโค (Insko. 1976) และ เทอร์สโตน (Thurstone. 1959)

2. เจตคติ มีสององค์ประกอบ แนวคิดนี้ระบุว่า เจตคติ มีสององค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านปัญญา และองค์ประกอบด้านความรู้สึก นักจิตวิทยาที่สนับสนุนเจตคติสององค์ประกอบ ได้แก่ แคทซ์ (Katz. 1960) และ โรเซนเบิร์ก (Rosenberg. 1956, 1960, 1965) ตามแนวคิดของโรเซนเบิร์ก องค์ประกอบด้านปัญญา หมายถึง กลุ่มของความเชื่อที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติจะเป็นตัวส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่างๆ ของบุคคล ส่วนองค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึกหมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีเมื่อถูกกระตุ้นโดยที่หมายของเจตคติ โรเซนเบิร์ก เห็นว่า อารมณ์ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ จะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ที่ว่า ที่หมายของเจตคตินั้นสัมพันธ์กับการบรรลุถึงค่านิยมทางบวกและขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมทางลบของบุคคล ในการกลับกันอารมณ์ความรู้สึกทางลบที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ จะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่าที่หมายของเจตคตินั้น สัมพันธ์กับการบรรลุถึงค่านิยมทางลบ และขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมทางบวกของบุคคล ส่วน

เจตคติทางลบเล็กน้อยหรือบวกเล็กน้อยที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ จะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่า ที่หมายของเจตคตินั้น มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่มีความสัมพันธ์น้อยสำหรับบุคคล หรือหากสัมพันธ์กับค่านิยมที่สำคัญบุคคลจะมีความมั่นใจน้อยถึงความสัมพันธ์ระหว่างที่หมายของเจตคติกับค่านิยมนั้นๆ

3. เจตคติที่มีสามองค์ประกอบ ในลักษณะนี้กำหนดไว้ 3 ประการ ซึ่งประกอบด้วย

3.1 องค์ประกอบด้านปัญญา มีส่วนประกอบย่อย คือ ด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ

3.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก หมายถึง รู้สึกชอบ ไม่ชอบ หรือทำที่ที่ดี ไม่ดี ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ

3.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อที่หมายของเจตคติ

นักจิตวิทยาที่สนับสนุนการแบ่งเจตคติเป็น 3 องค์ประกอบ และมีอิทธิพลต่อการศึกษาด้านนี้ ไม่น้อย คือ เครทซ์ ฟรัทช์ฟิลด์ และ พัลแลคชี (Kretch, Frutchfield; & Pallachey. 1962) และ เทรนดิส (Triandis. 1971) นักจิตวิทยาเหล่านี้ ให้คำนิยามเจตคติ โดยครอบคลุมองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบอย่างครบถ้วนและเห็นว่า องค์ประกอบเหล่านี้ มีความสัมพันธ์ต่อกันและกันพอสมควร กล่าวคือ เครทซ์ และคณะ ได้ศึกษาพบว่า องค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ถ้าหากองค์ประกอบทั้งสามไม่สัมพันธ์กัน หรือสัมพันธ์กันในระดับต่ำ แต่ละองค์ประกอบอาจ จะเป็นอิสระจากกัน หรือหากองค์ประกอบทั้งสามมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง องค์ประกอบทั้งสามอาจเป็นสิ่งเดียวกัน

สรุปได้ว่า เจตคติที่บุคคลมีต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือต่อสิ่งหนึ่งหรือสิ่งใด จะต้องประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ ด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านการรับรู้ (จิต) และด้านปัญญาเสมอ (ปัญญา) หากแต่ขึ้นอยู่กับบริบทหรือปริมาณที่มีต่อสิ่งเร้าในด้านใดมากน้อยกว่ากัน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนาโดยใช้องค์ประกอบ 3 องค์ประกอบคือ 1) องค์ประกอบด้านความรู้ 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมหรือการกระทำ

4.4 การวัดเจตคติ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวัดเจตคติ มีผู้กล่าวถึงการวัดเจตคติไว้ ดังนี้

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ (2542: 118) การวัดเจตคติมีหลักการเบื้องต้นที่ทำความเข้าใจ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหา (Content) การวัดเจตคติ ต้องมีสิ่งเร้าไปกระตุ้นให้แสดงกิริยาท่าทีออกมา สิ่งเร้า โดยทั่วไป ได้แก่ เนื้อหาที่ต้องการวัด เช่น ต้องการวัดเจตคติต่อการตัดสินใจ เกี่ยวกับชีวิตครอบครัวของบุคคล เนื้อหาที่เป็นสิ่งเร้าในที่นี้ คือ สถานการณ์การตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว

2. ทิศทาง (Direction) การวัดเจตคติทั่วไป กำหนดให้มีทิศทางเป็นเส้นตรงต่อเนื่องกันในลักษณะซ้าย ขวา หรือบวกกับลบ กล่าวคือ เริ่มจากเห็นด้วยอย่างยิ่งและลดความเห็นด้วยลงเรื่อยๆ

จนถึงมีความรู้สึกเฉยๆ และลดต่อไปเป็นไม่เห็นด้วย จนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งลักษณะของการเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอยู่เป็นเส้นตรงเดียวกันและต่อเนื่องกัน

3. ความเข้ม (Intensity) กริยาทำที่หรือความรู้สึกที่แสดงออกต่อสิ่งเร้านั้น มีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ถ้ามีความเข้มสูง ไม่ว่าจะเป็นไปในทางใดก็ตาม จะมีความรู้สึกหรือกริยาทำที่รุนแรงมากกว่าที่ความเข้มเป็นกลาง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2539: 214 – 215) กล่าวว่า ในการวัดเจตคตินั้น ควรมีข้อตกลง ดังนี้

1. การศึกษาเจตคติเป็นการศึกษาความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลที่มีลักษณะคงเส้นคงวา หรืออย่างน้อยก็เป็นความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่จะไม่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาหนึ่ง
2. เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยตรง การวัดเจตคติจึงเป็นการวัดทางอ้อมจากแนวโน้มที่บุคคลแสดงออก หรือพฤติกรรมที่มีแบบแผนคงที่
3. การศึกษาเจตคติของบุคคลมิใช่แต่เป็นการศึกษาทิศทางเจตคติของบุคคลเท่านั้น แต่ต้องศึกษาระดับความมากน้อย หรือความเข้มแข็งของเจตคตินั้นด้วย

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549: 19 – 20) ได้สรุปวิธีการวัดเจตคติไว้ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ง่ายและตรงไปตรงมามากที่สุด การสัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์จะต้องเตรียมข้อรายการที่จะซักถามไว้อย่างดี ข้อรายการนั้นต้องเขียนเน้นความรู้สึกที่สามารถวัดเจตคติให้ตรงเป้าหมาย ผู้สัมภาษณ์จะได้ทราบความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้ตอบ ที่มีต่อสิ่งหนึ่ง แต่มีข้อเสียว่าผู้ถามอาจไม่ได้รับคำตอบที่จริงใจจากผู้ตอบ เพราะผู้ตอบอาจบิดเบือนคำตอบ เนื่องจากอาจเกิดความเกรงกลัวต่อการแสดงความคิดเห็น วิธีการแก้ไข คือ ผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ให้เป็นกันเองให้ผู้ตอบรู้สึกสบายใจ ไม่เคร่งเครียดเป็นอิสระและแน่ใจว่าคำตอบของเขาจะเป็นความลับ

2. การสังเกต เป็นวิธีการที่ใช้ตรวจสอบบุคคลอื่นโดยการเฝ้ามองและจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผน เพื่อจะได้ทราบว่า บุคคลที่เราสังเกตมีเจตคติ ความเชื่อ อุปนิสัยเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต จะถูกต้องใกล้เคียงกับความจริงหรือเป็นที่เชื่อถือได้เพียงใดนั้นมิใช่ข้อควรคำนึงหลายประการกล่าวคือ ควรมีการศึกษาหลายๆ ครั้ง ทั้งนี้เพราะเจตคติของบุคคลมาจากหลายๆ สาเหตุ นอกจากนี้ตัวผู้สังเกตเองจะต้องทำตัวเป็นกลาง ไม่มีความลำเอียงและการสังเกต ควรสังเกตหลายๆ ช่วงเวลา ไม่ใช่สังเกตเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง

3. การรายงานตนเอง วิธีนี้ต้องการให้ผู้ถูกสอบวัดแสดงความรู้สึกของตนเองตามสิ่งเร้าที่เขาได้สัมผัส นั่นคือ สิ่งเร้าที่เป็นข้อคำถามให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมาแบบทดสอบหรือมาตรวัดที่เป็นแนวของ เทอร์สตัน (Thurstone) กัทท์แมน (Guttman) ลิเคิร์ต (Likert) และออสกู๊ด (Osgood) นอกจากนี้ที่กล่าวมายังมีแบบรายงานตนเองและอื่นๆ อีกมากมายแล้วแต่จุดมุ่งหมายของการสร้างและการวัด

4. เทคนิคจินตนาการ วิธีนี้อาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปเร้าผู้สอบ เช่น ประโยคไม่สมบูรณ์ ภาพแปลกๆ เรื่องราวแปลกๆ เมื่อผู้สอบเห็นสิ่งเหล่านี้จะจินตนาการออกมาแล้วนำมาตีความหมายจากการตอบนั้นๆ พอจะรู้ได้ว่ามีเจตคติต่อเป้าเจตคติอย่างไร

5. การวัดทางสรีระภาพ การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้า แต่สร้างเฉพาะเพื่อจะวัดความรู้สึก อันทำให้พลังไฟฟ้าในร่างกายเปลี่ยนแปลง เช่น ถ้าดีใจเข็มจะชี้อย่างหนึ่ง เสียใจเข็มจะชี้อีกอย่างหนึ่ง ใช้หลักการเดียวกันกับเครื่องจับเท็จ เครื่องมือแบบนี้ยังพัฒนาไม่ดีพอจึงไม่นิยมใช้เท่าใดนัก

ประจักษ์ ไผ่เจริญ (2545: 12) กล่าวว่า เนื่องจากเจตคติ เป็นตัวแปรของคุณลักษณะทางจิตวิทยาที่ไม่สามารถวัดโดยตรงได้แต่สามารถวัดได้จากสิ่งที่แสดงออกมาในรูปของการตอบสนอง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งถ้อยคำภาษาหรือ พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดมาจากความพร้อม หรือความโน้มเอียงของจิตใจที่จะแสดงออกต่อสิ่งเร้าหรือเนื้อหาอื่นๆ ดังนั้นการวัดเจตคติจึงจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

1. เนื้อหาหรือสิ่งเร้า (Content) จะต้องเป็นตัวแทนของเจตคติที่ต้องการวัด
2. ทิศทาง (Direction) โดยการกำหนดเจตคติให้มีทิศทางเป็นเส้นที่ตรงต่อเนื่องกันไป ในทางบวกหรือลบกล่าวคือ จากทิศทางการเห็นด้วยลดลงไปเรื่อยๆ จนมาถึงการไม่เห็นด้วยลักษณะการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยนั้นถือว่าเป็นเส้นตรงเดียวกันและต่อเนื่องกัน

3. ความเข้ม (Intensity) พฤติกรรมที่บุคคลตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นๆ จะมีความเข้มไม่เท่ากัน หรือมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่า วิธีการวัดเจตคติมีหลายวิธีการวัดด้วยกัน หากแต่ขึ้นอยู่กับบุคคลหรือสถานการณ์ที่จะวัดที่แตกต่างกัน และจากการศึกษาการวัดเจตคติ มีผู้กล่าวถึงแบบวัดเจตคติซึ่งเป็นเครื่องมือในการวัดเจตคติ ไว้ ดังนี้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543: 106 – 108) กล่าวว่า แบบวัดเจตคติที่ใช้ในการวิจัยมีอยู่หลายชนิด ที่นิยมใช้มีอยู่ 3 ชนิด คือ

1. วิธีของเทอร์สโตน มาตราวัดเจตคติตามวิธีของเทอร์สโตน กำหนดช่วงความรู้สึกของคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็น 11 ช่วงจากน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด แต่ละช่วงมีระยะห่างเท่าๆ กัน (Method of Equal Intervals) ข้อความที่บรรจุลงในมาตราวัดจะต้องนำไปให้ผู้ตัดสิน (Jude) พิจารณาว่าควรอยู่ในตำแหน่งใดของมาตร และแต่ละข้อความก็ต้องหาค่าประจำข้อความ คือ ค่าระดับ (Scale Value - S) หาในรูปของมัธยฐาน (Median) และแต่ละข้อความก็ต้องหาค่าประจำข้อ คือ ค่าระดับ (Quartile Deviation-Q) จำนวนข้อที่ประกอบ เป็นมาตราวัดเจตคติตามวิธีของ เทอร์สโตน มีประมาณ 20 ข้อความ หรือมากกว่าเล็กน้อย

2. วิธีของลิเคิร์ท มาตราเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ท กำหนดช่วงความรู้สึกของคนออกเป็น 5 ช่วง หรือ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อความที่บรรจุลงในมาตราวัด ประกอบไปด้วยข้อความที่แสดงความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งในทางที่ดี (ทางบวก) และในทางที่ไม่ดี (ทางลบ) และมีจำนวนพอๆ กัน ข้อความเหล่านี้ ก็อาจมีประมาณ 18 – 20 ข้อความ การกำหนดน้ำหนักคะแนนการตอบแต่ละตัวเลือก กระทำภายหลังที่ได้รวบรวมข้อมูลมาแล้ว โดยกำหนดตามวิธีให้น้ำหนัก (Arbitrary Weighting Method) เป็นที่นิยมใช้มากที่สุด

3. วิธีวัดเจตคติของ ออสกู๊ด (Osgood) เป็นการใช้คำคุณศัพท์มาอธิบายความหมายของสิ่งเร้า โดยมีคุณศัพท์ตรงกันข้ามเป็นขั้วของมาตราวัด ออสกู๊ดใช้ในเรื่องนี้ว่า Concept คุณศัพท์

ที่ใช้ในการอธิบายคุณลักษณะของสิ่งเร้านี้ ออสกูด พบว่า สามารถอธิบายได้ 3 รูปแบบ หรือ 3 องค์ประกอบ คือ

3.1 องค์ประกอบด้านประเมินค่า (Evaluative Factor) เป็นองค์ประกอบที่แสดงออกทางคุณค่า คำคุณศัพท์ที่ใช้อธิบาย เช่น ดี-ชั่ว จริง-เท็จ ฉลาด-โง่ สวย-น่าเกลียด เป็นต้น

3.2 องค์ประกอบด้านกิจกรรม (Activity Factor) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงลักษณะกิจกรรมต่างๆ เช่น ช้า-เร็ว เฉื่อยชา-กระตือรือร้น เป็นต้น

3.3 องค์ประกอบด้านศักยภาพ (Potential Factor) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงกำลัง อำนาจ เช่น แข็งแรง-อ่อนแอ หนัก-เบา หยาบ-ละเอียด เป็นต้น

ลัวัน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2543: 90 – 96) กล่าวว่า เครื่องมือวัดเจตคติแบบลิเคิร์ท บางที่เรียกว่า Summate Rating Method ลิเคิร์ท สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1932 และเป็นวิธีการสร้างที่ง่ายกว่าวิธีของ เทอร์สตัน มีความเชื่อมั่นสูงและพัฒนาเพื่อวัดด้านความรู้สึกได้หลายอย่าง การสร้างเครื่องมือวัดเจตคติแบบนี้ เป็นวิธีประเมินน้ำหนักของความรู้สึกของข้อความในตอนหลัง คือ หลังเอาเครื่องมือไปสอบวัดแล้ว ซึ่งตรงข้ามกับแบบของ เทอร์สตัน ที่กำหนดค่าน้ำหนักของข้อความไว้ก่อนการนำไปสอบ การสร้างข้อความที่แสดงความรู้สึกต่อเป้าเจตคติ จะต้องให้ครอบคลุมและสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ข้อความอาจจะเป็นทางบวก ทั้งหมดหรือทางลบทั้งหมด หรือผสมกันก็ได้ การนำคะแนนข้อที่เห็นด้วย หรือข้อที่ไม่เห็นด้วยมาพล็อตกราฟจะเป็นรูปแบบ Momotonous คือ เป็นลักษณะที่ไปด้วยกัน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวัดเจตคติ มีดังนี้

1. เลือกเป้าเจตคติ (Attitude Object) ก่อน เช่น เจตคติต่อคณิตศาสตร์หรือต่ออาชีพครู หรือต่อมหาวิทยาลัย เป็นต้น เป้าของเจตคติอาจเป็น คน วัตถุ สิ่งของ องค์การ สถาบัน อาชีพ วิชา ฯลฯ แล้วแต่จะเลือก ยิ่งแคบก็ยิ่งดี ยิ่งกำหนดช่วงเวลาด้วยแล้วการแปลผลก็จะทำให้มีความหมายดียิ่งขึ้น

2. เขียนข้อความแสดงความรู้สึกต่อเป้าเจตคติ โดยวิเคราะห์แยกแยะดูให้ครอบคลุมลักษณะของข้อความควรเป็น เช่นนี้

2.1 เป็นข้อความที่แสดงความเชื่อและความรู้สึกต่อเป้าที่ต้องการ

2.2 ไม่เป็นการแสดงถึงความเป็นจริง

2.3 มีความแจ่มชัด สั้น ให้ข้อมูลพอตัดสินใจได้

2.4 ไม่ครอบคลุมทั้งทางดีและไม่ดี ทั้งบวกและลบ

2.5 ควรหลีกเลี่ยงคำปฏิเสธซ้อน ข้อความอ้างอิงในอดีตที่ผ่านมา ข้อความที่มีคำว่า ทั้งหมด เสมอๆ ไม่เคย ไม่มีเลย เพียงเท่านั้น

3. การตรวจสอบข้อความ เป็นการตรวจสอบขั้นแรก เพื่อดูให้แน่ชัดว่าข้อความนั้นเขียนไว้เหมาะสมหรือไม่ การตอบจะให้ตอบว่า ชอบ-ไม่ชอบ ดี-ไม่ดี หรือเห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย ควรใช้มาตรา 3 มาตรา 4 หรือมาตรา 5 เป็นต้น การเขียนการแสดงออกในมาตราวัดแบบลิเคิร์ท นิยมใช้เช่นนี้

ข้อความทางบวก : ภาษาไทยเป็นวิชาที่มีประโยชน์

เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน

เห็นด้วย 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย 4 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน

ข้อความทางลบ : ภาษาไทยเป็นวิชาที่ยังเรียนยิ่งน่าเบื่อ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน

เห็นด้วย 2 คะแนน

ไม่แน่ใจ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย 4 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน

4. การจัดแบบทดสอบ เมื่อได้ข้อทดสอบที่มีอำนาจจำแนกดีแล้ว พิจารณาว่า จะกำหนดกี่ข้อ ตามหลักการถ้าข้อความมีคุณภาพสูงมากจะใช้ 10 – 15 ข้อ ก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วจะมีตั้งแต่ 20 ขึ้นไป เพราะถ้าจำนวนข้อน้อยความเชื่อมั่นมักจะมีค่าน้อย ความเที่ยงตรงก็ไม่ดีอาจจะเป็นเพราะข้อความแสดงความรู้สึกหรือความเชื่อต่อเป้า อาจไม่ครอบคลุมทุกอย่างในเป้าแบบทดสอบ วัดเจตคติบางฉบับ จึงมีเป็น 100 ข้อ การให้จำนวนข้อควรคำนึงถึงกลุ่มตัวอย่างและระดับอายุ ความสามารถในการอ่านอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการตอบระดับเด็ก ๆ จึงไม่ควรมีหลายข้อจนเกินไป

5. การตรวจให้คะแนน การให้คะแนนให้ตามมาตราที่กำหนดแต่ละข้อ ถ้าเป็นข้อความเปลี่ยนมาเป็นตัวเลข แต่ถ้าเป็นตัวเลขให้นำตัวเลขของผู้ตอบมารวมได้เลย กรณีข้อความเป็นความรู้สึกทางลบ จะต้องกลับตัวเลขกับของข้อความที่เป็นไปในทางบวก ถ้าตัวเลือกเป็นอธิบายหรือบรรยาย เช่น

☐ เห็นด้วยอย่างยิ่ง

☐ เห็นด้วย

☐ ไม่เห็นด้วย

☐ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ขีดตอบตรง เห็นด้วยอย่างยิ่งก็เป็นคะแนน 4 ดังนี้ เป็นต้น ถ้าตัวเลือกกำหนดตัวเลขเป็น (1) (2) (3) (4) ก็ได้คะแนน 4 คะแนน

การแปลงคะแนนจะแปลงจากผลรวมของทุกข้อก็ได้ เช่น แบบทดสอบมี 10 มีมาตรา 4 มาตรา สอบเสร็จแล้วหาคะแนนเฉลี่ยได้ 25.0 ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s) ได้ 5.514 คะแนน จะต้องเทียบคะแนนจากคนสอบได้ต่ำสุด 10 คะแนน สูงสุด 10 คะแนน แต่ถ้าอยากแปลผลให้เป็นตัวเลขมาตรฐาน 4 ก็ให้เอาจำนวนข้อไปหารจำนวนคะแนนเฉลี่ยและคะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลจะออกมาเหมือนกับคะแนนของคนสอบเพียงข้อเดียว นั่นคือกลุ่มตัวอย่างนี้ ได้คะแนนเฉลี่ย 2.50 คะแนน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.5514 คะแนน

วิธีสร้าง

1. การรวบรวมข้อความแต่ละข้อความนั้นอาจเขียนขึ้นเองหรือนำมาจากผู้อื่นและควรเป็นข้อความที่คนมีเจตคติต่างกันจะตอบแตกต่างกันทันทีและข้อความจะต้องไม่เป็นจริง ภาษาที่ใช้ไม่มีความหมายเป็นสองแง่

2. ตรวจสอบข้อความให้พิจารณาดูว่า ข้อความที่นำมาใช้นั้น สอดคล้องกับการตอบเพียงใด เช่น การกำหนดให้ตอบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งนั้น สอดคล้องกับข้อความที่ถามหรือไม่ เพราะการตอบบางข้อความจะตอบในรูปของชอบ ไม่ชอบ เป็นต้น

3. การทดลองขั้นต้น เมื่อตรวจสอบข้อความจนแน่ใจว่าได้ข้อความที่รัดกุมดีแล้ว ต้องนำไปทดลองขั้นต้น เพื่อดูว่ายังมีข้อความใดไม่ชัดแจ้งหรือต้องแก้ไขก่อนบรรจุลงในมาตราวัดเจตคติ

4. กำหนดน้ำหนักคะแนน เป็นการกำหนดว่าตัวเลือกใดในแต่ละข้อความใด ควรจะให้น้ำหนักคะแนนเท่าไร

วิธีการสร้างมาตราวัดเจตคติแบบลิเคิร์ทนี้ วิธีที่นิยมใช้มากคือ วิธีกำหนดค่าตัวเลขกับความรู้สึกแต่ละระดับ ถ้าความรู้สึกระดับสูง ให้ตัวเลขสูง ความรู้สึกของคนเป็นความรู้สึกต่อเนื่อง คือ มีเห็นด้วย ไปถึงไม่เห็นด้วย ความรู้สึกทางด้านดีมักเป็นตัวเลขสูงมากกว่าด้านไม่ดี ดังนั้นตัวเลขที่กำหนดให้ จึงมักจะเป็น 1, 2, 3, 4, และ 5 ทำนองนี้เช่น เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้น้ำหนัก 5 เห็นด้วย ให้น้ำหนัก 4 ไม่แน่ใจให้น้ำหนัก 3 ไม่เห็นด้วยให้น้ำหนัก 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้น้ำหนัก 1 หรือจะให้ เป็น 4, 3, 2, และ 1 ก็ได้เหมือนกัน การแปลผลมีค่าเท่าๆ กัน

การเขียนมาตราวัดเจตคติแต่ละฉบับ คำชี้แจงในการตอบจะต้องเขียนอย่างดีมีความชัดเจนอย่างมาก เพราะที่นำมาแปลผลจะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย กรณีข้อความที่มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นเป็นบวก การให้คะแนนของผู้ตอบเป็นแบบธรรมชาติ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้สูงที่สุด ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้คะแนนต่ำสุด ตรงกันข้าม ถ้าเป็นข้อความที่มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นในทางลบ ถ้าเรียงตัวเลขกลับกัน ก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าใช้ตัวเลขแบบเดียวกันต้องพิจารณาให้ดีแล้ว จึงจะตอบอย่างไรก็ตาม คำชี้แจงของข้อสอบถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เช่น

มากที่สุด	ความหมายในเชิงบวก	คะแนน	5
	ความหมายในเชิงลบ	คะแนน	1
มาก	ความหมายในเชิงบวก	คะแนน	4
	ความหมายในเชิงลบ	คะแนน	2
ปานกลาง	ความหมายในเชิงบวก	คะแนน	3
	ความหมายในเชิงลบ	คะแนน	3

น้อย	ความหมายในเชิงบวก	คะแนน	2
	ความหมายในเชิงลบ	คะแนน	4
น้อยที่สุด	ความหมายในเชิงบวก	คะแนน	1
	ความหมายในเชิงลบ	คะแนน	5

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอามาตรวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต (Likert) 5 ตัวเลือก โดยยึดหลักการที่ว่า จะต้องสร้างข้อความที่แสดงเจตคติต่อที่มีหมายในทิศทางใดทิศทางหนึ่งแล้ว ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นคำตอบของแต่ละข้อความ จะมีให้เลือก 5 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง/เห็นด้วย/ไม่แน่ใจ/ไม่เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งยึดหลักในการสร้างว่า ความรู้สึก ความคิดเห็น ที่เรียกว่าเจตคติ มีความสำคัญมากต่อการเรียนการสอน หากนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนาแล้ว ทักษะทางสังคม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็จะดีตาม

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

5.1 ความหมายของทักษะทางสังคม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม มีผู้ที่ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ชลิตา ชวนานนท์ (2552: 9) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีสัมพันธที่ดี และยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม

ศศินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์ (2551: 12) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ สามารถที่จะทำประโยชน์ให้กับส่วนรวมได้

วิมลรัตน์ ลิหะสุนนท์ (2551: 35) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความต้องการของผู้อื่น รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีความสามารถในการทำงานกลุ่มการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้ง รู้จักใช้ทักษะในการสื่อสาร เพื่อการประสานสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

อุษณีย์ โพธิสุข (2545: 120) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม เป็นทักษะสำคัญที่ทำให้คนประสบความสำเร็จในชีวิตและอนาคตได้ ทักษะทางสังคมจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของความสามารถทางความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของมนุษย์

สุขุมล เกษมสุข (2535: 10) กล่าวถึงทักษะทางสังคมว่า หมายถึงความสามารถของบุคคลในสังคมที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการรู้จักรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนรู้จักปฏิบัติต่อผู้อื่น มีสำนักต่อสังคม และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม

อาร์กี (Aegle. 1995: 99) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นแบบแผนของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งทำให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคมได้ โดยสามารถประเมินได้จากการแสดงบทบาททางสังคม การสัมภาษณ์ การประเมินโดยบุคคลอื่น

จาโรลิเมค (Jarolimek. 1967: 7) ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ 3 ประการ คือ

1. การอยู่ร่วมกันและการทำงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับ การนับถือในสิ่งที่ถูกต้องของผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้
2. การรู้จักควบคุมตนเอง รู้จักตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
3. การร่วมและเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์กับบุคคลอื่น

จากความหมายของทักษะทางสังคมข้างต้น สรุปได้ว่า การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมด้านกาย ด้านวาจา และด้านความรู้สึก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น

5.2 องค์ประกอบของทักษะทางสังคม

จากการศึกษาองค์ประกอบของทักษะทางสังคม มีผู้กล่าวถึงทักษะทางสังคมไว้ ดังนี้
 สรุตศักดิ์ อังวัฒนกุล (2540: 29) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมไว้ ดังนี้

องค์ประกอบของทักษะทางสังคม คือ ความสามารถต่างๆ ที่ทำให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมนับตั้งแต่การใช้ชีวิตร่วมกันการทำงานร่วมกัน และการปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขได้แก่

1. ทักษะการมีส่วนร่วมในการวางแผนกับผู้อื่น
2. ทักษะการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม
3. ทักษะการมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่ม
4. ทักษะการมีส่วนร่วมในการสนทนาอย่างมีมารยาทต่อคำถามของผู้อื่น
5. ทักษะการเป็นผู้นำอภิปราย
6. ทักษะการแสดงความรักใคร่ชอบ
7. ทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น
8. ทักษะในการเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง
9. ทักษะในการใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างมีคุณธรรม
10. ทักษะในการเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม
11. ทักษะในการมีมารยาทในสังคม
12. ทักษะในการแก้ปัญหาในกลุ่ม

ละเอียด จุฑานันท์ (2540: 56 – 57) ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะทางสังคมว่าประกอบด้วย

1. การสร้างทักษะนิสัย (Forming Skills) เป็นทักษะเบื้องต้นในการทำงานกลุ่มนักเรียนต้องมีทักษะนิสัย ดังต่อไปนี้
 - 1.1 จัดกลุ่มอย่างรวดเร็วและไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น
 - 1.2 นั่งทำงานอยู่แต่ในกลุ่มของตนเองเท่านั้น ไม่เดินไปทั่วห้อง
 - 1.3 พูดคุย ชักถาม อธิบายโดยใช้เสียงดังพอได้ยินเฉพาะในกลุ่มของตนเองเท่านั้น
 - 1.4 ผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่ต่างๆ

1.5 เรียกชื่อของสมาชิกในกลุ่ม

1.6 ใช้สายตา หน้าที่า ท่าทาง เป็นสื่อบอกถึงความสงสัย ความเข้าใจและยอมรับ

ผู้พูด

1.7 ให้ความสำคัญแก่สมาชิกทุกคนเท่าเทียมกัน

2. ทักษะในการปฏิบัติงาน (Functional Skills) เป็นทักษะเกี่ยวกับการจัดกลุ่มและความพยายามในการทำงานร่วมกันให้เกิดผลสำเร็จที่ดี รักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเป็นทักษะเกี่ยวกับปฏิบัติ ดังนี้

2.1 การแลกเปลี่ยนความคิดและออกความคิดเห็น อธิบายโต้ตอบ และแบ่งอุปกรณ์ร่วมกันในภายในกลุ่ม

2.2 ชักถามคำถามที่ต้องการรู้ความจริงและเหตุผล รวมทั้งยอมรับฟังความคิดเห็นสมาชิกทุกคน

2.3 ใช้คำที่สุภาพ ไม่ก้าวร้าว และไม่โต้เถียงกันด้วยเหตุผลส่วนตัว

2.4 ไม่ทำตัวเป็นผู้เผด็จการในกลุ่ม

2.5 สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน โดยการที่อารมณ์ขัน และรักษา
น้ำใจซึ่งกันและกัน

3. ทักษะในการลำดับชั้นความคิด (Formulating Skills) คือ เป็นทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาการเรียนรู้ ความเข้าใจ เป็นการกระตุ้นให้เกิดการใช้ความคิดตามลำดับชั้นอย่างมีเหตุผล ทักษะในด้านนี้ ได้แก่

3.1 การสรุปความคิดเห็นและข้อเท็จจริงทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง

3.2 ตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผลงานกลุ่ม โดยการแก้ไขปรับปรุงข้อคิดเห็นที่ไม่ถูกต้องของเพื่อนสมาชิก เพิ่มข้อความสำคัญที่สมาชิก คนใดคนหนึ่งหลงลืมไป

3.3 สมาชิกทุกคนควรตรวจสอบผลงานและคำตอบของกลุ่มก่อนนำเสนอส่งครู โดยสมาชิกทุกคนต้องยอมรับว่า ผลงานของกลุ่มเป็นเสมือนผลงานของตัวเอง

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544: 22 – 23) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมไว้
ดังนี้

1. ความสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

2. สื่อสารได้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา รู้จักฟังและรู้จักโต้ตอบ

3. รู้จักประเมินสถานการณ์ รู้ว่าตนควรปฏิบัติอย่างไร

4. จัดการกับความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. สามารถประนีประนอมและร่วมมือกับผู้อื่นได้

6. มีความเป็นผู้นำ

7. รู้จักโน้มน้าวจิตใจคน สร้างความร่วมมือร่วมใจ แรงบันดาลใจและความกระตือรือร้น
ให้เกิดขึ้นในกลุ่ม

สุขุมล เกษมสุข (2535: 12 – 14) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคม ดังนี้

1. ทักษะการทำงานกลุ่ม หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญของนักเรียนในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นคณะได้อย่างราบรื่น และเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องให้ความร่วมมือ กล้าคิด กล้าทำ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และส่วนรวม
2. ทักษะการแสวงหาความรู้ หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญของนักเรียนในการได้มาซึ่งความรู้ และได้รับความรู้ ข้อมูล ข่าวสารจากแหล่งต่างๆ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้
3. ทักษะการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการติดต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการรับรู้เรื่องราวที่มีความหมายร่วมกัน และมีการตอบสนองต่อกัน
4. ทักษะการแก้ปัญหา หมายถึงความสามารถแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ โดยใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์เพื่อแก้ปัญหาจากสิ่งที่ได้พบในชีวิตประจำวัน คือปัญหาเกี่ยวกับตนเอง ปัญหาที่เกิดกับทุกคน และปัญหาที่เกิดกับส่วนรวม
5. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการค้นพบสิ่งแปลกใหม่ที่มีประโยชน์ และเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่สังคม

จากองค์ประกอบด้านทักษะทางสังคมดังที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของทักษะทางสังคม ประกอบด้วย ความความสามารถด้านต่างๆ เช่น ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น การรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การใช้ถ้อยคำที่สุภาพต่อผู้อื่น ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบด้านทักษะทางสังคมเพื่อใช้ในการวัดไว้ 3 ด้าน คือ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นมาใช้เป็นองค์ประกอบในการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม

5.3 การวัดและประเมินทักษะทางสังคม

จากการศึกษา มีผู้กล่าวถึงการวัดและประเมินทักษะทางสังคมไว้ ดังนี้

ริกจิโอ (Riggio. 1989: 842) ได้สร้างแบบสำรวจทักษะทางสังคม (Social skills inventory หรือ SSI) ซึ่งเป็นแบบสำรวจที่มีความมุ่งหมายเพื่อใช้ในการประเมินทักษะพื้นฐานของการสื่อสารทางสังคม แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ การแสดงออกทางอารมณ์ ความไวในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ ซึ่งในแบบสำรวจจะมีข้อคำถามทั้งหมด 90 ข้อ ใช้วัดกับเด็กกลุ่มที่มีอายุ 14 ปี และมีความสามารถในการอ่าน หรือใช้วัดกับกลุ่มเด็กที่เรียนอยู่ในระดับชั้นตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ขึ้นไป โดยใช้ได้ทั้งการทดสอบเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มนั้นแล้วแต่ความสะดวกของผู้ทำการทดสอบในการทดสอบแต่ละครั้ง จะใช้เวลา 30 – 45 นาที

ดราวรรณ กล่อมเกลี้ยง (2546: 59) ได้สร้างแบบทดสอบวัดทักษะทางสังคมตามแนวการสื่อสารของริกจิโอ จำนวน 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เป็นแบบทดสอบวัดทักษะทางสังคมชนิดข้อความ ลักษณะของข้อความ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 3 ระดับ คือ จริง จริงเป็นบางครั้ง และไม่จริง ซึ่งครอบคลุมทักษะทางสังคม 6 ด้าน ด้านละ 20 ข้อ รวมทั้งสิ้น 120 ข้อ

ฉบับที่ 2 เป็นแบบทดสอบวัดทักษะทางสังคมชนิดสถานการณ์ ลักษณะของคำถาม เป็นสถานการณ์ที่ผูกเป็นเรื่องราว ข้อละ 1 สถานการณ์ โดยมีตัวเลือกให้ตอบ 3 ตัวเลือก แบบวัดนี้ ครอบคลุมทักษะทางสังคม 6 ด้าน คือ การแสดงออกทางอารมณ์ ความไวในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ การแสดงออกทางสังคม ความไวในการรับรู้ทางสังคม การควบคุมทางสังคม

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2544: 75 – 80) กล่าวว่า แบบวัดเชิงสถานการณ์นั้นเป็นการจำลอง หรือสร้างเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆ ขึ้น แล้วให้บุคคลแสดงความรู้สึกว่าตนเองจะกระทำ หรือมีความเห็นอย่างไรต่อสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น การตอบนั้นอาจจะให้ผู้ตอบเขียน หรือบอกข้อความคิดเห็นของตน หรืออาจจะให้เลือกตัวเลือกที่กำหนดให้ตอบก็ได้ ส่วนการสังเกตพฤติกรรมเหมาะสำหรับการวัดทักษะ การปฏิบัติ กล่าวคือ ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงแล้วผู้สอนใช้วิธีการสังเกตโดยใช้แบบสังเกตบันทึกข้อมูล การใช้การสังเกตวัดทักษะกระบวนการทำงานเหมาะสำหรับวัดทักษะกระบวนการทำงานของผู้เรียน หรือพฤติกรรมการทำงานหรือคุณลักษณะการทำงานของผู้เรียน เช่น ความสนใจ ความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น ข้อมูลที่สังเกตได้ควรทำซ้ำ หรือตรวจสอบได้ มีการวางแผนการสังเกตให้เป็นระบบแน่นอน มีลำดับขั้นตอนให้ผู้เรียนปฏิบัติอย่างชัดเจน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้กำหนดองค์ประกอบในการวัดทักษะทางสังคมไว้ 3 ด้านคือ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อมาสร้างเป็นแบบวัดทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสร้างแบบทดสอบ 5 ตัวเลือกตามแนวของ ลิเคิร์ต (Likert)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการสอน

พระบุญยวีร์ มงคลพิพัฒน์พร (2553: 76) ศึกษาผลการใช้กระบวนการสืบสอบตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน วัดโนนชัยพยุห์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการสืบสอบตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของนักเรียน และเพื่อศึกษาผลการสอนที่ใช้กระบวนการสืบสอบที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมโดยรวมของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เพิ่มขึ้น 9.78

กิตติชัย สุธาสิโนบล (2553: 263 – 273) ศึกษาการพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และศึกษา

ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก 2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างศรัทธา ขั้นปัญญาฉุฉิธรรม ขั้นพัฒนาปัญญา ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ และขั้นสรุปและประเมินผล โดยเรียกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้ว่า Science Buddhist Instructional Model 3) ผลการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านกาย (กายภาวนา) พฤติกรรมนักเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) และพฤติกรรมนักเรียนด้านจิตใจ (จิตภาวนา) ของนักเรียนที่พึงประสงค์ จากการประเมินครั้งแรกนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 33.33 และการประเมินครั้งสุดท้าย นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 100 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 66.67 ของการประเมินครั้งแรก ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ (ปัญญาภาวนา) มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธ ที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระมหาสนั่น กล้าหาญ (2552: 146) ศึกษาการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณร วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการพัฒนา พระภิกษุสามเณรไม่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา หลังการพัฒนาด้วยวิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแล้วปรากฏว่า พระภิกษุสามเณรผู้เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้การใช้พุทธวิธีสอนทั้ง 17 รูป มีความรู้ความเข้าใจในการใช้พุทธวิธีสอน ซึ่งประกอบด้วย พุทธวิธีว่าด้วยการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนพุทธวิธีว่าด้วยการใช้สื่อในการเรียนการสอน พุทธวิธีว่าด้วยการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้พระภิกษุสามเณรสามารถใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เกิดผลสำเร็จ 4 ส ได้แก่ คือ ผู้เรียนเกิดความแจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ล้า และร่าเริง

กัญจนา พรนิเสน (2548: 70) ศึกษาผลของการสอนแบบพุทธวิธีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชา ส 41102 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนทดลองและหลังการทดลองของนักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี และ 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก่อนทดลองและหลังการทดลองของนักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบพุทธวิธีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบพุทธวิธีมีการพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การสอนแบบพุทธวิธีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงขึ้น จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาโรจน์ แก้วทอง (2545: 95) ศึกษาการสร้างแผนการสอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรี โดยมีจุดประสงค์เพื่อ

1) สร้างแผนการสอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรี และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของ ครูอาจารย์ผู้สอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรี ที่มีต่อแผนการสอนที่สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการสอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรี มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้สอนในโรงเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดราชบุรี และ 2) ครูอาจารย์ผู้สอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรี เห็นด้วยกับแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้ง 18 แผนการสอน

พระมหาอาเดซ อุปันท์ (2551: 155 – 156) ศึกษาวิเคราะห์ความสอดคล้องของการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีกับหลักการเรียนรู้การศึกษา ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า การเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีกับหลักการเรียนรู้การศึกษามีความสอดคล้องกันทั้ง 5 ประเด็นที่กำหนดศึกษา ได้แก่ 1) เป้าหมายของการสอน มีการเน้นเป้าหมายเพื่อประโยชน์ 2 ส่วน คือ ส่วนบุคคลเน้นการพัฒนาตนเอง ทั้งภายในและภายนอก สามารถเรียนรู้ที่จะจัดระบบคิด มีจิตสำนึกในความผิชอบชั่วดี มีการจัดการอารมณ์ มีวิถึชื่นชมกันตนเองไม่ให้ตกไปในทางเสื่อม และเรียนรู้ที่จะแสวงหาต้นทุน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีงาม และส่วนรวม เน้นการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขการสร้าง ความมั่นคงขององค์กร และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และชุมชนเข้มแข็ง 2) รูปแบบและขั้นตอนการสอน ส่วนใหญ่เป็นวิธีการสอนที่หลากหลาย ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ 3) การใช้เทคนิคการสอน มีความหลากหลายโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะความพร้อมของผู้เรียน ส่วนใหญ่นำเทคนิคการสอนให้คิด และอาศัยหลักการทางจิตวิทยา มาช่วยในการสอน 4) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ เน้นการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว มีอยู่ตามธรรมชาติและชีวิตประจำวัน สามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ในทุกเวลาและทุกสถานที่ และ 5) การประเมินผล การเรียนรู้ และผลที่เกิดขึ้น มีการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายและเป็นไปตามสภาพจริงที่ปรากฏ โดยผลที่เกิดขึ้นผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้ สามารถเปลี่ยนแปลงทางความคิด และพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

พระมหาธีรพันธ์ เชื้อรัมย์ (ถาวร) (2549: 105 – 106) ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี เรื่องพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี เรื่องพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความเหมาะสมในระดับมากและมีประสิทธิภาพ 85.21/82.42 2) ผลการใช้การจัดการเรียนรู้ พบว่า 2.1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี เรื่องพระสงฆ์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2.2) ผลการวัดเจตคติของนักเรียนต่อวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องพระสงฆ์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบพุทธวิธี เรื่องพระสงฆ์ มีความพึงพอใจในระดับมาก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนแบบพุทธวิธี หรือ การนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการสอนนั้นมีผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนและมีเจตคติต่อการเรียน รวมถึงด้านพฤติกรรมทางสังคมที่สูงขึ้น ส่งผลให้การเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ด้วยเหตุผลและการศึกษาค้นคว้านี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้ตามแบบพุทธะ ซึ่งได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาเป็นขั้นตอนการสอน เพื่อทดลองใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ด้านเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา และด้านทักษะทางสังคม ต่อไป

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

งานวิจัยในประเทศ

สุสันต์ หาดคำ (2553: 81 – 82) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีลเบญจธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหมวดหกใบและการจัดการเรียนรู้แบบเบญจจันทร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเรื่องเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบหมวดหกใบ กับการจัดการเรียนรู้แบบเบญจจันทร์หลังการทดลองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหมวดหกใบ กับการจัดการเรียนรู้แบบเบญจจันทร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประณีต จันทรขันธ์ (2542: 105 – 106) ศึกษา ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระศาสนา และทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จันจิรา เลิศบัณฑิต (2553: 76) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติต่อพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับการสอนแบบปกติ ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยการสอนกับนักเรียนที่เรียนจากการสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยการสอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนแบบปกติ

เกียรติศักดิ์ ชันตะ (2545: 59 – 62) ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่ กับการสอนตามปกติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่กับการสอนตามปกติ 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคม ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่ กับการสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียน ที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่ หลังการทดลอง สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามปกติ และ 2) ผลการวัดคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคม ของนักเรียน ที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่ หลังการทดลอง สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามปกติ

งานวิจัยต่างประเทศ

ลอเรย์ (Lowrey. 1978: 817) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการใช้แบบฝึกทักษะมีคะแนนการทดสอบหลังการทำแบบฝึกมากกว่าคะแนนทดสอบก่อนทำแบบฝึก

ชีห์ (Shih. 1999: 4099 – A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษา กับตัวแปรต่อไปนี้ คือ เจตคติ การตั้งใจ กลยุทธ์การเรียนรู้ แบบแผนการเรียนรู้ รูปแบบ การเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาจำนวนมากกว่าสองในสามที่เรียนรายวิชาที่อาศัยเว็บเป็นฐาน กับผู้เรียนที่เป็นอิสระจากภาคสนาม อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ใน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนรู้ และภูมิหลังที่ต่างกันของนักเรียนศึกษาที่มีรูปแบบการเรียนรู้ ที่แตกต่างกันนั้นเรียนรู้ได้ดีเท่าๆ กัน ในรายวิชาที่อาศัยเว็บเป็นฐาน นักศึกษาเหล่านี้มีความสุขกับ ความสะดวกสบายและขั้นตอนการเรียนรู้ที่ควบคุมตนเองและได้รับการตั้งใจจากการแข่งขันและความคาดหวังสูง ในการเรียนรู้เว็บเป็นฐาน นักศึกษาเหล่านี้ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ จากการหาใจความสำคัญจากคำสอน บรรยาย และการท่องจำคำสำคัญของแนวคิดสำคัญมากที่สุด และใช้กลยุทธ์การเรียนรู้น้อยที่สุดในการทำ แผนภูมิและตารางเพื่อจัดเรียงเนื้อหาสาระที่เรียน นักศึกษาดูเหมือนจะสนใจในการตรวจสอบระดับ คะแนนของตนเองมากกว่าที่จะสื่อสารกับชั้นเรียนและอาจารย์ผู้สอน ทั้งนี้โดยมีอีเมล เน็ตฟอรัมอภิปราย หรือผ่านเน็ตฟอรัมพูดคุย การตั้งใจและกลยุทธ์การเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญ 2 ปัจจัยที่อธิบายได้มากกว่า หนึ่งในสามของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ทำการวัดโดยใช้ระดับคะแนนของชั้นเรียน ดังนั้น นักการศึกษาจึงควรช่วยนักศึกษาให้ได้อบรมในกลยุทธ์ต่างๆ ในการตั้งใจและการเรียนรู้เพื่อช่วยนักศึกษา ให้เป็นผู้เรียนที่บังคับควบคุมตนเองได้

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูจะต้องจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย รวมถึงคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาที่จะสอน ตลอดจนการนำวิธีการสอนที่สอดคล้องกับวิชานั้นๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ดังนั้น จึงสนใจที่จะนำวิธีการสอนแบบพุทธะ ที่มีความสอดคล้องกับสาระพระพุทธศาสนา มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่อไป

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

งานวิจัยในประเทศ

สมัย มณีจักร์ (2552: 147 – 148) ศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ สาระ พระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนโยนิโสมนสิการ กับรูปแบบการสอนแบบซิปปา ผลการวิจัยพบว่า โดยเปรียบเทียบใน 3 ด้าน คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน เรื่องเบญจศีล 2) เจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา 3) พฤติกรรมการปฏิบัติตน เรื่อง เบญจศีล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สอนโดยใช้รูปแบบการสอนโยนิโสมนสิการกับรูปแบบ

การสอนแบบซิปปา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนโยนิโสมนสิการกับรูปแบบการสอนแบบซิปปา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) พฤติกรรมการปฏิบัติตน เรื่อง เบญจศีล โดยใช้รูปแบบการสอนโยนิโสมนสิการกับรูปแบบการสอนแบบซิปปา ไม่แตกต่างกัน

ศิริมา พุ่มทิพย์ (2552: 130) ได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคจิซอร์ 2 กับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา ผลปรากฏว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หลังเรียน ไม่แตกต่างจากกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคจิซอร์ 2 โดยสรุป การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคจิซอร์ 2 กับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการเรียน

โชคชัย ใจแน่น (2547: 71) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนคริสเตียน กับนักเรียนพุทธ ช่วงชั้นที่ 4 ต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนสะเมิงพิทยาคม อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ผลปรากฏว่า 1) เจตคติของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับดีถึงดีมาก 2) เปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนคริสเตียนกับนักเรียนพุทธต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ 3) การศึกษาด้านการสะท้อนความคิดต่อการเรียนพระพุทธศาสนา พบว่า ทั้งนักเรียนคริสต์และนักเรียนพุทธมีความรู้สึกต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในเกณฑ์ระดับคุณภาพที่ดี

พระมหาสมนึก ทุมมทินโน (2547: 70 - 71) ได้ทำการศึกษาเจตคติต่อการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จังหวัดมหาสารคาม ผลปรากฏว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวัดและการประเมินผล รองลงมาคือ ด้านความสำคัญและประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามลำดับ 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพศชาย กับเพศหญิงมีเจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาสูงกว่าเพศชาย 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เจตคติต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันเจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

เบลตโซ (Bledsoe. 1971: 122) พบว่า นักเรียนมีความสามารถทางการเรียนต่างกัน จะมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของครูต่างกัน คือ กลุ่มที่มีความสามารถทางการเรียนสูงมีทัศนคติที่

ดีกว่ากลุ่มที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำ

โคแกน และ เลวิน (Cogan; & Levin. 1957 – 139) พบว่า เมื่อนักเรียนมีความศรัทธาในตัวครู ความศรัทธาที่นักเรียนให้แก่ครูจะช่วยให้เด็กมีทัศนคติต่อการเรียนการสอน การมีทัศนคติที่ดีเช่นนี้ จะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดี

วอร์ด (Ward. 1998: 3876 – A) ได้ศึกษาผลกระทบของประสบการณ์ในการอ่านแบบแบ่งปันประสบการณ์กับที่มีต่อเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีความเสียเปรียบด้านพัฒนา วิธีการได้พัฒนาโปรแกรมการอ่านแบบแบ่งปันกัน สำหรับชั้นเรียน 1 ห้องเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เสียเปรียบด้านพัฒนาการ จำนวน 9 คน เพื่อส่งเสริมให้ช่วยกันในขณะที่ทำการสำรวจการอ่านเป็นเวลา 9 สัปดาห์ติดต่อกัน การประเมินเจตคติของนักเรียนดำเนินการก่อนและหลังการให้ประสบการณ์ทางการเรียนแก่ชั้นเรียนดังกล่าวในการศึกษาเชิงชาติพันธุ์กรรม ดำเนินการเป็นสามสัปดาห์โดยใช้หลายแหล่งคือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ด้านที่ทำให้เกิดรูปแบบการมุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ 2 ด้าน คือ ประสบการณ์ในการอ่านแบบแบ่งปันกันและเจตคติของนักเรียน ผลการศึกษพบว่า ประสบการณ์ในการอ่านแบบแบ่งปันกันที่มีการใช้หนังสือที่พยากรณ์ได้ช่วยให้เจตคติของนักเรียนที่มีส่วนร่วมเป็นไปในทางบวก ผลการศึกษาค้นคว้านี้ สนับสนุนทัศนะที่ว่า การอ่านแบบแบ่งปันกันเป็นเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิผลสำหรับนำไปใช้ในชั้นเรียน การอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีความเสียเปรียบด้านพัฒนาการ

จากการศึกษาผลงานวิจัยข้างต้น พอสรุปได้ว่า ผู้เรียนวิชาพระพุทธศาสนามีเจตคติในระดับปานกลาง ถึงค่อนข้างดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา ผู้เรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง วิธีการสอนแบบพุทธวิธี หรือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาช่วยในการสอนมีส่วนทำให้นักเรียนมีศรัทธาและความเชื่อต่อพระพุทธศาสนามากขึ้น รวมถึงวิชาอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน หากผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชานั้นๆ ก็จะทำให้มีผลต่อวิชานั้นๆ ในทางบวกมากกว่าทางลบ เหมือนกัน

6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

งานวิจัยในประเทศ

วิมลรัตน์ ลิหะสุนนท์ (2551: 56) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์ด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ผลปรากฏว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่ม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความฉลาดทางอารมณ์ด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิสิต น้อมศาสน์ (2553: 81) ทำการศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแบบโครงงาน กับแบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ที่เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบบโครงงานไม่แตกต่าง จากกลุ่มที่เรียนรู้แบบร่วมมือ 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบบโครงงาน ไม่แตกต่าง จากกลุ่มที่เรียนรู้แบบร่วมมือ

สุภาภรณ์ สงนวน (2551: 87 – 88) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านกับการจัดกิจกรรมแบบปกติ มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านกับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาล 2 จำนวน 44 คนจาก 2 ห้องเรียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนบ้านพราน ตำบลพราน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์ โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน และแบบสังเกตทักษะทางสังคมมี 6 ด้าน คือ การแสดงออกทางอารมณ์ ความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ตนเอง การแสดงออกทางสังคม ความไวในการรับรู้ทางสังคม และการควบคุมทางสังคมสถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐานโดยใช้ t-test (Dependent Samples) และ Hotelling's T2 ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านมีทักษะทางสังคมทั้ง 6 ด้าน หลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้นอยู่ในระดับ ดี และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านมีทักษะทางสังคมทั้ง 6 ด้าน สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

รีนี (Rinee. 1990: Online) ได้ศึกษาผลกระทบที่มีต่อทักษะทางสังคม เนื่องมาจากความสำเร็จและความล้มเหลวในกลุ่มที่มีสถานะและไม่มีสถานะทางสังคม โดยแบ่งสถานะทางสังคมออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในสังคม กลุ่มที่ล้มเหลวทางสังคม กลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในสังคมและกลุ่มที่ไม่ล้มเหลวทางสังคม โดยวัดทักษะทางสังคม (SSI) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-Efficiency) และการยึดถือกับตำแหน่งของ รอทเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับของทักษะทางสังคมส่งผลต่อความเข้าใจในเหตุการณ์ต่างๆ ของสังคม และคาดว่าบุคคลที่มีทักษะทางสังคมสูงเนื่องมาจากผลของสังคมทางบวกจากภายใน คือ มีความมั่นคง มีปัจจัยที่ควบคุมได้ ส่วนกลุ่มที่มีทักษะทางสังคมต่ำเนื่องมาจากผลของสังคมภายนอกในทำนองเดียวกัน คือ ไม่มีความมั่นคง ไม่สามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ได้ ผลของสังคมจากภายในและภายนอกมีสาเหตุมาจากทักษะทางสังคม สถานะทางสังคม และผลของสถานะทางสังคม

ชเนปส์ (Schneps. 2002: 2092 – B) ได้ทำการศึกษาเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคมและภาษากับปัญหาทางพฤติกรรมในนักเรียนก่อนประถมที่มีความเสี่ยง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 51 คน อายุระหว่าง 3 – 5 ปี วิธีการศึกษา ทำการประเมินปัญหาจากภายนอกและภายในโดยใช้แบบประเมินเชิงคลินิกของเด็กพื้นฐานถึงระดับก่อนวัยเรียนด้านภาษา ประเมิน

ทักษะทางสังคมด้วยแบบวัดพฤติกรรมเด็กก่อนวัยเรียนถึงอนุบาล (แบบวัดรายงานของครู) และด้านแบบทดสอบย่อยด้านสังคม การรู้จักตนเองเกี่ยวกับแบบวัดมโนคติเบื้องต้นฉบับแก้ไขของ Bracken ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณบ่งชี้ หลังการควบคุมเพื่อการประเมินไอคิวทางวัจนภาษา (ไม่ใช่ภาษาพูด) แล้ว ทักษะทางภาษามีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมภายใน แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมจากภายนอก ผลการวิเคราะห์การถดถอยอีกด้านหนึ่ง บ่งชี้ว่า หลังการควบคุมเพื่อประเมินไอคิวทางอวัจนภาษาแล้ว รายงานเกี่ยวกับทักษะทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรม ทั้งภายนอกและภายใน ประการสุดท้าย การวิเคราะห์ความถดถอยเพิ่มเติมบ่งชี้ว่า ทักษะทางสังคมเป็นตัวกลางให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับปัญหาพฤติกรรมจากภายใน สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านในเด็กปฐมวัยช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพของเด็ก ทั้งทางกาย และทางด้านจิตใจ เป็นการฝึกเด็กปฐมวัยให้เป็นผู้มีระบบระเบียบ วินัย และความรับผิดชอบ มีความสามัคคีในหมู่คณะ รู้จักกฎกติกาในการเล่น การปรับตัวเมื่อทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เด็กๆ เหล่านี้ก็จะมีความเหมาะสมที่จะเป็นกำลังของประเทศชาติอันเป็นคุณค่าทางสังคมที่พึงปรารถนา

คอนนี (Connie. 1990: Online) ได้ศึกษาผลกระทบของทักษะทางสังคมที่มีต่อพัฒนาการของนักเรียนในหอพัก โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่อยู่หอพัก 54 คน โดยวัดพัฒนาการจาก ความเหงา การนับถือตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ความรู้และการใช้ศูนย์บริการนักเรียนความพอใจในชีวิต ความพอใจในสถาบัน และการสนับสนุนทางสังคม โดยวัด 2 ครั้ง ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 คะแนนจากภาคเรียนที่ 1 ทำนายคะแนนในภาคเรียนที่ 2 และวัดทักษะทางสังคมใช้แบบสำรวจทักษะทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า ในภาคเรียนที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพิเศษ แต่การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของทักษะทางสังคมของนักเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมสรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากเราต้องมีการปฏิสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการมีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมเรียนในวัยเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน รวมถึงการปรับตัวเข้ากับสังคมของผู้เรียน เพราะทักษะทางสังคมของนักเรียนในวัยนี้ มีส่วนในพัฒนาการทางสังคมของเด็กในการเข้าสู่สังคมใหญ่ในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า วิธีการสอนแบบพุทธวิธี หรือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในขั้นตอนของการเรียนการสอน มีส่วนทำให้ผู้เรียนมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามากขึ้น หากผู้เรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง รวมถึงการประพฤติตนด้านทักษะทางสังคมก็จะตามมา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยเพื่อมาเป็นแนวทางในการทำการวิจัยผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคมสาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการทดลอง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและจัดกระทำข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม สำนักงานเขตบางพลัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 ห้องเรียนๆ ละ 30 คน รวมนักเรียนทั้งหมดจำนวน 60 คน ซึ่งนักเรียนแต่ละห้องจัดแบบคละความสามารถ

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองสอนด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 16 คาบๆ ละ 60 นาที โดยทดลองสอน 16 คาบ เป็นระยะเวลาการสอน 16 ชั่วโมง และใช้เวลาทดสอบ 2 คาบ คือ ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง รวมระยะเวลาการทดลองทั้งหมด 18 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่อง พระธรรม

ตาราง 3 วิเคราะห์เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

หน่วย การเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	สาระแกนกลาง	ชั่วโมง	รวม
1. หลักธรรม คำจูนโลก	มฐ. ส 1.1 ป.6/4 วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขา และหลักธรรมโอวาท 3 ใน พระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด มฐ. ส 1.1 ป.6/7 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด มฐ. ส 1.1 ป.6/8 อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	โอวาท 3 1. การไม่ทำความชั่วทั้งปวง - เบญจศีล - อบายมุข 6 - อกุศลมูล 3 2. การทำความดีให้ถึงพร้อม - เบญจธรรม - กุศลมูล 3 - พละ 4 - คารวะ 6 - กตัญญูทศเวทิต่อพระมหากษัตริย์ 3. การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หลักธรรมที่ควรศึกษา 1. หลักกรรม 2. อริยสัจ 4 3. ไตรสิกขา 4. ศรัทธา 4	1 1 1 1 1	9
2. หลักธรรม นำชาวพุทธ	มฐ. ส 1.1 ป.6/4 วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับ ถือตามที่กำหนด มฐ. ส 1.1 ป.6/7 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด มฐ. ส 1.1 ป.6/8 อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	หลักธรรมที่ควรศึกษา 1. หลักกรรม 2. อริยสัจ 4 3. ไตรสิกขา 4. ศรัทธา 4	1 1 1 1	4
3. เรื่องน่ารู้ คู่พุทธศาสน์	มฐ. ส 1.1 ป.6/4 วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับ ถือตามที่กำหนด มฐ. ส 1.2 ป.6/1 อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในศาสนสถาน และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	1. พุทธกิจ 5 2. พุทธศาสนสุภาษิต 3. สถานที่ต่างๆ ภายในวัด	1 1 1	3
รวม				16

แบบแผนการทดลอง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ซึ่งดำเนินการทดลอง โดยประยุกต์ตามแบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543:59 – 62) โดยมีแบบแผนการทดลอง ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงแบบแผนการทดลอง (One Group Pretest - Posttest design)

กลุ่ม	สอบก่อน	การทดลอง	สอบหลัง
RE	T ₁	x	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

RE แทน	กลุ่มทดลองที่ได้มาโดยการสุ่ม
T ₁ แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง
x แทน	การทดลองโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ
T ₂ แทน	การทดสอบหลังการทดลอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ จำนวน 16 แผน
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา
3. แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา
4. แบบวัดทักษะทางสังคม

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการทดลอง

1. ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model)

1.1 ศึกษาหลักการ ทฤษฎี วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อขอคำแนะนำและนำมากำหนดเป็นขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

1.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อวิเคราะห์หลักการ คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้

1.3 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.4 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการสอน เพื่อสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะโดยผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหา เรื่องพระธรรม ซึ่งประกอบด้วย

หน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 หลักธรรมคำจุนโลก หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมนำชาวพุทธ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องน่ารู้คู่พุทธศาสน์ มาใช้ในการทดลองครั้งนี้ ดังนี้

ตาราง 5 หน่วยการเรียนรู้ เนื้อหา จำนวนชั่วโมงในการทดลอง

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จำนวน (ช.ม.)	รวม
1. หลักธรรมคำจุนโลก	1. เบญจศีล	1	9
	2. อปายมุข 6	1	
	3. อกุศลมูล 3	1	
	4. เบญจธรรม	1	
	5. กุศลมูล 3	1	
	6. พละ 4	1	
	7. คารวะ 6	1	
	8. กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์	1	
	9. การทำจิตใจให้ผ่องใส	1	
2. หลักธรรมนำชาวพุทธ	1. หลักกรรม	1	4
	2. อริยสัจ 4	1	
	3. ไตรสิกขา	1	
	4. ศรัทธา 4	1	
3. เรื่องน่ารู้คู่พุทธศาสน์	1. พุทธกิจ 5	1	3
	2. พุทธศาสนสุภาษิต	1	
	3. สถานที่ต่างๆ ภายในวัด	1	
รวม		16 ช.ม.	

1.5 จากการศึกษาสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา มาตรฐานการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

1.5.1 มาตรฐานการเรียนรู้

1.5.2 ตัวชี้วัด

1.5.3 สาระสำคัญ

1.5.4 จุดประสงค์การเรียนรู้

1.5.5 สารการเรียนรู้

1.5.6 กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะ

การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยการนำความรู้ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมซึ่งประกอบด้วย หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหาร 4 และหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งศึกษาแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม โดยผู้สอนจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อในการพัฒนานักเรียนดังกล่าว ผ่านระบบไตรสิกขาที่นักเรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทั้งศีล (Morality) หรือพฤติกรรม หรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนเองและสังคม สมาธิ (Concentration) หรือด้านการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งสงบสุข ตลอดจนมีสุขภาพจิตที่ดี และปัญญา (Wisdom) ที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่แยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะได้กำหนดขั้นตอนการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึก ซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลเท่าที่รู้เห็น มั่นใจว่าเป็นไปได้ มีคุณค่า ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่จะทำให้ นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อสาระพระพุทธศาสนา เช่น

1. จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่เรียนเพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

2. การเตรียมบุคลิกภาพครูที่เป็นกัลยาณมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน

3. การสวดมนต์ ฟังสมาธิในลักษณะต่างๆ

4. การสนทนาซักถาม อภิปราย ถามคำถาม เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน

5. แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อผู้เรียน

6. การสร้างเจตคติในเชิงบวกต่อสาระพระพุทธศาสนาให้กับนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวัตรธรรม (Virtues Conductive to Growth) เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียน แบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ในการพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษา การให้นักเรียนทำแผนภาพความคิด (Mapping) และใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ กระบวนการกลุ่ม การแก้ปัญหาตามแนวทางอริยสัจ 4 การเรียนรู้มีความสุขและมีความหมาย พร้อมทั้งอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ ข้อคิดเห็นที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนนำเสนอผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรม ขั้นตอนนี้จะทำให้ นักเรียนได้รับ

ทักษะทางสังคมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยผ่านกระบวนการทำงานกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง สู่วิธีความสำเร็จด้วยความพอใจ ความเพียรพยายาม กระตือรือร้น จิตใจจดจ่อและใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นขั้นต่อยอดแนวความคิดเพื่อฝึกให้นักเรียนให้ใช้แนวความคิดของตนเองซึ่งจะทำให้เกิดปัญหา

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน และปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียน และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ผ่านกิจกรรมการสรุปบทเรียน อภิปรายสรุป ประเมินชิ้นงาน ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน

1.5.7 สื่อและแหล่งเรียนรู้

1.5.8 การวัดและประเมินผล

1.5.9 ข้อเสนอแนะ

1.6 นำแผนการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่สร้างขึ้น เสนอต่คณะกรรมการที่ปรึกษา ปรินญาณิพนธ์ เพื่อปรับปรุงด้านเนื้อหาและความเหมาะสมในการใช้ภาษาให้ถูกต้อง

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน (ภาคผนวก) ตรวจสอบ โดยตรวจสอบความสอดคล้อง เหมาะสมของเนื้อหาของการเรียนรู้อะไรและกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนความสอดคล้องขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนการสอน โดยการหาค่า IOC (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ให้คะแนน + 1 แน่ใจว่าแผนการสอนมีความเหมาะสม

ให้คะแนน 0 ไม่แน่ว่าแผนการสอนมีความเหมาะสมหรือไม่

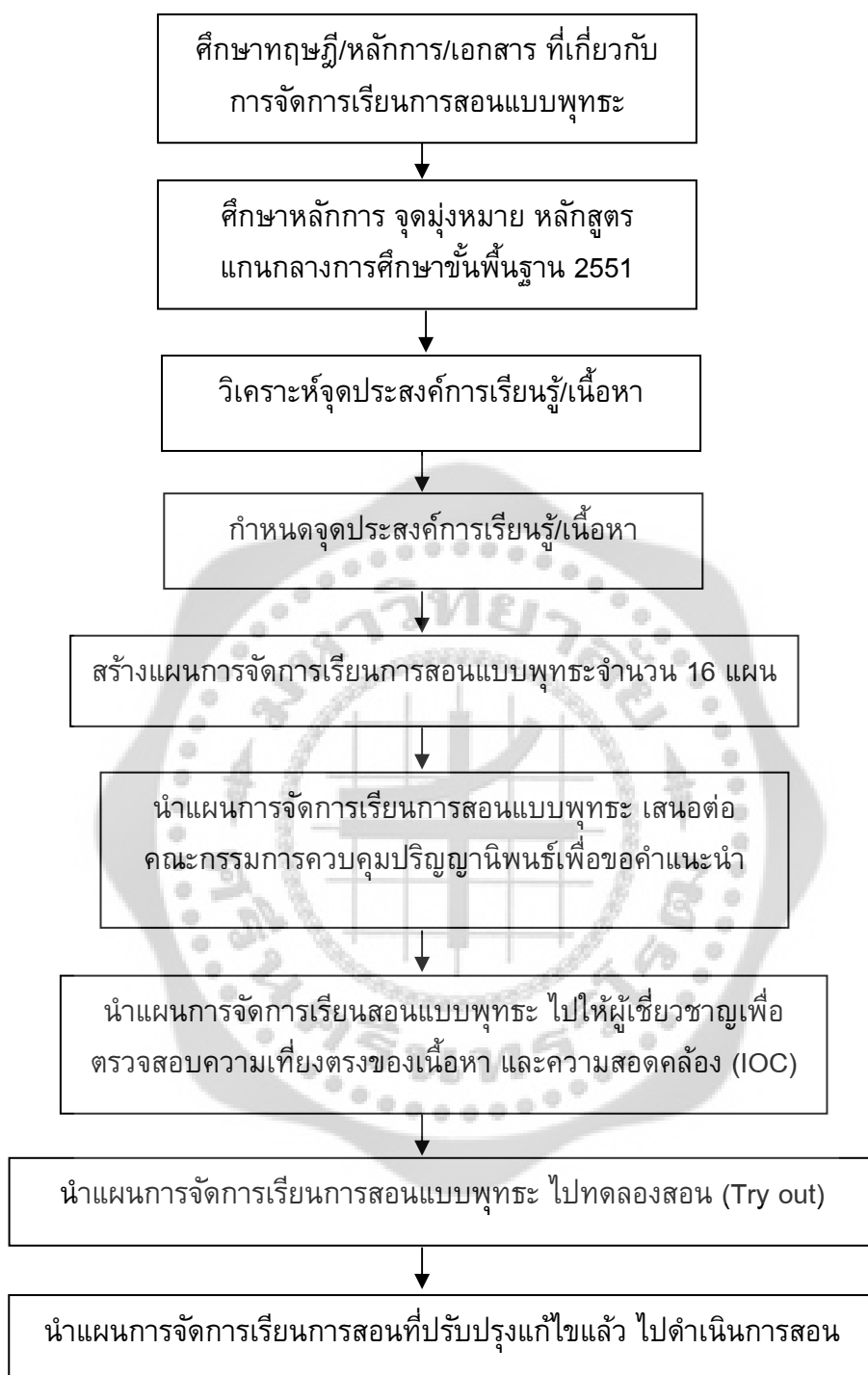
ให้คะแนน - 1 แน่ใจว่าแผนการสอนไม่มีความเหมาะสม

1.8 นำแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนอต่คณะกรรมการควบคุมปรินญาณิพนธ์ เพื่อพิจารณาความสมบูรณ์ของแผนการจัดการเรียนรู้

1.9 นำแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ 2 – 3 แผน กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (Try out) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาและเวลาที่ใช้สอน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.10 นำแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่คณะกรรมการควบคุมปรินญาณิพนธ์ เพื่อพิจารณาความสมบูรณ์ของแผนการจัดการเรียนการสอน

1.11 นำแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป จากขั้นตอนการสร้างแผนการสอนแบบพุทธะ สามารถสรุปเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สารพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาของบทเรียน และจุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.2 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบ จากหนังสือการวัดผล และประเมินผล และเทคนิค การเขียนข้อสอบ

2.3 วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ สารพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อสร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือก เนื้อหา พระธรรม ซึ่งประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วยการเรียนรู้ คือ หลักธรรมคำสอนโลก หลักธรรมนำชาวพุทธ และเรื่องนารัฐผู้พุทธศาสน์

2.4 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารพระพุทธศาสนา ข้อสอบที่สร้างเป็น แบบปรนัย 4 ตัวเลือก โดยครอบคลุมการวัดด้านพุทธิพิสัยของ ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านความรู้จำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า ตามรูปแบบของบลูม (Bloom's taxonomy) และให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สอน จำนวน 60 ข้อ

ตาราง 6 วิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

เนื้อหา พฤติกรรม	หลักธรรมคำสอนโลก หลักธรรมนำชาวพุทธ		หลักการเรียนรู้ ผู้พุทธศาสน์	จำนวนข้อ
ความรู้ความจำ	4	6	7	17
ความเข้าใจ	7	2	1	10
การนำไปใช้	4	1	1	6
การวิเคราะห์	10	4	3	17
การสังเคราะห์	2	1	-	3
การประเมินค่า	4	3	-	7
รวม			60	

2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบทดสอบ แล้วนำแบบทดสอบมาปรับปรุงและแก้ไข ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก) เพื่อประเมินความสอดคล้อง (IOC) (Index of Item – Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ระหว่าง IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 พบว่าข้อสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ให้คะแนน	+ 1	แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์ข้อนั้น
ให้คะแนน	0	ไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดตามจุดประสงค์หรือไม่
ให้คะแนน	- 1	แน่ใจว่าข้อสอบไม่วัดจุดประสงค์นั้น

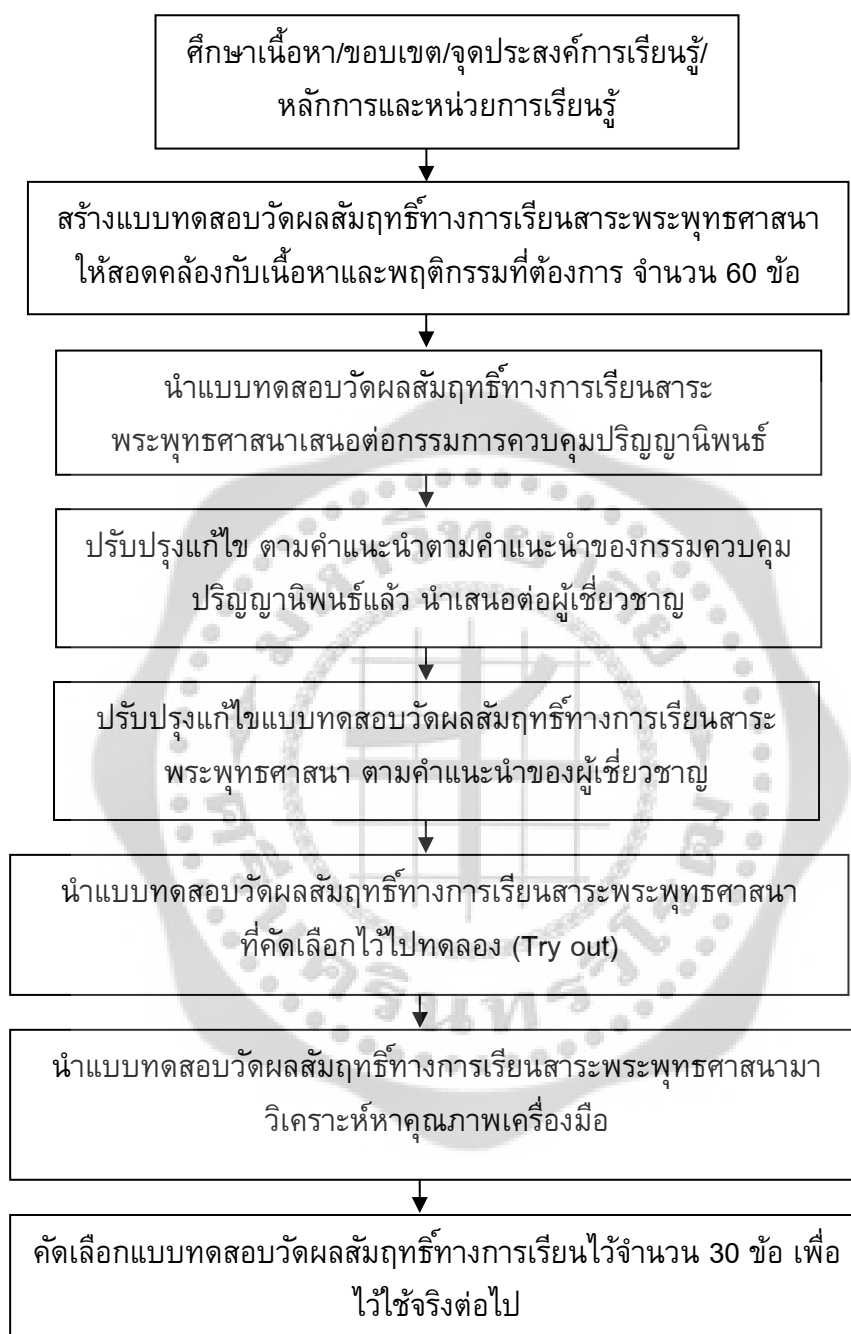
2.7 นำแบบทดสอบที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดกระเจบิณีจ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีเกณฑ์ความรู้ที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ผ่านการเรียนเรื่องนี้มาแล้ว จำนวน 100 คน

2.8 นำผลจากการทดลองมาตรวจให้คะแนนแล้ว โดยการตรวจให้คะแนนข้อสอบ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ส่วนข้อสอบที่ตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบเกินกว่า 1 แห่ง ให้คะแนน 0 คะแนน เมื่อตรวจและรวมคะแนนแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว นำมาเรียงค่าคะแนนจากสูงไปหาต่ำ ตัดกลุ่มสูงโดยใช้สัดส่วน 27% ของ จูห์ เทห์ฟาน (Fan. 1952: 6 – 32) แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) แล้วคำนวณหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20 – .80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) .20 ขึ้นไป คัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ไว้ จำนวน 30 ข้อ พบว่า มีค่าความยากง่าย อยู่ ระหว่าง .26 – .78 และดัชนีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .20 – .54

2.9 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 2.7 มาหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 215) ข้อสอบจำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79

2.10 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

จากการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถสรุปเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา

3.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการสร้างแบบสอบถามเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา

จากหนังสือคู่มือการสร้างเครื่องมือคุณลักษณะด้านจิตพิสัยและตัวอย่างแบบสอบถามเจตคติต่างๆ จาก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและตัวอย่างแบบสอบถามเจตคติที่สร้างตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert' Method) ของลัวิน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2543: 90 – 96)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต มีดังนี้

3.1.1 เลือกเป้าเจตคติ (Attitude Object)

3.1.2 เขียนข้อความแสดงความรู้สึกต่อเป้าเจตคติ โดยการวิเคราะห์แยกแยะดูให้

ครอบคลุม

3.1.3 การตรวจสอบข้อความ

3.1.4 การจัดแบบทดสอบ

3.1.5 การตรวจสอบให้คะแนน

3.2 กำหนดคุณลักษณะ ขอบข่ายเนื้อหาที่จะนำมาสร้างแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา โดยใช้เนื้อหาของแผนการเรียนการสอนแบบพุทธะ เป็นแนวทางในการสร้างข้อความจำนวน 45 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้สึก 15 ข้อ ด้านพฤติกรรม 15 ข้อ ด้านสติปัญญา 15 ข้อ

3.3 สร้างเครื่องมือวัด โดยใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert) โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.3.1 รวบรวมข้อความที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้สึก ด้านพฤติกรรม และด้านสติปัญญา ซึ่งแต่ละข้อความจะต้องกล่าวถึงคุณลักษณะที่ต้องการวัดในทางบวก (Positive) และทางลบ (Negative) ซึ่งกำหนดคะแนนข้อความทางบวก ให้คะแนนเป็น 5, 4, 3, 2, และ 1 และข้อความทางลบ ให้คะแนนเป็น 1, 2, 3, 4, และ 5 ตามลำดับ

3.3.2 บรรจุข้อความลงในมาตราวัด โดยกำหนดระดับของตัวเลือก 5 ระดับ ในมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบบตัวเลข โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับตัวเลือก	ข้อความที่เป็นบวก		ข้อความที่เป็นลบ	
เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง	5	คะแนน	1	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	3	คะแนน	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	3	คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง	1	คะแนน	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายความว่า	มีระดับเจตคติดีมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายความว่า	มีระดับเจตคติดีมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายความว่า	มีระดับเจตคติปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายความว่า	มีระดับเจตคติน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายความว่า	มีระดับเจตคติน้อยมากที่สุด

3.4 นำแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนที่สร้างไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงในเรื่องสำนวนภาษาให้อ่านเข้าใจง่าย กระชับ ชัดเจนตรงตามประเด็น ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

3.5 นำแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนมาปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

3.6 นำแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (ภาคผนวก) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด (IOC) เพื่อคัดเลือกและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งการพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่า แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

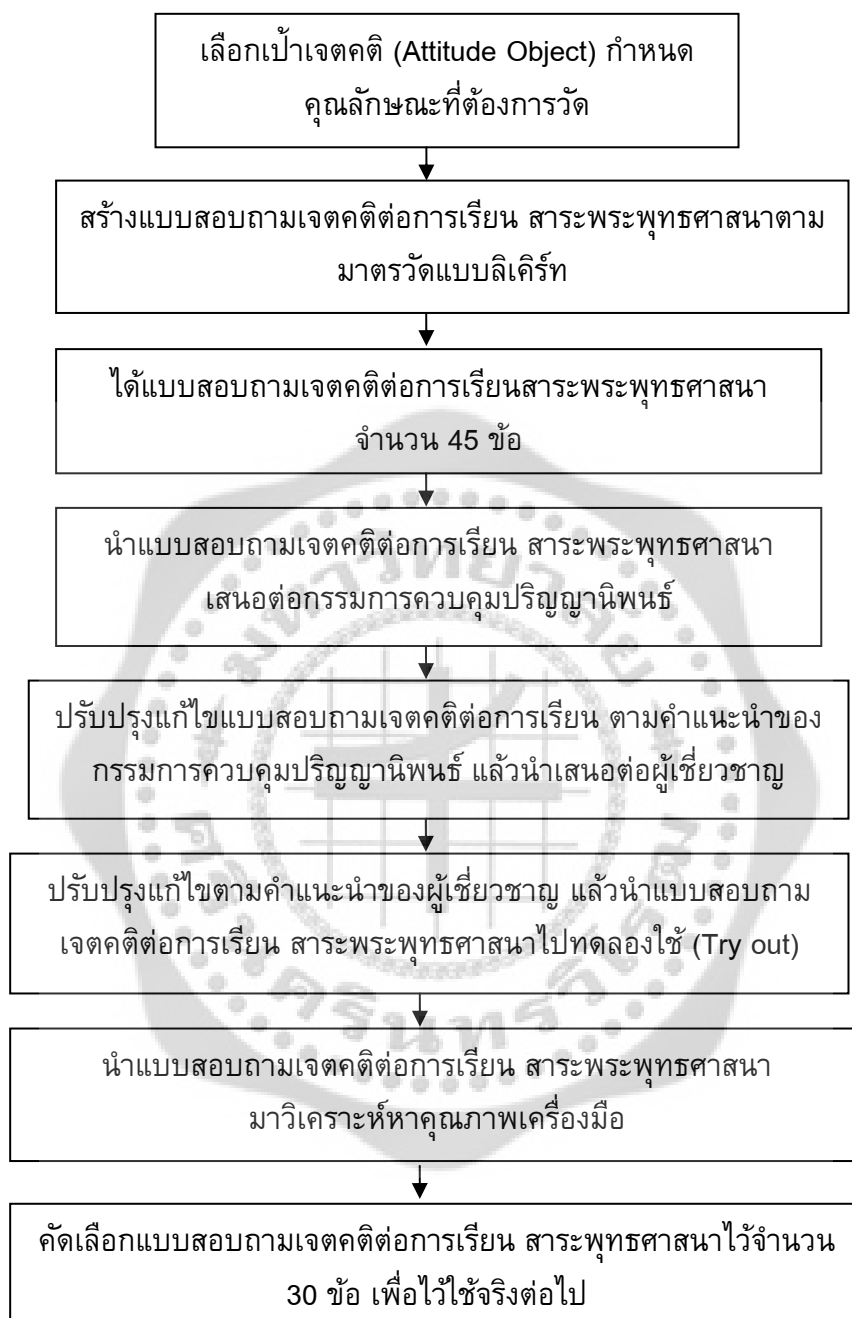
3.7 ปรับปรุงแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.8 นำแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดกระเจบิณี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

3.9 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา โดยใช้สูตร t- distribution (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 215) ซึ่งเป็นการหาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้เทคนิค 25% กล่าวคือ กลุ่มสูง 25% และกลุ่มต่ำ 25% นำคะแนนของแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายข้อ โดยการทดสอบค่า t (t-distribution) โดยคัดเลือกข้อคำถามเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.15 – 6.84 คัดเลือกข้อคำถามไว้จำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ 10 ข้อ ด้านพฤติกรรม 10 ข้อ และด้านสติปัญญา 10 ข้อ นำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ; อังคณา สายยศ. 2543:218) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

3.10 นำแบบสอบถามเจตคติที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อเตรียมนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

จากการสร้างแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน สามารถสรุปเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน

4. แบบวัดทักษะทางสังคม มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

4.1 ศึกษาความหมาย ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณลักษณะที่ต้องการวัด

4.2 รวบรวมความหมายและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณลักษณะทักษะทางสังคมที่ต้องการแล้วกำหนดเป็นคุณลักษณะทักษะทางสังคมที่ต้องการวัด โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดพฤติกรรมการวัดด้านทักษะทางสังคมไว้ 3 ด้านคือ

1. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
3. ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น

4.3 สร้างแบบวัดทักษะทางสังคม จำนวน 1 ฉบับ มี 45 ข้อ เป็นแบบสอบถามที่แสดงถึงการรับรู้เกี่ยวกับความรู้สึก และการกระทำของตนเอง ในเรื่องของการทำงานร่วมกับผู้อื่น 15 ข้อ การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น 15 ข้อ และการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น 15 ข้อ แบบสอบถามให้พิจารณาข้อความในแต่ละข้อให้ตรงกับความรู้สึกและประสบการณ์ที่ตนเองได้รับรู้อยู่ในระดับใด มี 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์กำหนดให้คะแนน ดังนี้

ระดับตัวเลือก	ข้อความที่เป็นบวก	ข้อความที่เป็นลบ
บ่อยครั้งที่สุด	5 คะแนน	1 คะแนน
บ่อยครั้ง	4 คะแนน	2 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	3 คะแนน	2 คะแนน
บางครั้ง	3 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เคยเลย	1 คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายความว่า	มีพฤติกรรมหรือปฏิบัติมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายความว่า	มีพฤติกรรมหรือปฏิบัติดีมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายความว่า	มีพฤติกรรมหรือปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายความว่า	มีพฤติกรรมหรือปฏิบัติน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายความว่า	มีพฤติกรรมหรือปฏิบัติน้อยมากที่สุด

4.4 นำแบบวัดทักษะทางสังคม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทพิจารณา เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของการใช้ภาษา และสำนวนที่ถูกต้อง

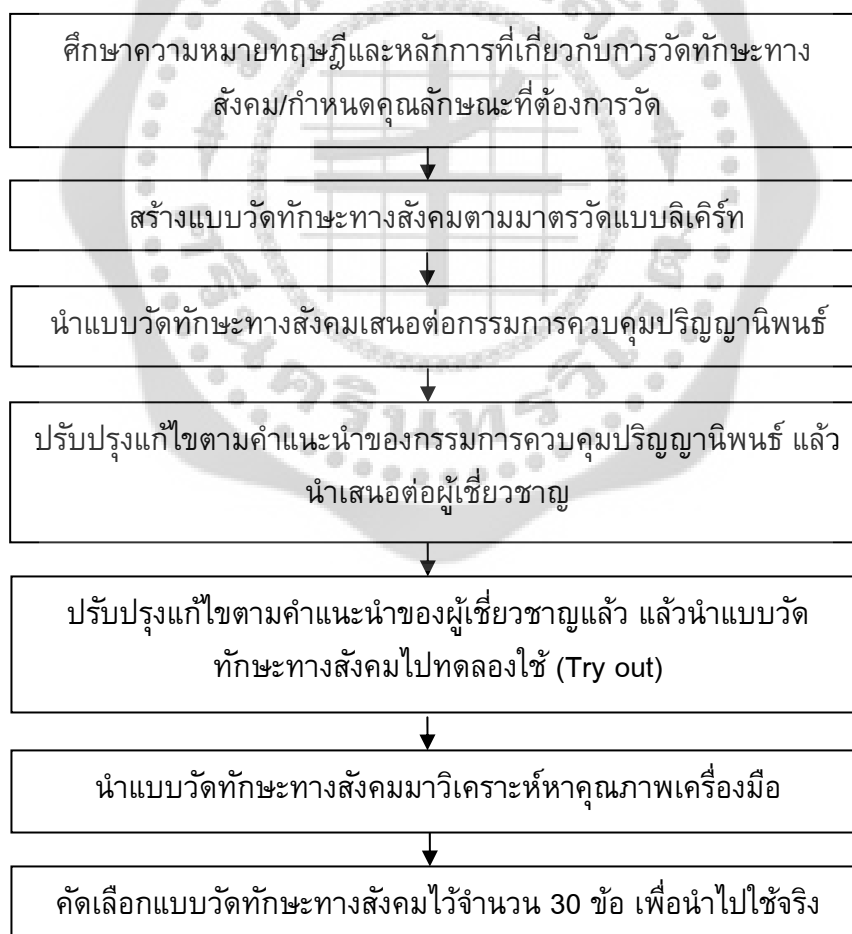
4.5 นำแบบวัดทักษะทางสังคมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก) ตรวจสอบลักษณะการใช้คำถาม ตัวเลือก ความถูกต้องด้านภาษา พฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณลักษณะที่ต้องการวัด โดยพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามกับพฤติกรรม (IOC) อยู่ระหว่าง .50 ขึ้นไป พบว่าแบบวัดทักษะทางสังคมมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

4.6 นำแบบวัดทักษะทางสังคมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดกระเจบิณี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

4.7 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดทักษะทางสังคมโดยใช้สูตร t -distribution (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 215) โดยคัดเลือกข้อคำถามเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.47 – 6.82 คัดเลือกข้อคำถามไว้จำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น 10 ข้อ ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น 10 ข้อ และด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น 10 ข้อ นำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 218) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

4.8 นำแบบวัดทักษะทางสังคมที่ผ่านการหาคุณภาพครบทุกขั้นตอนแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบวัดฉบับจริง เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

จากการสร้างแบบวัดทักษะทางสังคม สามารถสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

ภาพประกอบ 6 ขั้นตอนการสร้างแบบวัดทักษะทางสังคม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. จัดปฐมนิเทศเพื่อทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวิธีการเรียนการสอน บทบาทของผู้เรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล
2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถาม เจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัด อารุชวิกสิทาราม 1 ชั่วโมงก่อนทำการทดลอง
3. ดำเนินการทดลองโดยจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา โดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) โดยผู้วิจัยทำการสอน ในภาคเรียนที่ 2/2556 รวมทั้งหมดจำนวน 16 ชั่วโมง
4. ทดสอบหลังเรียน (Pos-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถาม เจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม 1 ชั่วโมงหลังการทดลองครบทั้ง 16 แผน
5. นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรวจผลการทดสอบ แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบ พุทธะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม
2. คำนวณหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. คำนวณหาค่าอำนาจจำแนก (t-distribution) และค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าความสอดคล้องภายใน (Alpha-Coefficient) ของแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม
4. คำนวณเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม ก่อนและหลังการทดลอง โดยการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Sample

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1 สถิติพื้นฐาน

6.1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 306)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนที่ได้
 N แทน จำนวนข้อมูล

6.1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 307)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 $\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 N แทน จำนวนนักเรียน
 x แทน คะแนนของนักเรียนแต่ละคน

6.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

6.2.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 248 – 249) วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้
	R	แทน	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

6.2.2 ค่าความยาก-ง่าย (Difficulty) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 196)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ความยากง่าย
	R	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก
	N	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นทั้งหมด

6.2.3 ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 186)

$$R = \frac{H - L}{N}$$

เมื่อ	R	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	H	แทน	จำนวนคนในกลุ่มสูงที่ตอบถูก
	L	แทน	จำนวนคนในกลุ่มต่ำที่ตอบถูก
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

6.2.4 ค่าอำนาจจำแนก ด้วยวิธีการแจกแจงที (t-distribution) เป็นรายชื่อของแบบสอบถาม เจตคติต่อการเรียน แบบวัดทักษะทางสังคม โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำของคะแนน (25%) แล้วแทนค่าในสูตร (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 215)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}; df = n - 1$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามแจกแจงที
-------	-----	-----	-----------------------------------

$\overline{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
$\overline{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
S_H^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
S_L^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
n_H	แทน	จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ได้คะแนนสูง
n_L	แทน	จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ

6.2.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากสูตร KR-20 ของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 215)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{\sigma^2} \right\}$$

เมื่อ r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
k	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
p	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำได้ในข้อหนึ่งๆ
q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำได้ในข้อหนึ่งๆ คือ 1-p
σ^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

6.2.6 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม ด้วยการหาค่าความสอดคล้องภายในแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ใช้สูตร (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 218)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum \sigma_i^2}{\sigma_t^2} \right]$$

เมื่อ α	แทน	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
$\sum \sigma_i^2$	แทน	ผลคะแนนความแปรปรวนของแต่ละข้อ
σ_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ
k	แทน	จำนวนข้อ

6.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคมสาระพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test for Dependent Sample (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 165 – 167)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{(N-1)}}}; df \ n-1$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าวิกฤตที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงค่า t
	$\sum D$	แทน	ผลรวมของความแตกต่างการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของความแตกต่างการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง แต่ละตัวยกกำลังสอง
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนนจากการทดสอบครั้งแรกและครั้งหลัง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าวิกฤตที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงของค่า t-distribution
P	แทน	ค่าความน่าจะเป็น (Probability)
df	แทน	ค่าชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปรข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอตามขั้นตอน ดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample
2. เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยใช้ t-test Dependent Sample
3. เปรียบเทียบทักษะทางสังคม ก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยใช้ t-test Dependent Sample

ตาราง 7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	30	16.73	2.91	15.59	.000**
หลังเรียน	30	24.77	2.40		

t (.01 ; df = 29)

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนก่อนได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เท่ากับ 16.73 คะแนน และ 2.91 ตามลำดับ และหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 24.77 และ 2.40 คะแนน

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t- test Dependent Sample

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	30	95.43	7.21	14.55	.000**
หลังเรียน	30	120.83	6.27		

t (.01 ; df = 29)

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 7 พบว่า ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนก่อนได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เท่ากับ 95.43 คะแนน และ 7.21 ตามลำดับ และหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ คะแนนเจตคติต่อการเรียน ที่มีต่อสาระพระพุทธศาสนาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 120.83 คะแนน และ 6.27 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 9 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคม ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	30	85.37	13.024	14.393	.000**
หลังเรียน	30	124.13	5.643		

t (.01; df = 29)

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 8 พบว่า ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคม ของนักเรียนก่อนได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เท่ากับ 85.37 และ 13.02 ตามลำดับ และ หลังได้รับการจัดเรียนการสอนแบบพุทธะ ทักษะทางสังคมของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 124.13 และ 5.64 ตามลำดับ

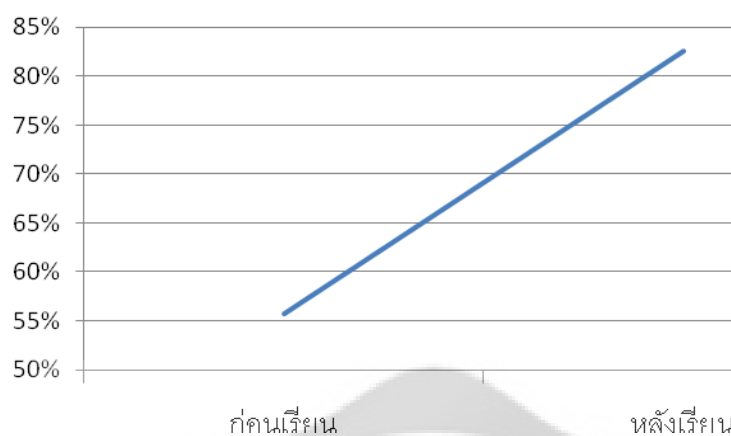
เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคม ก่อนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีทักษะทางสังคมเฉลี่ยสูงขึ้นอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 10 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

กลุ่มทดลอง	ร้อยละ	ความก้าวหน้า
ก่อนเรียน	56%	27%
หลังเรียน	83%	

จากการเปรียบเทียบสามารถแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอน แบบพุทธะ ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

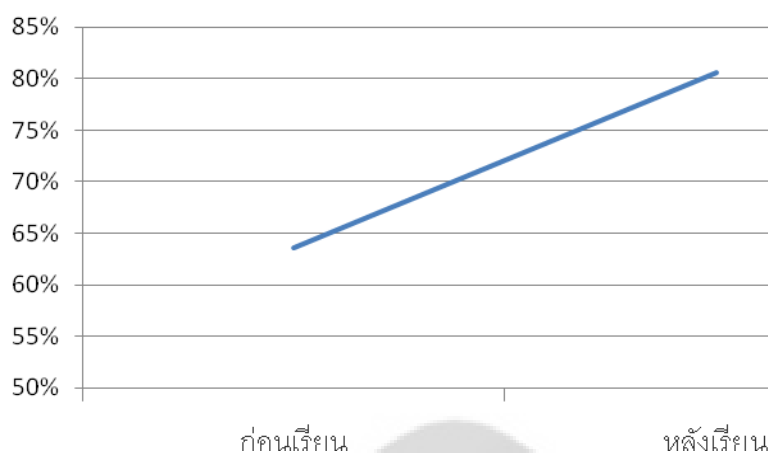
ภาพประกอบ 7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา

ตาราง 11 เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

กลุ่มทดลอง	ร้อยละ	ความก้าวหน้า
ก่อนเรียน	64%	17%
หลังเรียน	81%	

จากการเปรียบเทียบ สามารถแสดงเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ดังนี้

เจตคติต่อการเรียน

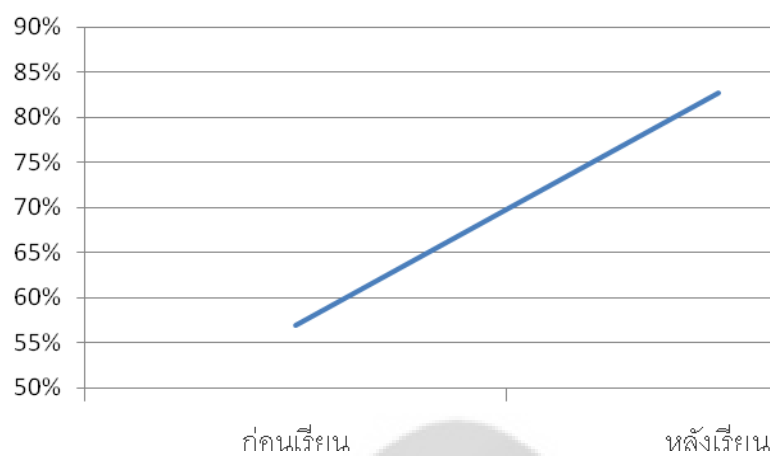
ภาพประกอบ 8 เปรียบเทียบคะแนนเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา

ตาราง 12 เปรียบเทียบทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

กลุ่มทดลอง	ร้อยละ	ความก้าวหน้า
ก่อนเรียน	57%	
หลังเรียน	83%	26%

จากการเปรียบเทียบสามารถแสดงทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ทักษะทางสังคม

ภาพประกอบ 9 เปรียบเทียบคะแนนทักษะทางสังคม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีทักษะทางสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม สำนักงานเขตบางพลัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน รวมนักเรียนทั้งหมดจำนวน 60 คน ซึ่งนักเรียนแต่ละห้องแบบคณะความสามารถกัน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองสอนด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 16 คาบๆ ละ 60 นาที โดยทดลองสอน 16 คาบ เป็นระยะเวลาการสอน 16 ชั่วโมง และใช้เวลาทดสอบ 2 คาบ คือ ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง รวมระยะเวลาการทดลองทั้งหมด 18 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่อง พระธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ จำนวน 16 แผน
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา
3. แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา
4. แบบวัดทักษะทางสังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. จัดปฐมนิเทศเพื่อทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวิธีการเรียน บทบาทของผู้เรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล
2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม 1 ชั่วโมง ก่อนทำการทดลอง
3. ดำเนินการทดลองโดยจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา โดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) โดยผู้วิจัยทำการสอน ในภาคเรียนที่ 2/2556 รวมทั้งหมดจำนวน 16 ชั่วโมง
4. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม 1 ชั่วโมง หลังการทดลองครบทั้ง 16 แผน
5. นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรวจผลการทดสอบ แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม
2. คำนวณหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. คำนวณหาค่าอำนาจจำแนก (t-distribution) และค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าความสอดคล้องภายใน (Alpha-Coefficient) ของแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม
4. คำนวณเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน และแบบวัดทักษะทางสังคม ก่อนและหลังการทดลอง โดยการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Sample

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีทักษะทางสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางเรียน สาระพระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า นักเรียนที่เรียนสาระพระพุทธศาสนา โดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงหลักธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้นักเรียน

มุ่งศึกษาแก้ปัญหาและเป็นการแสดงห้วงความรู้อย่างเป็นองค์รวม ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขในกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ต่อครูผู้สอนและต่อสาระที่เรียน เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการใช้สื่อการสอนที่สร้างศรัทธาให้แก่ผู้เรียน การสวดมนต์ นั่งสมาธิเพื่อให้ผู้เรียนมีจิตใจที่สงบ รวมถึงการตั้งคำถามและการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาภูมิธรรม เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย และกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน ครูนำเสนอสาระด้วยการชี้แนะภาพความคิด เพื่อให้นักเรียนเห็นเป็นกระบวนการ รวมถึงการแบ่งกลุ่มนักเรียน ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มไปด้วยกัน นักเรียนจะใช้ปัญญาในการต่อยอดความคิด ขั้นนี้นักเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม เป็นการนำเสนอผลงานกลุ่ม แบบแผนภาพความคิด ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงแก้ไขผลงาน รวมถึงเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยมีครูเป็นผู้ช่วยในการเรียน ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนและผลงานของแต่ละกลุ่มนำเสนอ ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ เพื่อประเมินความรู้ในแต่ละชั่วโมงที่เรียน ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีนี้ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดปัญญา จัดให้มีการร่วมกิจกรรมกลุ่ม และได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยเชื่อมโยงพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนของการเรียนการสอน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาและมีความสุขในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ กิตติชัย สุทธาสโนบล (2553: 263 – 273) ได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวพุทธ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งในด้านของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปัญญาภานา) พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ กัญญา พรนิเสน (2548: 70) ได้ศึกษาผลของการสอนแบบพุทธวิธีที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชา ส 41102 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ในด้านของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบพุทธวิธีมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นการสนับสนุนว่า การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงขึ้น

2. เจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อน และหลังเรียน โดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี พบว่า นักเรียนมีคะแนนเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนสาระพระพุทธศาสนา มีคะแนนเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนาสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงหลักปรัโดโฆสะ คือ การจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน และขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นของการสร้างศรัทธาให้เกิดกับตัวผู้เรียน จึงทำให้นักเรียนรู้สึกซาบซึ้งในกระบวนการเรียนการสอนเป็นอันดับแรก และเกิดเจตคติที่ดีต่อสาระพระพุทธศาสนา เพราะการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

มากที่สุดที่จะสร้างเจตคติที่ดีหรือไม่ดีแก่นักเรียน หากนักเรียนเรียนรู้อย่างซาบซึ้ง สนุกสนาน เพลิดเพลิน และเกิดความเข้าใจในบทเรียน เกิดความยอมรับในสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ ก็จะส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนสาระนั้นๆ ตามมา ในการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ส่งผลให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อสาระพระพุทธศาสนา ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้สึกรู้สึก เป็นด้านอารมณ์ ความรู้สึกของนักเรียนว่าชอบการเรียนสาระพระพุทธศาสนามากขึ้น ด้านพฤติกรรม คือ การปฏิบัติตนตามที่นักเรียนรู้สึก มีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีมากขึ้น และด้านสติปัญญา คือ นักเรียนรู้และเข้าใจต่อสาระพระพุทธศาสนา มากขึ้น จึงทำให้คะแนนเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธีรพันธ์ เชื้อรัมย์ (ถาวร) (2549: 105 – 106) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนตามแนวพุทธ ผลการวัดด้านเจตคติของนักเรียนต่อวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องพระสงฆ์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนตามแนวพุทธสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นการสนับสนุนว่า การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนาที่สูงขึ้น

3. ทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ พบว่า นักเรียนมีคะแนนวัดด้านทักษะทางสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า นักเรียนที่เรียนสาระพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีคะแนนวัดทักษะทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องจาก กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการการทำงานเป็นกลุ่ม โดยในขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานและการตัดสินใจ รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการฟังพาดภัยกัน นักเรียนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน นักเรียนที่เรียนไม่เก่งจะเกิดความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น เพราะมีคนคอยช่วยเหลือ ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะจึงส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบที่จะพัฒนาตนเองให้เข้ากับเพื่อนในกลุ่มและในชั้นเรียนใน 3 องค์ประกอบ คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่น นักเรียนรู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย และการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อทำงานกลุ่มให้สำเร็จ การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น นักเรียนจะรู้จักการสื่อความหมาย การพูด และการแสดงออก และด้านสุดท้ายคือการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น นักเรียนมีความสามารถที่ดีในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีน้ำใจ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะนี้เป็นการจัดกระบวนการเรียนการสอนผ่านระบบไตรสิกขา ซึ่งเป็นการขัดเกลาด้านความประพฤติคือ ศีล ความคุมจิตคือ สมาธิ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้คือปัญญา จึงทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม เกิดทักษะทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2552: 227) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาจริยธรรมเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

จริยธรรมเด็กปฐมวัยนั้นใช้หลักธรรม ได้แก่ สัมมาทิฐิ ไตรสิกขา และปัญญาฉุฉิธรรม 4 โดยยึดหลักการพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และครูถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญในการหล่อหลอมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมประจำวันโดยเน้นการสำรวจ กาย วาจา ใจ และสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับ พระปฐมยวีร์ มงคลพิพัฒน์พร (2553: 76) ที่ศึกษาผลการใช้กระบวนการสืบสอบตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมโดยรวมของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยเพิ่มขึ้น 9.78

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นการสนับสนุนว่า การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะทางสังคมที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ครูผู้สอนควรมีการเตรียมสื่อและอุปกรณ์ในการสอนให้พร้อม เพราะในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นการสร้างศรัทธา จำเป็นที่จะต้องสร้างรู้สึกซาบซึ้งในสาระที่เรียนให้เกิดขึ้นกับนักเรียนก่อน รวมถึงควรมีการจัดสภาพห้องเรียนที่เป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนไม่ให้ซ้ำกับการเรียนแบบทั่วไป เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีความสุขในการเรียนและมีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะนั้น ควรมีการจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่ม เพราะการทำงานเป็นกลุ่มจะส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเพื่อนร่วมกลุ่ม จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และการมีทักษะทางสังคมกับเพื่อนร่วมกลุ่ม

1.3 ในระยะเวลาแรกนักเรียนอาจจะไม่คุ้นเคยกับกระบวนการเรียนการสอนแบบพุทธะ ครูผู้สอนจึงต้องมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดการกระตือรือร้นกล้าที่จะเรียนรู้ และมีความมั่นใจในตนเอง

1.4 ในการเรียนการสอน เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ครูผู้สอนควรเข้าร่วมตรวจสอบความถูกต้อง โดยอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงวิธีการอย่างชัดเจน เพื่อให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ครูผู้สอนควรมีความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ทั้ง 5 ขั้นตอนอย่างชัดเจนและถูกต้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้สมบูรณ์มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ในกลุ่มสาระวิชาอื่น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการนำการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ไปใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะกับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น เพื่อความหลากหลายในกระบวนการวิจัยมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). *การอบรมคุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมพุทธศึกษาทหารบก กองอนุศาสนาจารย์. (2545). *พุทธศาสตร์ (ฉบับก้าวหน้า)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง-ศีลธรรม
ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2545). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552ก). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ:
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- . (2552ข). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ:
คุรุสภาลาดพร้าว.
- กัญญา พรนิเสน. (2548). *ผลของการสอนแบบพุทธวิธีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และวิธีคิด
แบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชา ส 41102 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ศาสนา
ศีลธรรม จริยธรรม) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ จังหวัด
สมุทรปราการ. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.*
- กิตติชัย สุชาติโนบล. (2553). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครนายก. ปรินญาศึกษาศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
ถ่ายเอกสาร.*
- . (2553, กันยายน). *การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ. วารสารวิจัยทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 5(2). 2553*
- . (2555). *การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธ ก้าวสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์*.
ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. (2552). *การพัฒนาแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย*.
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
ถ่ายเอกสาร.

- จันจิรา เลิศศรีบัณฑิต. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติต่อพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับการสอนแบบปกติ. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- จุฬาร ส่องสิริฤทธิกุล. (2542). เจตคติของนักเรียนต่ออาชีพการเลี้ยงโคนม : กรณีศึกษา โรงเรียน ชุมชนวัดหนองโพและโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง อำเภอบางโพธิ์. วิทยานิพนธ์ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ชลิตา ชวนานนท์. (2552). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (สาขาวิชา จิตวิทยาการศึกษา). นครราชสีมา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.
- โชคชัย ใจแน่น. (2547). การเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนคริสเตียนกับนักเรียนพุทธ ช่วงชั้นที่ 4 ต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนสะเมิงพิทยาคม อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ดาราวรรณ กล่อมเกลี้ยง. (2546). การสร้างแบบวัดทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิตนา แหมมณี. (2548). เมนูงานเด็ด แผนการจัดการเรียนรู้คัดสรร. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาวิชาการ.
- ทิตนา แหมมณี; และคนอื่นๆ. (2548). รูปแบบการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2549). การวัดเจตคติ. อุบลราชธานี: วิทยาออฟเซตการพิมพ์.
- นวลศิริ เปาโรหิต. (2531). จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิสิต น้อมศาสน์. (2553). การศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบบโครงงาน กับแบบร่วมมือ. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการเรียนรู้. พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ถ่ายเอกสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- . (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2535). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: กราฟฟิคอาร์ต.
- ประจักษ์ ไม่เจริญ. (2545). เจตคติของข้าราชการครูสถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพฯ ที่มีต่อการประกัน คุณภาพการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนคร. ถ่ายเอกสาร.

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2539). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- . (2546). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์.
- . (2546). พุทธวิธีในการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- . (2546). รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- . (2546). ผู้การศึกษาแนวพุทธ. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- พระปัญญาวิมวาทกิจ. (2553). ผลการใช้กระบวนการสืบสอบตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). คู่มือมนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชั่นบุ๊คส์.
- . (2555). พุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช.
- . (2552). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ). พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พระมหาสมณึก ฐมฺมทินฺโน. (2547). เจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาอาเดช อุปันนฺท์. (2551). การวิเคราะห์ความสอดคล้องของการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีกับหลักการปฏิรูปการศึกษา. ศีลภาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- พระราชวรมนี ประยูร ฐมฺมจิตฺโต. (2543). กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- พระสาสนโสภณ. (2555). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2544). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แฮสส์ ออฟเคอร์มีส์.

- ไพศาล หวังพานิช. (2533). *การวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2546). *การวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ภพ เลหาไฟบูลย์. (2537). *แนวการสอนวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- . (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- . (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ละเอียต จุฑานันท์. (2540). *การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่ใช้ในการเรียน
การสอนภาษา*. พิษณุโลก: หน่วยการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7.
- วรวิทย์ วสันตรากร. (2546). *การศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัชรกุล สำเภาพล. (2537). *ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2
ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูผู้สอน
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิมลรัตน์ ลิหะสุนนท์. (2551). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความฉลาดทาง
อารมณ์ ด้านทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้
แบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่ม*. ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- วีระยุทธ เลิศพลสถิต. (2550). *ผลของการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรม
การเรียนรู้แบบอริยสัจสี่และกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปาที่มีต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศิรินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์. (2551). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทาง
สังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ*.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ศิริมา พุ่มทิพย์. (2552). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคจิกซอร์ 2 กับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สมัย มณีจักร์. (2552). การเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง เบญจศีล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนโยนิโสมนสิการกับรูปแบบการสอนซิปปา. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. ลพบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร.
- สาโรจน์ แก้วทอง. (2545). การสร้างแผนการสอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรี. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559) กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2551). การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย. กรุงเทพฯ: ฟริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2).
- สำนักวิชาการและการศึกษาระดับพื้นฐาน สำนักงานการศึกษาระดับพื้นฐาน. (2554). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาระดับพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สิริวรรณ ตะรุสถานนท์. (2542). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการจัดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT กับการจัดกิจกรรมการสอนแบบวิทยาศาสตร์. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุขสันต์ หาดคำ. (2553). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง เบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ และการจัดการเรียนรู้แบบเบญจขั้น. วิทยานิพนธ์ ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ถ่ายเอกสาร.
- สุชุมมัล เกษมสุข. (2535). การสอนทักษะสังคมในชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สุภาภรณ์ สงนวน. (2551). การศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านกับการจัดกิจกรรมแบบปกติ. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์: ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรศักดิ์ อังวัฒนกุล. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนเอกชนในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาจิตวิทยาการศึกษาและแนะแนว). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- แสงสุรีย์ วาดวิจิตร. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนหลักภาษาไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) กับคู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (สาขาการมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อดุลย์ รัตนเมธางกูร. (2542). เจตคติต่อคอมพิวเตอร์ของนักเรียนที่เรียนวิชาคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ ปรินญามหาบัณฑิต. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). สร้าง EQ ให้ลูกคุณ. กรุงเทพฯ: ชันดำการพิมพ์.
- Allport, Gardon W. (1976). *Attitude : Reading in Attitude Theory and Measurement*. New York: John Wiley and Sons.
- Argyle Michael. (1995). *Social Skills Learning and Skills*. New York: Longman Group.
- Beasley, R.E.Z. (1995). The Effects of Browsing Devices on Learner Structural Knowledge, Achievement, and Perceived Disorientation in a Heretically Organized Hypermedia Environment. *Dissertation Abstract International*. 55(09): 27993 – A.
- Bloom, Benjamin S. (1971). *Handbook on Formative and Summative and Summative Evaluation of Student Learning*. New York: McGraw – Hill.
- Connie, Ramaekers. (1990). *The Effect of Social Skills on Student Development in the Residence Hall Environment*. M.A. Dissertation California State University. (Online). Available <http://proquest.umi.com/pqdweb/?did=747923031&sid=2&Fmt=2&clientId=71090&RQT=309&VName=PQD>.
- Fan, Chung – Tah. (1952). *Item Analysis Table*. New Jersey: Education Testing Service Princeton.

- Gibson, R.L.; & Mitchell, M.H. (2000). *Introduction to Counseling and Guidance*. 4th ed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Good, Cater V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw – Hill.
- Jarolimek, J. (1967). *Social Studies in Elementary Education*. New York: The Macmillan.
- Katz,D. (1967). The Functional Approach to the Study of Attitudes. In *Current Perspective in Social Psychology*. New York: Oxford University Press.
- Renee, Miller Sherry. (1990). *Effects of Social Skills on Attributions of Success and Failure in Social and Non-Social Situations*. M.A. Dissertation California State University. (Online). Available:
<http://proquest.umi.com/pqdweb/?did=747625531&sid=1&Fmt=2&clientId=71090&RQT=309&VName=PQD>.
- Riggio, Ronald E. (1989). *Social Skills Inventory*. U.S.A.: Consulting Psychologists Press.
- Schneps, Jennifer Sonia. (2002). Language, Social Skill” and Behavior Problems in Preschool Children. *Dissertation Abstracts International*. 63(4): 2092 – B.
- Shih, Ching-Chun. (1999). Relationships Among Student Attitudes, Motivation, Learning Styles, Learning Strategies, Patterns of Learning, and Achievement: A Formative Evaluation of Distance Education Via Web – Based Courses. *Dissertation Abstracts International*. 59(11): 4099 – A.
- Ward, Diane Mary. (1998). Investigation of Shared Reading Experiences on Elementary Developmentally Handicapped Student Attitudes (Reading, Retardation). *Dissertation Abstracts International*. 58(10): 3876 – A.

ภาคผนวก ก

- รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- แบบประเมินความเหมาะสมสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
- แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 ข้อ
- แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ
- แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบวัดทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหามณเฑียร ปุริสุตโตโม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประธานสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศน.บ. ศาสนาและปรัชญา ศน.ม. ศาสนาและปรัชญา Ph.D. (Buddhist Study)
รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ อินทรรัตน์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศน.บ. (ศาสนศาสตร์) อ.ม. (ปรัชญา) กจ.ด. (การปกครอง)
ดร.โสภณ ขำทัพ	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศษ.บ. สังคมศึกษา ศษ.ม. พื้นฐานการศึกษา พธ.ม. พระพุทธศาสนา ศน.ด. (พุทธศาสนศึกษา)
นายปรีชา ภาวโน	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครนายก กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
นางภิรมย์ พันธุ์มาก	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลนครนายก กศ.บ. (สังคมศึกษา)

**แบบประเมินความเหมาะสมสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ
ของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ**

คำชี้แจง: ให้ผู้ประเมินพิจารณารายละเอียดของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ แล้วพิจารณาประเมินตามรายการที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

- + 1 เมื่อแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่าง ๆ
 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่าง ๆ
 - 1 เมื่อแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนการสอนไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่าง ๆ

รายการ	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+ 1	0	- 1	
สาระสำคัญ				
1. ถูกต้องตามหลักการ				
2. สอดคล้องกับเนื้อหา				
3. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน				
จุดประสงค์การเรียนรู้				
1. สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้				
2. สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา				
3. ครอบคลุมสมรรถภาพการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ความคิด และความสามารถในการปฏิบัติ				
สาระการเรียนรู้				
1. สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา				
2. สอดคล้องกับเนื้อหา				
3. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน				
เนื้อหา				
1. ครบถ้วน ครอบคลุม ในการสร้างความรู้ให้แก่ผู้เรียน				
2. ถูกต้องตามธรรมชาติของวิชา และมีความทันสมัย				
3. ชัดเจน ตรวจสอบได้ และไม่สับสน				

รายการ	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+ 1	0	- 1	
กิจกรรมการเรียนการสอน				
1. จัดได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์				
2. กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ				
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นกัลยาณมิตร				
4. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้เอง				
5. ครูมีบทบาทให้คำปรึกษาแนะนำ กระตุ้นการเรียนรู้				
6. กิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม				
7. นำความรู้ ความคิด ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน				
สื่อการเรียนการสอน				
1. สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน				
2. สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา				
3. เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน				
4. มีความน่าสนใจ				
การวัดผลและประเมินผล				
1. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และขั้นตอนกิจกรรม				
2. จัดได้ครอบคลุมเนื้อหาและสาระของการเรียนรู้				
3. เครื่องมือวัดผลมีการตรวจสอบได้				
4. มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ชัดเจน เข้าใจง่าย				

ข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ผู้เชี่ยวชาญ

**แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 ข้อ**

คำชี้แจง:

1. การประเมินแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC)
2. เกณฑ์การประเมิน
 - + 1 แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมที่ต้องการวัด
 - 0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมที่ต้องการวัด
 - 1 แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมที่ต้องการวัด
3. ให้ผู้ประเมินพิจารณารายการที่กำหนด ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นตามสภาพจริงที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ดังนี้

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
1. รู้และเข้าใจ ความสำคัญและ ความหมายของ เบญจศีลและ เบญจธรรม นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	1. คีลข้อใดสอนให้ละเว้นจากการลักขโมย (ความรู้/ความจำ) ก. คีลข้อ 1 ข. คีลข้อ 2 ค. คีลข้อ 4 ง. คีลข้อ 5				
	2. บทว่า “ศีลธรรมไม่กลับมา โลกา จะวินาศ” ศีลธรรมหมายถึงอะไร (ความเข้าใจ) ก. คีล 5 ข. อุโบสถศีล ค. ความกตัญญู ง. เบญจศีล เบญจธรรม				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	3. การประกอบอาชีพสุจริต ตรงกับเบญจธรรมข้อใด (ความรู้/ ความจำ) ก. เมตตา ข. สัมมาอาชีวะ ค. สัจจะ ง. สติสัมปชัญญะ				
	4. การณรงค์ให้คนไทยงดเว้นยาเสพติดเกี่ยวข้องกับการนำศีลข้อใดไปใช้ (การนำไปใช้) ก. ศีลข้อ 2 ข. ศีลข้อ 3 ค. ศีลข้อ 4 ง. ศีลข้อ 5				
	5. เพราะเหตุใด พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติศีลข้อที่ 5 ขึ้นมา (การวิเคราะห์) ก. เพราะต้องการป้องกันการยุง ส่อเสียดนินทาว่าร้าย ข. เพราะต้องการให้ทุกคนเคารพใน สิทธิของกันและกัน ค. เพราะต้องการมิให้มีการ เบียดเบียนชีวิตของคนอื่น ง. เพราะต้องการให้ทุกคนมีสติ รอบคอบ				
	6. ปฏิบัติอย่างไรเรียกว่า เป็นการรักษาศีล (การนำไปใช้) ก. ละเมิดข้อห้าม ข. งดเว้นจากข้อห้าม ค. วางเฉยต่อข้อห้าม ง. ถือศีลที่วัด				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	7. เพราะเหตุใด พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติศีลข้อที่ 4 ขึ้นมา (การวิเคราะห์) ก. เพราะต้องการให้คนในสังคมพูดเก่ง ข. เพราะต้องการให้ทุกคน ทำงานอย่างสุจริต ค. เพราะการพูดมีความสำคัญยิ่งต่อการสื่อสาร ง. เพราะต้องการให้ทุกคนปฏิบัติตามคำที่ตนพูด				
	8. ข้อใดไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการรักษาศีล 5 (การประเมินค่า) ก. เพื่อความปลอดภัยของชีวิตของตนเองและผู้อื่น ข. เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ค. เพื่อเป็นการรักษากาย วาจาของตนให้บริสุทธิ์ ง. เพื่อความเฟลิดเฟลินบันเทิงของชีวิต				
	9. ผู้ขับขีรถยนต์ให้งดดื่มสุรา เพื่อประโยชน์ใด ตามหลักเบญจศีล (การสังเคราะห์) ก. เพื่อเป็นการไม่เบียดเบียนกัน ข. เพื่อไม่เกิดความแตกร้างกัน ค. เพื่อการขับขี่ที่สะดวกมากขึ้น ง. เพื่อให้มีสติสมบูรณ์ในการขับขี่				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	10. จากข่าวในหนังสือพิมพ์มีผู้ป่วยเป็นโรคตับจำนวนมากแสดงว่าละเมียดสีลข้อใด (การวิเคราะห์) ก. สีลข้อที่ 2 ข. สีลข้อที่ 3 ค. สีลข้อที่ 4 ง. สีลข้อที่ 5				
	11. จากข่าวในโทรทัศน์มีผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์จำนวนเพิ่มมากขึ้นแสดงว่าละเมียดสีลข้อใด (การวิเคราะห์) ก. สีลข้อที่ 1 ข. สีลข้อที่ 2 ค. สีลข้อที่ 3 ง. สีลข้อที่ 4				
	12. การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ เป็นจุดมุ่งหมายของสีลข้อใด (การวิเคราะห์) ก. ไม่ลักทรัพย์ ข. ไม่ฆ่าสัตว์ ค. ไม่ประพฤติในกาม ง. ไม่พูดเท็จ คำหยาบคาย				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	13. การกระทำในข้อใดเป็นการประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักศีลข้อที่ 2 (การวิเคราะห์) ก. วีระ รักษาแผลให้สุนัขที่บาดเจ็บจากโดนรถชน ข. วิเชษฐ์ นำกระเป๋าสตางค์ที่เก็บได้ไปใช้เอง ค. วิชิต แจกเบาะแสนำจับพ่อค้ายาเสพติด ง. วินัย เก็บกระเป๋าสตางค์ได้แล้วส่งคืนเจ้าของ				
	14. การพูดในข้อใด จัดว่าเป็นการพูดเพื่อจ้อ (ความเข้าใจ) ก. เล่าความฝันให้เพื่อนฟัง ข. เล่าเรื่องราวตลกขบขันให้เพื่อนฟัง ค. เล่าประวัติของตนเองให้เพื่อนฟัง ง. เล่าเรื่องไร้สาระเป็นไปไม่ได้ให้เพื่อนฟัง				
	15. เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติศีลข้อที่ 3 ขึ้นมา (วิเคราะห์) ก. เพราะต้องการให้เกิดความไว้วางใจกันในครอบครัว ข. เพราะต้องการไม่ให้เบียดเบียนชีวิตกันและกัน ค. เพราะป้องกันมิให้เกิดการยุยงส่อเสียดนินทาว่าร้าย ง. เพราะมิให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
2. อธิบาย ความหมายของหลัก กรรมและนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	16. คุณธรรมข้อใดที่ทำให้ศีลข้อ 3 สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ความเข้าใจ) ก. ความมีสติตั้งมั่น ข. ความซื่อตรง ค. ความภักดี ง. ความสํารวมในกาม				
	17. “การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย” เป็น คุณลักษณะของธรรมะข้อใด (ความเข้าใจ) ก. ศีล ข. สมาธิ ค. ปัญญา ง. สติสัมปชัญญะ				
	18. ข้อใดหมายถึงการเชื่อว่าแต่ละคนเป็น เจ้าของแห่งกรรม (ความรู้/ความจำ) ก. กัมมสัทธา ข. วิปากสัทธา ค. กัมมัสสกตาสัทธา ง. ตถาคตโพธิสัทธา				
	19. ข้อใดมีความหมายไม่ตรงกับหลัก กรรมในพระพุทธศาสนา (การวิเคราะห์) ก. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ข. ทำอย่างไร ได้อย่างนั้น ค. หว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น ง. บาปกรรมของเราสามารถชำระได้				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	20. การติดการพนัน ย่อมได้รับโทษ อย่างไร (การวิเคราะห์) ก. ไม่เป็นที่รักของเพื่อน ข. ไม่มีใครคบ ค. เมื่อชนะย่อมก่อเวร ง. แพ้เป็นพระ				
	21. กฎแห่งกรรมหมายถึงข้อใด (ความเข้าใจ) ก. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุกับผล ข. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลกับธรรมชาติ ค. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่าง ความดีกับความชั่ว ง. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลกับการกระทำ				
	22. วิญญู เชื่อในกฎแห่งกรรม จึงทำให้มี พฤติกรรมเช่นไร (การวิเคราะห์) ก. เชื้อมั่นในตนเอง ข. ไม่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ค. รอคอยผลกรรมดีที่เคยทำไว้ ง. หวาดกลัวต่ออำนาจสวรรค์และนรก				
	23. โอวาท 3 เรียกอีกอย่างว่าอะไร (ความรู้/ความจำ) ก. หัวใจเศรษฐกิจ ข. หัวใจนักปราชญ์ ค. หัวใจนักเรียน ง. หัวใจพระพุทธศาสนา				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	24. ลักษณะใดที่แสดงถึงการมีโมหะ (การวิเคราะห์) ก. การอิจฉาคนอื่น ข. การติดพินัน ค. การลักขโมยของคนอื่น ง. การทำร้ายร่างกายผู้อื่น				
	25. นักเรียนที่ติดการพนัน แสดงว่า ไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมข้อใด (ความรู้/ความจำ) ก. ไตรลักษณ์ ข. เบญจศีล ค. เบญจธรรม ง. อบายมุข				
	26. สิ่งใดที่เป็นต้นเหตุทำให้เราเกิด ความทุกข์ (ความรู้/ความจำ) ก. ตัณหา ข. อคติ ค. มรรค ง. ไตรลักษณ์				
	27. เวไนยสัตว์ หมายถึงบุคคลที่เปรียบ ได้กับบัวข้อใดต่อไปนี้ (ประเมินค่า) ก. บัวพินน้ำ ข. บัวปริ่มน้ำ ค. บัวใต้น้ำ ง. ถูกทุกข้อ				
	28. การที่เราหมั่นฝึกสวดอยู่เสมอ แสดงว่า มีความเคารพในสิ่งใด (ความเข้าใจ) ก. เคารพในการศึกษา ข. เคารพในการปฏิสังขาร ค. เคารพในความไม่ประมาท ง. เคารพในพระพุทธเจ้า				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	29. นิโรธในทางพระพุทธศาสนา หมายความว่าอย่างไร (ความรู้/ความจำ) ก. การดับทุกข์ ข. เหตุแห่งความทุกข์ ค. ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ง. ตัวปัญหาและอุปสรรคต่างๆ				
	30. คำว่า สัมมาสมาธิ หมายถึงข้อใด (ความรู้/ความจำ) ก. ความเห็นชอบ ข. ความเจรจาชอบ ค. ความระลึกรู้ชอบ ง. ความตั้งใจชอบ				
	31. คำสอนที่เป็นหลักการสำคัญทาง พระพุทธศาสนา คือข้อใด (การวิเคราะห์) ก. โอวาท 3 ข. ไตรลักษณ์ ค. ไตรสิกขา ง. เบญจศีล-เบญจธรรม				
	32. นักเรียนอยากจะได้ประสบผล สำเร็จใน การเรียน ต้องปฏิบัติตามหลักพละ 4 ข้อใด (การนำไปใช้) ก. ปัญญาพละ ข. วิริยะพละ ค. อเนกวัชระพละ ง. สังคหะพละ				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	33. เหตุการณ์ไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรใช้หลักอภุศลมูลข้อใดแก้ไขปัญห (การนำไปใช้) ก. อโลภะ ข. โทสะ ค. โมหะ ง. ถูกทุกข้อ				
	34. อบายมุขข้อใดมีโทษมากที่สุด (การสังเคราะห์) ก. ติดการพนัน ข. เทียวกลางคืน ค. คบคนชั่วเป็นมิตร ง. เกียจคร้านทำงาน				
	35. หลักธรรมข้อใดที่สอนเกี่ยวกับสิ่งที่ควรละเว้น เพราะเป็นช่องทางแห่งความเสื่อม (การสังเคราะห์) ก. เบญจศีล ข. อบายมุข 6 ค. อภุศลมูล 3 ง. เบญจธรรม				
	36. การปฏิบัติตนเพื่อนำไปสู่การดับทุกข์คือข้อใด (การประเมินค่า) ก. ทุกข์ ข. สมุทัย ค. นิโรธ ง. มรรค				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	37. หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วยหลัก 4 ประการ ข้อใดถูกต้อง (ความรู้/ความจำ) ก. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ ชันติ ข. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ค. สมุทัย นิโรธ มรรค จาคะ ง. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ ปัญญา				
	38. วราชัย ไม่อ่านหนังสือสอบ จะได้รับผลอย่างไร (การนำไปใช้) ก. ทำข้อสอบไม่ผ่าน ข. ถูกเพื่อนแกล้ง ค. ถูกครูตำหนิ ง. ไม่มีบุญ				
	39. ปัญญา สอบตกเพราะเกียจคร้าน แสดงว่าเป็นเพราะสาเหตุใด (การวิเคราะห์) ก. ขี้เกียจอ่านหนังสือ ข. ถูกครูแกล้ง ค. ถูกเพื่อนแกล้ง ง. ไม่มีบุญ				
	40. “ขยันให้เหงื่อออกตามขุมขน ดีกว่าขี้เกียจแล้วยากจน จนน้ำล้นออกทางตา” สุภาษิตนี้มีความหมายตรงกับหลักธรรมพละ 4 ข้อใดต่อไปนี (ความเข้าใจ) ก. ปัญญาพละ ข. วิริยพละ ค. อณวัชพละ ง. สังคหพละ				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
4. เห็นคุณค่าและชื่นชมการทำความดีของตนเองและผู้อื่น	41. สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ หรือต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาคือข้อใด (ความรู้/ความจำ) ก. ทุกข์ ข. สมุทัย ค. นิโรธ ง. มรรค				
	42. วิชิตฝึกการสัรรวมกาย และวาจาให้เรียบร้อย จัดได้ว่าเข้ากับไตรสิกขาข้อใด (ความเข้าใจ) ก. สีสสิกขา ข. จิตตสิกขา ค. ปัญญาสิกขา ง. จิตตสิกขาและปัญญาสิกขา				
	43. กรรมที่ทำ จักว่าดีหรือชั่ว ขึ้นอยู่กับสิ่งใด (วิเคราะห์) ก. ผู้ทำ ข. เจตนาของผู้ทำ ค. วิธีทำ ง. ผลของกรรม				
	44. วิชิตบิราคโลहितให้สภากาชาดเป็นประจำทุกปี แสดงถึงการมีหลักธรรมพละ 4 ข้อใดต่อไปนี้ (ความเข้าใจ) ก. วิริยพละ ข. ปัญญาพละ ค. สังคหพละ ง. อนวัชชพละ				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	45. การสร้างกรรมดี ก่อให้เกิดคุณค่าหรือประโยชน์ในด้านใดเป็นสำคัญ (การประเมินค่า) ก. เกิดความเชื่อที่ถูกต้อง ข. รู้จักการใช้เหตุผล ค. ไม่หวั่นเกรงต่ออันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ง. มีบุคลิก ลักษณะ ความประพฤติที่ดี				
	46. การปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนาเกิดผลดีต่ออะไรมากที่สุด (การประเมินค่า) ก. ร่างกาย ข. อารมณ์ ค. มารยาท ง. จิตใจ				
	47. การแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อพระมหากษัตริย์ข้อใดสำคัญที่สุด (ประเมินค่า) ก. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ข. กราบไหว้พระบรมฉายาลักษณ์ ค. เขียนคำกลอนสรรเสริญพระองค์ ง. ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี				
	48. ใครคือผู้ควรได้รับเกียรติจากการมีสัจจะ (การวิเคราะห์) ก. วีระประกอบอาชีพสุจริต ข. จิตราชอบแต่งตัวสวยงาม ค. วิชัยชอบช่วยเหลือเพื่อน ง. วินัยเป็นคนร่าเริง				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
5. รู้และเข้าใจ ความหมายพุทธ ศาสนสัทธาธิต และ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	49. บุคคลใดนำหลักพุทธศาสนสัทธาธิต ที่ว่า “ยถาวาที ตถาการี” ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิต (การนำไปใช้) ก. วินัยทำในสิ่งที่ตนเองพูดเสมอ ข. วิชิตเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า ค. วิชัยช่วยสอนการบ้านให้เพื่อน ง. วินิจบริจาคเงินช่วยเหลือ ผู้ประสบภัย				
	50. คำว่า “ยถาวาที ตถาการี” แปลว่า อะไร (ความรู้/ความจำ) ก. คนได้เกียรติ ด้วยสัจจะ ข. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ค. ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า ง. พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น				
	51. อภิชัย เป็นคนที่พูดเช่นไร แล้วทำ เช่นนั้น การกระทำของอภิชัยตรงกับพุทธ ศาสนสัทธาธิตข้อใด (ความเข้าใจ) ก. สจฺเจน กิตฺติ ปปโปติ ข. ยถาวาที ตถาการี ค. วิริเยน ทุกขมจฺเจติ ง. ปญญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต				
6. มีความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับสถานที่ ต่างๆ ภายในวัด	52. สถานที่ใดที่นักเรียนไม่ควรไป (วิเคราะห์) ก. ห้องสมุด ข. พิพิธภัณฑ์ ค. สถานบันเทิง ง. สวนสาธารณะ				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
	53. ข้อใดเป็นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมขณะอยู่ในวัด (การวิเคราะห์) ก. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ข. สำนวณกิริยามารยาท ค. ไม่พูดจาหยาบค้าย ง. เล่นเสียงดัง				
	54. สิ่งก่อสร้างใดอยู่ในเขตสังฆาวาส (ความรู้/ความจำ) ก. พระอุโบสถ ข. หอฉัน ค. ศาลาการเปรียญ ง. ศาลาราย				
	55. อาณาบริเวณที่เป็นที่อยู่ของพระภิกษุสามเณรคืออะไร (ความรู้/ความจำ) ก. เขตพุทธาวาส ข. เขตสังฆาวาส ค. เขตอภัยทาน ง. ถูกทุกข้อ				
	56. สิ่งก่อสร้างใดอยู่ในเขตพุทธาวาส (ความรู้/ความจำ) ก. โบสถ์ ข. กุฏิ ค. ห้องสรงน้ำ ง. หอฉัน				
	57. เขตอันเป็นสถานที่อยู่ของพระพุทธเจ้าคืออะไร (ความรู้/ความจำ) ก. เขตพุทธาวาส ข. เขตสังฆาวาส ค. เขตอภัยทาน ง. ถูกทุกข้อ				

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	- 1	
7. รู้และเข้าใจ ความหมาย ของพุทธกิจ 5	58. พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรม เทศนาแก่ประชาชนในเวลาใด (ความรู้/ความจำ) ก. เช้า ข. เย็น ค. กลางคืน ง. เที่ยงคืน				
	59. การงานที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำ เรียกว่าอะไร (ความรู้/ความจำ) ก. พุทธกิจ ข. พุทธพจน์ ค. พุทธจริยา ง. พุทธศาสนสุภาสิต				
	60. บุคคลที่รู้คำสอนของพระพุทธเจ้าได้ อย่างฉับพลันเปรียบได้กับบัวตามข้อใด (การประเมินค่า) ก. บัวพิน้ำ ข. บัวริ่มน้ำ ค. บัวใต้น้ำ ง. บัวที่อยู่ในตม				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
(.....)

ผู้ประเมิน

**แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระ
พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ**

คำชี้แจง:

1. การประเมินแบบวัดเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เพื่อวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) แบ่งคุณลักษณะที่ต้องการประเมินออก 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความรู้สึกร หมายถึง ความรู้สึก หรืออารมณ์ของนักเรียนที่มีต่อสาระพระพุทธศาสนา ว่ารู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ

1.2 ด้านพฤติกรรม หมายถึง แนวโน้มที่จะกระทำลงไปหรือได้กระทำลงไปตามที่รู้สึก เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนสาระพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

1.3 ด้านสติปัญญา หมายถึง ความรู้ และความเข้าใจที่มีต่อสาระพระพุทธศาสนา ประเมินต่อสาระพระพุทธศาสนาว่าเป็นอย่างไร ใช่หรือไม่ใช่ ถูกหรือไม่ถูกต้อง

2. เกณฑ์การประเมิน

+ 1 แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

- 1 แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

3. ให้ผู้ประเมินพิจารณารายการที่กำหนด ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นตามสภาพจริงที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดดังนี้

ข้อความ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	+ 1	0	- 1	
ด้านความรู้สึกร				
1. ข้าพเจ้ารู้สึกเพลิดเพลินในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา				
2. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่น่าสนใจ				
3. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่เข้าใจยาก				
4. ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะ				
5. คำสอนทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวหลักธรรมเป็นสิ่งที่ล้ำสมัย ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย				
6. วิชาพระพุทธศาสนาแล้ว เป็นสิ่งที่ช่วยให้จิตใจของข้าพเจ้าสงบได้				

ข้อความ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	+ 1	0	- 1	
ด้านความรู้สึก (ต่อ)				
7. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าเกิดความเบื่อและง่วงนอน				
8. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ยืดตำราเนื้อหา				
9. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ข้าพเจ้าเรียนแล้วรู้สึกสบายใจ				
10. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่เรียนได้อย่างสบาย				
11. บรรยากาศในการเรียนวิชานี้วิชาพระพุทธศาสนา ดีเยี่ยมเกินไป				
12. โอวาท 3 ถือเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา				
13. การเรียนวิชานี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกผ่อนคลาย				
14. การสอนด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจ เนื้อหา ชัดเจนมากขึ้น				
15. พระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ควรเรียน เพราะอยู่คู่กับ สังคมไทยมาช้านาน				
ด้านพฤติกรรม				
1. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อร่วมชั้นเรียน				
2. ข้าพเจ้าซักถามข้อสงสัยเมื่อมีปัญหาในเวลาเรียนวิชา พระพุทธศาสนา				
3. ข้าพเจ้าอ่านบทเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเข้าเรียนวิชา พระพุทธศาสนา				
4. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้าไม่ได้แสดง ความสามารถของตนเอง				
5. ข้าพเจ้าสรุปเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อความสะดวก ในการเรียนมากขึ้น				
6. ข้าพเจ้าเข้าเรียนตรงต่อเวลาเมื่อถึงวิชาพระพุทธศาสนา				
7. การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วยให้ ประสบความสำเร็จในชีวิต				
8. ขนบธรรมเนียมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก				
9. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการเรียน การสอนเป็นอย่างดี				

ข้อความ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	+ 1	0	- 1	
ด้านพฤติกรรม (ต่อ)				
10. วิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าสามารถค้นคว้าคำตอบได้ด้วยตัวเอง				
11. ข้าพเจ้าชอบการปฏิบัติตามวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา				
12. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาให้ข้าพเจ้ารู้จักคิดแก้ปัญหามากขึ้น				
13. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้รู้จักมีความละเอียดรอบคอบ				
14. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าสำนึกในเรื่องผิดชอบชั่วดี				
15. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมในตัวข้าพเจ้าให้มีมากขึ้น				
ด้านสติปัญญา				
1. ข้าพเจ้าทำข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนาได้ดี				
2. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะนำไปสู่การเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนาได้ดี				
3. การเรียนเรื่องหลักธรรมสอนให้ใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง				
4. ข้าพเจ้าเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา เป็นอย่างดี				
5. ข้าพเจ้าคิดว่า ความรู้เรื่องหลักธรรมจะเรียนรู้ได้ดีด้วยการไปวัดเท่านั้น				
6. วิชาพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้				
7. ข้าพเจ้าจดจำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน				
8. ข้าพเจ้าเรียนหลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง				
9. วิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง				
10. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าเคารพในพระรัตนตรัยมากขึ้น				

แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบวัดทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ

คำชี้แจง:

1. การประเมินแบบวัดทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธ เพื่อวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) แบ่งคุณลักษณะที่ต้องการประเมินออก 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การช่วยเหลือผู้อื่น การรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความขยันอดทนรวมทั้งการแก้ปัญหาและการตัดสินใจร่วมกันเพื่อที่จะทำงานในกลุ่มให้สำเร็จ

1.2 ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น หมายถึง การพูด การแสดงออก การรับฟัง และการถ่ายทอดข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องกับผู้อื่น

1.3 ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น การมีมิตรภาพกับผู้อื่น มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น

2. เกณฑ์การประเมิน

+ 1 แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

- 1 แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

3. ให้ผู้ประเมินพิจารณารายการที่กำหนด ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นตามสภาพจริงที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดดังนี้

ข้อความ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	+ 1	0	- 1	
ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น				
1. ข้าพเจ้ารับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น				
2. ข้าพเจ้าเสนอความคิดเห็นใหม่ๆให้กับเพื่อน				
3. ข้าพเจ้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่ม				
4. ข้าพเจ้าทำงานกลุ่มโดยคำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ของตนเอง				
5. ข้าพเจ้าตั้งใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น				
6. ข้าพเจ้าไม่สามารถเสนอข้อคิดเห็นของตนเอง				
7. ข้าพเจ้าช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มตามที่ช่วยได้				
8. ข้าพเจ้าแก้ไขสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ดี				

ข้อความ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	+ 1	0	- 1	
ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ต่อ)				
9. ข้าพเจ้ายินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวมแม้ต้องเสียประโยชน์ของตนเอง				
10. ข้าพเจ้าช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือกับเพื่อนในกลุ่มด้วยความเต็มใจ				
11. ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม				
12. ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างสมบูรณ์				
13. ข้าพเจ้ารู้สึกดีทุกครั้งเมื่อทำงานเป็นกลุ่ม				
14. ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม				
15. การทำงานเป็นทีม ช่วยให้ได้ฟังความคิดเห็นใหม่ๆ จากผู้อื่น				
ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น				
1. ข้าพเจ้าถ่ายทอดความรู้สึกให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย				
2. ข้าพเจ้าสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจและถูกต้อง				
3. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจที่จะอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ				
4. ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นกันเองเมื่อต้องสื่อสารกับเพื่อนในกลุ่ม				
5. ข้าพเจ้าให้ความสำคัญขณะสนทนาของเพื่อนในกลุ่ม				
6. ข้าพเจ้าไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกเป็นคำพูดได้				
7. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ข้าพเจ้า สนทนาและสื่อความหมายกับผู้อื่นได้เข้าใจมากขึ้น				
8. ข้าพเจ้าพูดเพื่อให้เพื่อนรู้สึกดี ในการทำงาน				
9. ข้าพเจ้าเป็นผู้ฟังที่ดีขณะที่เพื่อนกำลังพูด				
10. ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเหตุผลที่เพื่อนยอมรับได้				
11. ข้าพเจ้าไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกเป็นคำพูดได้อย่างมีความหมาย				
12. ข้าพเจ้ารู้วิธีพูดแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล				
13. การเรียนการสอนทำให้ฉันสนทนากับผู้อื่นได้ดีขึ้น				
14. ข้าพเจ้าเป็นผู้ฟังที่ดีขณะที่ผู้อื่นกำลังพูด				
15. ข้าพเจ้าสามารถเจรจาติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ดีในขณะที่ทำการเรียนการสอน				

ข้อความ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	+ 1	0	- 1	
ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น				
1. ข้าพเจ้ารู้สึกดีทุกครั้งที่ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น				
2. ข้าพเจ้าไม่ชอบร่วมทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น				
3. ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี				
4. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความหมาย				
5. ข้าพเจ้าเรียนรู้การทำกิจกรรมกับผู้อื่นได้ดี				
6. ข้าพเจ้าหักทลายเพื่อนในกลุ่มทุกครั้งที่ทำกิจกรรมร่วมกัน				
7. ข้าพเจ้าไม่สบายใจหากต้องร่วมกิจกรรมกับคนที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ				
8. ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่สบายใจ				
9. ข้าพเจ้าเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย				
10. ข้าพเจ้ามีวิธีที่ดีในการสร้างความคุ้นเคยกับเพื่อนผู้หญิงและผู้ชาย				
11. ข้าพเจ้าชอบทำให้เพื่อนๆ ในกลุ่มรู้สึกสนุกสนาน				
12. ข้าพเจ้าเข้าใจและใส่ใจความรู้สึกของเพื่อน				
13. ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทหลายคน				
14. ข้าพเจ้าพยายามปรับปรุงนิสัยให้เข้ากับเพื่อน				
15. ข้าพเจ้าสามารถสร้างความคุ้นเคยให้กับเพื่อนทุกเพศทุกวัย				

ข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้ประเมิน

(.....)

ผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก ข

- ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (IOC)
- ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา (IOC)
- ผลการวิเคราะห์หาความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา
- ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา (IOC)
- ผลการวิเคราะห์ ค่าอำนาจจำแนก (t) ค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบวัดเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา
- ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดทักษะทางสังคม (IOC)
- ผลการวิเคราะห์ ค่าอำนาจจำแนก (t) ค่าความเชื่อมั่น ของแบบวัดทักษะทางสังคม

ตาราง 13 ผลการประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธสาระ
พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			IOC
	+ 1	0	- 1	
สาระสำคัญ				
1. ถูกต้องตามหลักการ	5	0	0	1.00
2. สอดคล้องกับเนื้อหา	5	0	0	1.00
3. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน	4	1	0	0.80
จุดประสงค์การเรียนรู้				
1. สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	5	0	0	1.00
2. สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา	5	0	0	1.00
3. ครอบคลุมสมรรถภาพการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ความคิด				
และความสามารถในการปฏิบัติ	5	0	0	1.00
สาระการเรียนรู้				
1. สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา	5	0	0	1.00
2. สอดคล้องกับเนื้อหา	5	0	0	1.00
3. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน	5	0	0	1.00
เนื้อหา				
1. ครบถ้วน ครอบคลุม ในการสร้างความรู้ให้แก่ผู้เรียน	5	0	0	1.00
2. ถูกต้องตามธรรมชาติของวิชา และมีความทันสมัย	5	0	0	1.00
3. ชัดเจน ตรวจสอบได้ และไม่สับสน	5	0	0	1.00
กิจกรรมการเรียนการสอน				
1. จัดได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5	0	0	1.00
2. กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	5	0	0	1.00
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นกัลยาณมิตร	5	0	0	1.00

ตาราง 14 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระพระพุทธศาสนา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน จากข้อสอบจำนวน 60 ข้อ

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			ค่า IOC	ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			ค่า IOC
	+ 1	0	-1			+ 1	0	-1	
1	5	0	0	1.00	31	4	1	0	0.80
2	5	0	0	1.00	32	5	0	0	1.00
3	5	0	0	1.00	33	4	1	0	0.80
4	5	0	0	1.00	34	5	0	0	1.00
5	5	0	0	1.00	35	4	1	0	0.80
6	4	2	0	0.60	36	5	0	0	1.00
7	4	1	0	0.80	37	5	0	0	1.00
8	5	0	0	1.00	38	5	0	0	1.00
9	5	0	0	1.00	39	5	0	0	1.00
10	5	0	0	1.00	40	5	0	0	1.00
11	5	0	0	1.00	41	5	0	0	1.00
12	5	0	0	1.00	42	5	0	0	1.00
13	5	0	0	1.00	43	5	0	0	1.00
14	5	0	0	1.00	44	4	0	1	0.60
15	5	0	0	1.00	45	5	0	0	1.00
16	5	0	0	1.00	46	5	0	0	1.00
17	5	0	0	1.00	47	5	0	0	1.00
18	4	1	0	0.80	48	4	0	1	0.60
19	5	0	0	1.00	49	5	0	0	1.00
20	5	0	0	1.00	50	4	1	0	0.80
21	4	0	1	0.60	51	5	0	0	1.00
22	5	0	0	1.00	52	5	0	0	1.00
23	5	0	0	1.00	53	5	0	0	1.00
24	5	0	0	1.00	54	5	0	0	1.00
25	5	0	0	1.00	55	4	0	1	0.60
26	4	1	0	0.80	56	5	0	0	1.00
27	5	0	0	1.00	57	5	0	0	1.00
28	5	0	0	1.00	58	5	0	0	1.00
29	4	1	0	0.80	59	5	0	0	1.00
30	5	0	0	1.00	60	4	1	0	0.80

ตาราง 15 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระ
พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 ข้อ

ข้อที่	p	r	เป็นข้อสอบฉบับจริงข้อที่	ข้อที่	p	r	เป็นข้อสอบฉบับจริงข้อที่
1	0.90	0.16	-	31	0.31	0.18	-
2	0.41	0.02	-	32	0.49	0.22	17
3	0.47	0.26	1	33	0.18	-0.08	-
4	0.77	0.38	2	34	0.32	0.16	-
5	0.19	-0.02	-	35	0.48	0.36	18
6	0.46	0.24	3	36	0.30	-0.04	-
7	0.35	0.34	4	37	0.58	0.44	19
8	0.64	0.28	5	38	0.79	0.30	-
9	0.91	0.14	-	39	0.75	0.26	-
10	0.78	0.36	6	40	0.42	0.28	20
11	0.72	0.28	-	41	0.36	0.12	-
12	0.62	0.28	7	42	0.31	0.22	21
13	0.65	0.42	8	43	0.26	0.28	22
14	0.78	0.24	9	44	0.57	0.18	-
15	0.42	0.24	-	45	0.32	0.20	23
16	0.61	0.42	10	46	0.67	0.42	24
17	0.24	-0.20	-	47	0.61	0.54	25
18	0.39	0.06	-	48	0.60	0.24	26
19	0.66	0.28	11	49	0.46	0.28	27
20	0.50	0.20	12	50	0.40	0.20	-
21	0.45	0.30	13	51	0.58	0.28	-
22	0.11	-0.18	-	52	0.80	0.24	-
23	0.59	0.18	-	53	0.71	0.42	28
24	0.25	-0.06	-	54	0.27	-0.14	-
25	0.60	0.28	14	55	0.31	0.38	-
26	0.36	0.00	-	56	0.46	0.20	29
27	0.55	0.26	15	57	0.30	0.20	-
28	0.60	0.28	16	58	0.26	-0.04	-
29	0.40	0.08	-	59	0.49	0.26	30
30	0.35	0.10	-	60	0.71	0.22	-

ตาราง 16 ค่าความยากง่าย (p) ดัชนีอำนาจจำแนก (r) และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ

ข้อที่	p	r	ข้อที่	p	r
1	0.47	0.26	16	0.60	0.28
2	0.77	0.38	17	0.49	0.22
3	0.46	0.24	18	0.48	0.36
4	0.35	0.34	19	0.58	0.44
5	0.64	0.28	20	0.42	0.28
6	0.78	0.36	21	0.31	0.22
7	0.62	0.28	22	0.26	0.28
8	0.65	0.42	23	0.32	0.20
9	0.78	0.24	24	0.67	0.42
10	0.61	0.42	25	0.61	0.54
11	0.66	0.28	26	0.60	0.24
12	0.50	0.20	27	0.46	0.28
13	0.45	0.30	28	0.71	0.42
14	0.60	0.28	29	0.46	0.20
15	0.56	0.26	30	0.49	0.26

ค่าความยากง่าย (p) ควรอยู่ระหว่าง (0.2 – 0.8) ค่าอำนาจจำแนก (r) ควรอยู่ระหว่าง (0.2 – 1)

หมายเหตุ: คัดเลือกข้อสอบไว้ 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน = 0.79

ตาราง 17 ผลการประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบสอบถามเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			IOC
	+	0	-	
	1		1	
ด้านความรู้สึกรู้สึก				
1. ข้าพเจ้ารู้สึกเพลิดเพลินในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	5	0	0	1.00
2. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่น่าสนใจ	5	0	0	1.00
3. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่เข้าใจยาก	5	0	0	1.00
4. ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะ	5	0	0	1.00
5. คำสอนทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับหลักธรรมเป็นสิ่งที่ล้ำสมัย				
ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย	5	0	0	1.00
6. วิชาพระพุทธศาสนาแล้ว เป็นสิ่งที่ช่วยให้จิตใจของข้าพเจ้าสงบได้	5	0	0	1.00
7. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าเกิดความเบื่อและง่วงนอน	5	0	0	1.00
8. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ยึดตำราเนื้อหา	4	1	0	0.80
9. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ข้าพเจ้าเรียนแล้วรู้สึกสบายใจ	5	0	0	1.00
10. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่เรียนได้อย่างสบาย	5	0	0	1.00
11. บรรยากาศในการเรียนวิชานี้วิชาพระพุทธศาสนาดีเยี่ยมเกินไป	5	0	0	1.00
12. โอวาท 3 ถือเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา	4	0	1	0.60
13. การเรียนวิชานี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกผ่อนคลาย	4	1	0	0.80
14. การสอนด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจเนื้อหา				
ชัดเจนมากขึ้น	5	0	0	1.00
15. พระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ควรเรียน เพราะอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน	5	0	0	1.00

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			IOC
	+ 1	0	- 1	
ด้านพฤติกรรม				
1. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อ ร่วมชั้นเรียน	5	0	0	1.00
2. ข้าพเจ้าซักถามข้อสงสัยเมื่อมีปัญหาในเวลาเรียนวิชา พระพุทธศาสนา	5	0	0	1.00
3. ข้าพเจ้าอ่านบทเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเข้าเรียนวิชา พระพุทธศาสนา	5	0	0	1.00
4. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความสามารถของตนเอง	4	1	0	0.80
5. ข้าพเจ้าสรุปเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อความสะดวกใน การเรียนมากขึ้น	5	0	0	1.00
6. ข้าพเจ้าเข้าเรียนตรงต่อเวลาเมื่อถึงวิชาพระพุทธศาสนา	5	0	0	1.00
7. การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วยให้ประสบ ความสำเร็จในชีวิต	5	0	0	1.00
8. ขนบธรรมเนียมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก	4	1	0	0.80
9. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เป็นอย่างดี	5	0	0	1.00
10. วิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าสามารถค้นคว้าคำตอบได้ด้วย ตัวเอง	5	0	0	1.00
11. ข้าพเจ้าชอบการปฏิบัติตามวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา	5	0	0	1.00
12. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาให้ข้าพเจ้ารู้จักคิดแก้ปัญหามากขึ้น	5	0	0	1.00
13. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้รู้จักมีความละเอียดรอบาป	5	0	0	1.00
14. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าสำนึกในเรื่องผิดชอบชั่วดี	5	0	0	1.00
15. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมในตัว ข้าพเจ้าให้มีมากขึ้น	4	1	0	0.80

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			IOC
	+ 1	0	- 1	
ด้านสติปัญญา				
1. ข้าพเจ้าทำข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนาได้ดี	3	2	0	0.60
2. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะนำไปสู่การเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนาได้ดี	5	0	0	1.00
3. การเรียนเรื่องหลักธรรมสอนให้ใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง	5	0	0	1.00
4. ข้าพเจ้าเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา เป็นอย่างดี	4	1	0	0.80
5. ข้าพเจ้าคิดว่า ความรู้เรื่องหลักธรรมจะเรียนรู้ได้ดีด้วยการไปวัดเท่านั้น	4	1	0	0.80
6. วิชาพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้	4	1	0	0.80
7. ข้าพเจ้าจดจำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน	4	1	0	0.80
8. ข้าพเจ้าเรียนหลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง	4	1	0	0.80
9. วิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง	5	0	0	1.00
10. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าเคารพในพระรัตนตรัยมากขึ้น	4	1	0	0.80
11. วิชาพระพุทธศาสนา ทำให้ข้าพเจ้ารู้จักข่มจิตใจ ควบคุมจิตใจไม่ให้ทำอะไรตามใจตนเอง	5	0	0	1.00
12. วิชาพระพุทธศาสนาไม่จำเป็นต้องเรียนเพราะถือว่าเป็นวิชาที่ง่ายอยู่แล้ว	4	0	1	0.60
13. ข้าพเจ้ามองว่า วิชาพระพุทธศาสนาสอนให้ข้าพเจ้าแสวงหาความจริงในชีวิตได้	5	0	0	1.00
14. ข้าพเจ้าสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข	5	0	0	1.00
15. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะ นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน	5	0	0	1.00

ตาราง 18 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ

ข้อความ	ค่าอำนาจ จำแนก	เป็นแบบสอบถาม ฉบับจริงข้อที่
ด้านความรู้สึกรู้สึก		
1. ข้าพเจ้ารู้สึกเพลิดเพลินในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	3.46	1
2. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่น่าสนใจ	4.33	2
3. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ไม่ค่อยสนุก	4.19	-
4. ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการสอนแบบ พุทธะ	4.66	3
5. คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ล้ำสมัยไม่เหมาะสมกับ สังคมไทย	5.17	-
6. วิชาพระพุทธศาสนา ช่วยให้จิตใจของข้าพเจ้าสงบได้	5.94	4
7. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าเกิดความเบื่อ และ ง่วงนอน	4.25	-
8. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ยืดตำราและเนื้อหาเกินไป	5.67	5
9. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ข้าพเจ้าเรียนแล้วรู้สึกสบายใจ	6.84	6
10. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่เรียนได้อย่างสบาย	3.10	-
11. บรรยากาศในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มักทำให้ ตึงเครียดเกินไป	2.61	7
12. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการสอนเรื่องโอวาท 3 เป็นหัวใจสำคัญของ พระพุทธศาสนาแน่นอน	4.54	-
13. การเรียนวิชานี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกผ่อนคลาย	3.69	8
14. การสอนด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจใน เนื้อหา ชัดเจนมากขึ้น	5.06	9
15. พระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ควรเรียน เพราะอยู่คู่กับสังคมไทยมา ช้านาน	3.58	10

ตาราง 18 (ต่อ)

ข้อความ	ค่าอำนาจ จำแนก	เป็นแบบสอบถาม ฉบับจริง ข้อที่
ด้านพฤติกรรม		
1. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักช่วยเหลือและเกื้อกูลเพื่อนร่วมชั้นเรียน	3.66	11
2. ข้าพเจ้าซักถามข้อสงสัยเมื่อมีปัญหาในเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	5.32	12
3. ข้าพเจ้ามักอ่านบทเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเข้าเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	3.78	13
4. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความสามารถของตนเองเลย	3.56	14
5. ข้าพเจ้าสรุปเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อความสะดวกในการเรียนมากขึ้น	5.13	-
6. ข้าพเจ้าเข้าเรียนตรงเวลาเสมอ เมื่อถึงชั่วโมงเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	2.73	15
7. การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้	4.34	-
8. ขนบธรรมเนียมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ปฏิบัติตามได้ยาก	3.67	16
9. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี	3.87	17
10. วิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าสามารถตอบคำถามได้ด้วยตัวเอง	6.34	-
11. ข้าพเจ้าชอบปฏิบัติตามวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา	5.05	-
12. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาให้ข้าพเจ้ารู้จักคิดแก้ปัญหามากขึ้น	3.14	18
13. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักมีความละเอียดรอบาป	2.75	19
14. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าสำนึกในเรื่องผิดชอบชั่วดี	3.67	-
15. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในตัวข้าพเจ้าให้มีมากขึ้น	3.23	20

ตาราง 18 (ต่อ)

ข้อความ	ค่าอำนาจ จำแนก	เป็นแบบสอบถาม ฉบับจริงข้อที่
ด้านสติปัญญา		
1. ข้าพเจ้ามักทำข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนาได้ดีเสมอ	5.46	21
2. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะนำไปสู่การเข้าใจวิชา พระพุทธศาสนาได้ดี	5.36	22
3. การเรียนเรื่องหลักธรรมได้สอนให้ใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง	5.54	-
4. ทุกครั้งที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าเข้าใจเป็นอย่างดี	4.94	23
5. ข้าพเจ้าคิดว่า ความรู้เรื่องหลักธรรมจะเรียนรู้ได้ดีด้วยการไป วัดเท่านั้น	3.78	24
6. วิชาพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง	3.58	-
7. ข้าพเจ้าจดจำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ และนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	4.22	-
8. ข้าพเจ้าเรียนหลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ใช้ ชีวิตในทางที่ถูกต้อง	4.83	25
9. วิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการ เรียนการสอนได้เป็นอย่างดี	3.13	26
10. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าเคารพในพระรัตนตรัย มากขึ้น	5.41	-
11. วิชาพระพุทธศาสนา ทำให้ข้าพเจ้ารู้จักควบคุมจิตใจไม่ให้ทำ อะไรตามใจตนเอง	2.15	27
12. วิชาพระพุทธศาสนาไม่จำเป็นต้องเรียนเพราะเป็นวิชาที่ง่าย	2.91	28
13. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าแสวงหาความจริงในชีวิตได้	4.09	-
14. ข้าพเจ้าสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามา ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขได้	5.74	29
15. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะ นำไปสู่กระบวนการ เรียนรู้ที่ยั่งยืน	2.38	30

ตาราง 19 ค่าอำนาจจำแนก (t) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนสาระ
พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ

ข้อความ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
ด้านความรู้สึกรู้สึก	
1. ข้าพเจ้ารู้สึกเพลิดเพลินในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	3.46
2. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่น่าสนใจ	4.33
3. ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะ	4.66
4. วิชาพระพุทธศาสนา ช่วยให้จิตใจของข้าพเจ้าสงบได้	5.94
5. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ยืดตำราและเนื้อหามากเกินไป	5.67
6. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ข้าพเจ้าเรียนแล้วรู้สึกสบายใจ	6.84
7. บรรยากาศในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มักทำให้ตึงเครียดเกินไป	2.61
8. การเรียนวิชานี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกผ่อนคลาย	3.69
9. การสอนด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจในเนื้อหา ชัดเจนมากขึ้น	5.06
10. พระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ควรเรียน เพราะอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน	3.58
ด้านพฤติกรรม	
1. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักช่วยเหลือและเกื้อกูล เพื่อนร่วมชั้นเรียน	3.66
2. ข้าพเจ้าซักถามข้อสงสัยเมื่อมีปัญหาในเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	5.32
3. ข้าพเจ้ามักอ่านบทเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเข้าเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	3.78
4. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความสามารถของตนเองเลย	3.56
5. ข้าพเจ้าเข้าเรียนตรงเวลาเสมอ เมื่อถึงชั่วโมงเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	2.73
6. ขนบธรรมเนียมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ปฏิบัติตามได้ยาก	3.67
7. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี	3.87
8. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในตัวข้าพเจ้าให้มากยิ่งขึ้น	3.23
9. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาให้ข้าพเจ้ารู้จักคิดแก้ปัญหามากขึ้น	3.14
10. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักมีความละเอียดรอบคอบ	2.75

ตาราง 19 (ต่อ)

ข้อความ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
ด้านสติปัญญา	
1. ข้าพเจ้ามักทำข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนาได้ดีเสมอ	5.46
2. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะนำไปสู่การเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนาได้ดี	5.36
3. ทุกครั้งที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าเข้าใจเป็นอย่างดี	4.94
4. ข้าพเจ้าคิดว่า ความรู้เรื่องหลักธรรมจะเรียนรู้ได้ดีด้วยการไปวัดเท่านั้น	3.78
5. ข้าพเจ้าเรียนหลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ใช้ชีวิตในทางที่ถูก	4.83
6. วิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี	3.13
7. วิชาพระพุทธศาสนา ทำให้ข้าพเจ้ารู้จักควบคุมจิตใจไม่ให้ทำอะไรตามใจตนเอง	2.15
8. วิชาพระพุทธศาสนาไม่จำเป็นต้องเรียนเพราะเป็นวิชาที่ง่าย	2.91
9. ข้าพเจ้าสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขได้	5.74
10. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะ นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน	2.38

ค่าอำนาจจำแนก (t-distribution) ควรมีค่าตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป

หมายเหตุ: แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งหมด = 0.92

ตาราง 20 ผลการประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบวัดทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จำนวน 45 ข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			IOC
	+ 1	0	- 1	
ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น				
1. ข้าพเจ้ารับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น	5	0	0	1.00
2. ข้าพเจ้าเสนอความคิดเห็นใหม่ๆให้กับเพื่อน	5	0	0	1.00
3. ข้าพเจ้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่ม	5	0	0	1.00
4. ข้าพเจ้าทำงานกลุ่มโดยคำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ของตนเอง	5	0	0	1.00
5. ข้าพเจ้าตั้งใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	5	0	0	1.00
6. ข้าพเจ้าไม่สามารถเสนอข้อคิดเห็นของตนเอง	4	2	0	0.60
7. ข้าพเจ้าช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มตามที่ช่วยได้	4	2	0	0.60
8. ข้าพเจ้าแก้ไขสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ดี	5	0	0	1.00
9. ข้าพเจ้ายินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวมแม้ต้องเสียประโยชน์ของตนเอง	5	0	0	1.00
10. ข้าพเจ้าช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือกับเพื่อนในกลุ่มด้วยความเต็มใจ	5	0	0	1.00
11. ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม	5	0	0	1.00
12. ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างสมบูรณ์	5	0	0	1.00
13. ข้าพเจ้ารู้สึกดีทุกครั้งเมื่อทำงานเป็นกลุ่ม	5	0	0	1.00
14. ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม	5	0	0	1.00
15. การทำงานเป็นทีม ช่วยให้ได้ฟังความคิดเห็นใหม่ๆ จากผู้อื่น	5	0	0	1.00
ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น				
1. ข้าพเจ้าถ่ายทอดความรู้สึกให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย	4	1	0	0.80
2. ข้าพเจ้าสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจและถูกต้อง	5	0	0	1.00
3. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจที่จะอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ	5	0	0	1.00
4. ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นกันเองเมื่อต้องสื่อสารกับเพื่อนในกลุ่ม	5	0	0	1.00
5. ข้าพเจ้าให้ความสำคัญขณะสนทนาของเพื่อนในกลุ่ม	5	0	0	1.00
6. ข้าพเจ้าไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกเป็นคำพูดได้	4	1	0	0.80
7. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ข้าพเจ้า สนทนาและสื่อความหมายกับผู้อื่นได้เข้าใจมากขึ้น	5	0	0	1.00

ตาราง 20 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			IOC
	+ 1	0	- 1	
8. ข้าพเจ้าพูดเพื่อให้เพื่อนรู้สึกดี ในการทำงาน	5	0	0	1.00
9. ข้าพเจ้าเป็นผู้ฟังที่ดีขณะที่เพื่อนกำลังพูด	5	0	0	1.00
10. ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเหตุผลที่เพื่อนยอมรับได้	4	1	0	0.80
11. ข้าพเจ้าไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกเป็นคำพูดได้อย่างมี				
ความหมาย	5	0	0	1.00
12. ข้าพเจ้ารู้วิธีพูดแสดงความความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล	5	0	0	1.00
13. การเรียนการสอนทำให้ฉันสนทนากับผู้อื่นได้ดีขึ้น	5	0	0	1.00
14. ข้าพเจ้าเป็นผู้ฟังที่ดีขณะที่ผู้อื่นกำลังพูด	5	0	0	1.00
15. ข้าพเจ้าสามารถเจรจาติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ดีในขณะที่ทำการ				
เรียนการสอน	4	1	0	0.80
ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น				
1. ข้าพเจ้ารู้สึกดีทุกครั้งที่ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น	4	1	0	0.80
2. ข้าพเจ้าไม่ยอมรับร่วมทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น	4	1	0	0.80
3. ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี	5	0	0	1.00
4. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความหมาย	5	0	0	1.00
5. ข้าพเจ้าเรียนรู้การทำกิจกรรมกับผู้อื่นได้ดี	5	0	0	1.00
6. ข้าพเจ้าหักทลายเพื่อนในกลุ่มทุกครั้งที่ทำกิจกรรมร่วมกัน	5	0	0	1.00
7. ข้าพเจ้าไม่สบายใจหากต้องร่วมกิจกรรมกับคนที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ	4	1	0	0.80
8. ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่สบายใจ	5	0	0	1.00
9. ข้าพเจ้าเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย	5	0	0	1.00
10. ข้าพเจ้ามีวิธีที่ดีในการสร้างความคุ้นเคยกับเพื่อนผู้หญิงและผู้ชาย	4	1	0	0.80
11. ข้าพเจ้าชอบทำให้เพื่อนๆ ในกลุ่มรู้สึกสนุกสนาน	5	0	0	1.00
12. ข้าพเจ้าเข้าใจและใส่ใจความรู้สึกของเพื่อน	5	0	0	1.00
13. ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทหลายคน	5	0	0	1.00
14. ข้าพเจ้าพยายามปรับปรุงนิสัยให้เข้ากับเพื่อน	5	0	0	1.00
15. ข้าพเจ้าสามารถสร้างความคุ้นเคยให้กับเพื่อนทุกเพศทุกวัย	5	0	0	1.00

ตาราง 21 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัดทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 ข้อ

ข้อความ	ค่าอำนาจ จำแนก	เป็นแบบสอบถาม ฉบับจริงข้อที่
ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น		
1. ข้าพเจ้ารับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น	3.87	1
2. ข้าพเจ้าเสนอความคิดเห็นใหม่ๆ ให้กับเพื่อนๆ เสมอ	2.87	2
3. ข้าพเจ้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่ม	4.19	-
4. ข้าพเจ้าทำงานกลุ่มโดยคำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มมากกว่า ประโยชน์ของตนเอง	4.68	3
5. ข้าพเจ้าตั้งใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.11	-
6. ข้าพเจ้าไม่สามารถเสนอความคิดเห็นของตนเองได้	5.21	4
7. ข้าพเจ้าช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มตามที่พอช่วยได้	4.67	-
8. ข้าพเจ้าแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ที่เกิดขึ้นได้ดี	3.78	5
9. ข้าพเจ้ายินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวมแม้ต้องเสียประโยชน์ ส่วนตน	3.56	6
10. ข้าพเจ้าช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือกับเพื่อนในกลุ่มด้วยความ เต็มใจ	5.99	7
11. ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม	4.70	-
12. ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างสมบูรณ์	4.29	8
13. ข้าพเจ้ารู้สึกดีทุกครั้งเมื่อทำงานเป็นกลุ่ม	3.87	9
14. ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม	4.21	10
15. การทำงานเป็นทีม ช่วยให้ได้ฟังความคิดเห็นใหม่ๆ จากผู้อื่น	3.14	-
ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น		
1. ข้าพเจ้าถ่ายทอดความรู้สึกให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย	5.82	11
2. ข้าพเจ้าสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจและถูกต้อง	4.00	12
3. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจที่จะอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ	4.88	13
4. ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นกันเองเมื่อต้องสื่อสารกับเพื่อนในกลุ่ม	5.11	14
5. ข้าพเจ้าให้ความสำคัญกับการสนทนาของเพื่อนในกลุ่ม	4.16	15
6. ข้าพเจ้าไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกเป็นคำพูดได้ใน บางครั้ง	5.43	16
7. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ข้าพเจ้า สนทนาและสื่อ ความหมายกับผู้อื่นให้เข้าใจได้มากขึ้น	4.09	17

ตาราง 21 (ต่อ)

ข้อความ	ค่าอำนาจ จำแนก	เป็นแบบสอบถาม ฉบับจริงข้อที่
8. ข้าพเจ้าพูดเพื่อให้เพื่อนรู้สึกดี ในการทำงาน	3.14	-
9. ข้าพเจ้าเป็นผู้ฟังที่ดีขณะที่เพื่อนกำลังพูด	3.17	18
10. ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเหตุผลให้เพื่อนยอมรับได้	3.81	19
11. ข้าพเจ้าไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกเป็นคำพูดได้อย่างมี		
ความหมาย	2.47	20
12. ข้าพเจ้ารู้วิธีพูดเพื่อแสดงความความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล	6.56	-
13. การเรียนการสอนทำให้ฉันสนทนากับผู้อื่นได้ดีขึ้น	4.07	-
14. ข้าพเจ้ากล้าบอกความต้องการให้ผู้อื่นได้รู้	3.82	-
15. ข้าพเจ้าสามารถเจรจาติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ดีในขณะที่ทำ		
การเรียนการสอน	5.86	-
ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น		
1. ข้าพเจ้ารู้สึกดีทุกครั้งที่ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น	5.39	-
2. ข้าพเจ้าไม่यर่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่น	3.66	-
3. ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี	5.96	21
4. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความหมาย	4.55	-
5. ข้าพเจ้าเรียนรู้การทำกิจกรรมกับผู้อื่นได้ดี	4.03	22
6. ข้าพเจ้าทักทายเพื่อนในกลุ่มทุกครั้งที่ทำกิจกรรมร่วมกัน	4.90	23
7. ข้าพเจ้าไม่สบายใจหากต้องร่วมกิจกรรมกับคนที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ	3.24	24
8. ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่สบายใจ	6.82	25
9. ข้าพเจ้าสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย	4.98	-
10. ข้าพเจ้ามีวิธีสร้างความคุ้นเคยกับเพื่อนหญิงและชาย	6.33	-
11. ข้าพเจ้าชอบทำให้เพื่อนๆ ในกลุ่มเกิดความสนุกสนาน	2.90	26
12. ข้าพเจ้าเข้าใจและใส่ใจในความรู้สึกของเพื่อนเสมอ	3.18	27
13. ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทหลายคน	4.58	28
14. ข้าพเจ้าพยายามปรับปรุงตัวให้เข้ากับเพื่อนในกลุ่ม	4.22	29
15. ข้าพเจ้าสามารถสร้างความคุ้นเคยให้กับเพื่อนทุกเพศทุกวัย	5.01	30

ตาราง 22 ค่าอำนาจจำแนก (t) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จำนวน 30 ข้อ

ข้อความ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	
1. ข้าพเจ้ารับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น	3.87
2. ข้าพเจ้าเสนอความคิดเห็นใหม่ๆให้กับเพื่อนๆ เสมอ	2.87
3. ข้าพเจ้าทำงานกลุ่มโดยคำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ ของตนเอง	4.68
4. ข้าพเจ้าไม่สามารถเสนอความคิดเห็นของตนเองได้	5.21
5. ข้าพเจ้าแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ที่เกิดขึ้นได้ดี	3.78
6. ข้าพเจ้าช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือกับเพื่อนในกลุ่มด้วยความเต็มใจ	5.99
7. ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างสมบูรณ์	4.29
8. ข้าพเจ้ารู้สึกดีทุกครั้งเมื่อทำงานเป็นกลุ่ม	3.87
9. ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม	4.21
10.ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม	4.21
ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	
1. ข้าพเจ้าถ่ายทอดความรู้สึกให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย	5.82
2. ข้าพเจ้าสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจและถูกต้อง	4.00
3. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจที่จะอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ	4.88
4. ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นกันเองเมื่อต้องสื่อสารกับเพื่อนในกลุ่ม	5.11
5. ข้าพเจ้าให้ความสำคัญกับการสนทนาของเพื่อนในกลุ่ม	4.16
6. ข้าพเจ้าไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกเป็นคำพูดได้ใน บางครั้ง	5.43
7. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ข้าพเจ้า สนทนาและสื่อความหมาย กับผู้อื่นให้เข้าใจได้มากขึ้น	4.09
8. ข้าพเจ้าเป็นผู้ฟังที่ดีขณะที่เพื่อนกำลังพูด	3.17
9. ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเหตุผลให้เพื่อนยอมรับได้	3.81
10. ข้าพเจ้าไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกเป็นคำพูดได้อย่างมีความหมาย	2.47

ตาราง 22 (ต่อ)

ข้อความ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น	
1. ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี	5.96
2. ข้าพเจ้าเรียนรู้การทำกิจกรรมกับผู้อื่นได้ดี	4.03
3. ข้าพเจ้าทักทายเพื่อนในกลุ่มทุกครั้งที่ทำกิจกรรมร่วมกัน	4.90
4. ข้าพเจ้าไม่สบายใจหากต้องร่วมกิจกรรมกับคนที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ	3.24
5. ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่สบายใจ	6.82
6. ข้าพเจ้าชอบทำให้เพื่อนๆ ในกลุ่มเกิดความสุขสนุกสนาน	2.90
7. ข้าพเจ้าเข้าใจและใส่ใจในความรู้สึกของเพื่อนเสมอ	3.18
8. ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทหลายคน	4.58
9. ข้าพเจ้าพยายามปรับปรุงตัวให้เข้ากับเพื่อนในกลุ่ม	4.22
10. ข้าพเจ้าสามารถสร้างความคุ้นเคยให้กับเพื่อนทุกเพศทุกวัย	5.01

ค่าอำนาจจำแนก (t-distribution) ควรมีค่าตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป

หมายเหตุ: แบบวัดทักษะทางสังคมมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = 0.91

ภาคผนวก ค

- คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ
- คะแนนแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ
- คะแนนแบบวัดทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ
- ค่าเปรียบเทียบของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

ตาราง 23 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

คนที่	Pretest	Posttest	ผลต่าง	D ²	คนที่	Pretest	Posttest	ผลต่าง	D ²
	X ₁	X ₂	D			X ₁	X ₂	D	
1	16	22	6	36	16	18	25	7	49
2	17	23	6	36	17	18	28	10	100
3	16	23	7	49	18	20	26	6	36
4	13	22	9	81	19	22	27	5	25
5	16	22	6	36	20	22	27	5	25
6	16	24	8	64	21	17	24	7	49
7	12	24	12	144	22	16	28	12	144
8	17	22	5	25	23	14	28	14	196
9	17	25	8	64	24	15	22	7	49
10	11	23	12	144	25	15	23	8	64
11	14	19	5	25	26	18	27	9	81
12	21	26	5	25	27	17	26	9	81
13	21	25	4	16	28	18	29	11	121
14	17	25	8	64	29	15	28	13	169
15	21	26	5	25	30	12	24	12	144
$\bar{X}$	ก่อนเรียน =16.73				$\bar{X}$	หลังเรียน = 24.77			
$\sum D$	241								
$\sum D^2$	2167								
t	15.59								

ตาราง 25 คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดย
การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

คนที่	Pretest	Posttest	ผลต่าง	D ²	คนที่	Pretest	Posttest	ผลต่าง	D ²
	X ₁	X ₂	D			X ₁	X ₂	D	
1	105	121	16	256	16	102	133	31	961
2	105	110	5	25	17	102	124	22	484
3	98	129	31	961	18	95	121	26	676
4	66	118	52	2704	19	93	129	36	1296
5	77	119	42	1764	20	96	118	22	484
6	63	124	61	3721	21	102	129	27	729
7	74	127	53	2809	22	103	123	20	400
8	73	128	55	3025	23	95	123	28	784
9	78	131	53	2809	24	87	126	39	1521
10	73	125	52	2704	25	87	124	37	1369
11	72	133	61	3721	26	88	119	31	961
12	68	116	48	2304	27	95	119	24	576
13	76	135	59	3481	28	77	120	43	1849
14	74	129	55	3025	29	78	123	45	2025
15	74	121	47	2209	30	85	127	42	1764
$\bar{X}$	ก่อนเรียน = 85.37				$\bar{X}$	หลังเรียน = 124.1			
$\sum D$	1163								
$\sum D^2$	51397								
t	14.39								

ภาคผนวก ง

- แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- แบบวัดทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

**แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง:

1. แบบทดสอบฉบับนี้ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หน่วยที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 60 ข้อ
2. คำถามในแบบทดสอบนี้ เป็นแบบเลือกตอบทั้งสิ้น คือ คำถามแต่ละข้อให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว
3. เมื่อเลือกคำตอบใดให้กากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบของนักเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำชี้แจง: ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ

1. ศิลข้อใดสอนให้ละเว้นจากการลักขโมย
 - ก. ศิลข้อ 1
 - ข. ศิลข้อ 2
 - ค. ศิลข้อ 4
 - ง. ศิลข้อ 5
2. คำกล่าวที่ว่า “ศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ” ศีลธรรมหมายถึงอะไร
 - ก. ศิล 5
 - ข. อุโบสถศีล
 - ค. ความกตัญญู
 - ง. เบญจศีล เบญจธรรม
3. การประกอบอาชีพสุจริต ตรงกับเบญจธรรมข้อใด
 - ก. ข้อมีเมตตา
 - ข. ข้อมีสัมมาอาชีพะ
 - ค. ข้อมีความสัตย์
 - ง. ข้อมีสติสัมปชัญญะ
4. การรณรงค์ให้คนไทยงดเว้นยาเสพติด เกี่ยวข้องกับการนำศิลปข้อใดไปใช้
 - ก. ศิลข้อ 2
 - ข. ศิลข้อ 3
 - ค. ศิลข้อ 4
 - ง. ศิลข้อ 5
5. เพราะเหตุใด พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติศิลปข้อที่ 5 ขึ้นมา
 - ก. เพราะต้องการป้องกันการยุง ส่อเสียดนินทาว่าร้าย
 - ข. เพราะต้องการให้ทุกคนเคารพในสิทธิของกันและกัน
 - ค. เพราะต้องการให้ทุกคนมีสติรอบคอบ
 - ง. เพราะต้องการมิให้มีการเบียดเบียนชีวิตของคนอื่น

6. การปฏิบัติอย่างไรเรียกว่า เป็นการรักษาศีล
 - ก. ละเมิดข้อห้าม
 - ข. งดเว้นจากข้อห้าม
 - ค. วางเฉยต่อข้อห้าม
 - ง. ถือศีลที่วัด

7. เพราะเหตุใด พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติศีลข้อที่ 4 ขึ้นมา
 - ก. เพราะต้องการให้คนในสังคมพูดเก่ง
 - ข. เพราะต้องการให้ทุกคนทำงานอย่างสุจริต
 - ค. เพราะต้องการให้ทุกคนปฏิบัติตามคำที่ตนพูด
 - ง. เพราะการพูดมีความสำคัญยิ่งต่อการสื่อสาร

8. ข้อใดไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการรักษาศีล 5
 - ก. เพื่อความปลอดภัยของชีวิตของตนเองและผู้อื่น
 - ข. เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
 - ค. เพื่อเป็นการรักษากาย วาจาของตนให้บริสุทธิ์
 - ง. เพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงของชีวิต

9. ผู้ขับขีรถยนต์ให้งดดื่มสุรา เพื่อประโยชน์ใด ตามหลักเบญจศีล
 - ก. เพื่อเป็นการไม่เบียดเบียนกัน
 - ข. เพื่อไม่เกิดความแตกร้างกัน
 - ค. เพื่อการขับขี่ที่สะดวกมากขึ้น
 - ง. เพื่อให้มีสติสมบูรณ์ในการขับขี่

10. จากข่าวในหนังสือพิมพ์มีผู้ป่วยเป็นโรคตับจำนวนมากแสดงว่าละเมิดศีลข้อใด
 - ก. ศีลข้อที่ 2
 - ข. ศีลข้อที่ 3
 - ค. ศีลข้อที่ 4
 - ง. ศีลข้อที่ 5

11. จากข่าวในโทรทัศน์มีผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์จำนวนเพิ่มมากขึ้นแสดงว่าละเมิดศีลข้อใด
- ศีลข้อที่ 1
 - ศีลข้อที่ 2
 - ศีลข้อที่ 3
 - ศีลข้อที่ 4
12. การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ เป็นจุดมุ่งหมายของศีลข้อใด
- ไม่ลักทรัพย์
 - ไม่ฆ่าสัตว์
 - ไม่ประพฤติในกาม
 - ไม่พูดเท็จ คำหยาบคาย
13. การกระทำในข้อใดเป็นการประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักศีลข้อที่ 2
- วีระ รักษาแผลให้สุนัขที่บาดเจ็บจากโดนรถชน
 - วิเชษฐ์ นำกระเป๋าสตางค์ที่เก็บได้ไปใช้เอง
 - วิจิต แจกเบาะแสนำจับพ่อค้ายาเสพติด
 - วินัย เก็บกระเป๋าสตางค์ได้แล้วส่งคืนเจ้าของ
14. การพูดในข้อใด จัดว่าเป็นการพูดเพื่อเจ้า
- เล่าความฝันให้เพื่อนฟัง
 - เล่าเรื่องราวตลกขบขันให้เพื่อนฟัง
 - เล่าประวัติของตนเองให้เพื่อนฟัง
 - เล่าเรื่องไร้สาระเป็นไปไม่ได้ให้เพื่อนฟัง
15. เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติศีลข้อที่ 3 ขึ้นมา
- เพราะต้องการให้เกิดความไว้วางใจกันในครอบครัว
 - เพราะต้องการไม่ให้เบียดเบียนชีวิตกันและกัน
 - เพราะป้องกันมิให้เกิดการยุยง ส่อเสียด นินทาว่าร้าย
 - เพราะมิให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน

16. คุณธรรมข้อใดที่ทำให้ศีลข้อ 3 สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- ก. ความมีสติตั้งมั่น
 - ข. ความซื่อตรง
 - ค. ความภักดี
 - ง. ความสำรวมในกาม
17. “การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย” เป็นคุณลักษณะของธรรมะข้อใด
- ก. ศีล
 - ข. สมာธิ
 - ค. ปัญญา
 - ง. สติสัมปชัญญะ
18. ข้อใดหมายถึงการเชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของแห่งกรรม
- ก. กัมมสัทธา
 - ข. วิปากสัทธา
 - ค. กัมมัสสกตาสัทธา
 - ง. ตถาคตโพธิสัทธา
19. ข้อใดมีความหมายไม่ตรงกับหลักกรรมในพระพุทธศาสนา
- ก. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
 - ข. ทำอย่างไร ได้อย่างนั้น
 - ค. หว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น
 - ง. บาปกรรมของเราสามารถชำระได้
20. การติดการพนัน ย่อมได้รับโทษอย่างไร
- ก. ไม่เป็นที่รักของเพื่อน
 - ข. ไม่มีใครคบ
 - ค. เมื่อชนะย่อมก่อเวร
 - ง. แพ้เป็นพระ

21. กฎแห่งกรรมหมายถึงข้อใด
- ก. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล
 - ข. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ
 - ค. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่างความดีกับความชั่ว
 - ง. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับการกระทำ
22. วิญญาณ เชื่อในกฎแห่งกรรม จึงทำให้มี พฤติกรรมเช่นไร
- ก. เชื้อมั่นในตนเอง
 - ข. ไม่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 - ค. รอคอยผลกรรมดีที่เคยทำไว้
 - ง. หวาดกลัวต่ออำนาจสวรรค์และนรก
23. โอวาท 3 เรียกอีกอย่างว่าอะไร
- ก. หัวใจเศรษฐกิจ
 - ข. หัวใจนักปราชญ์
 - ค. หัวใจนักเรียน
 - ง. หัวใจพระพุทธศาสนา
24. ลักษณะใดที่แสดงถึงการมีโมหะ
- ก. การอิจฉาคนอื่น
 - ข. การติดพนัน
 - ค. การลักขโมยของคนอื่น
 - ง. การทำร้ายร่างกายผู้อื่น
25. นักเรียนที่ติดการพนัน แสดงว่า ไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมข้อใด
- ก. ไตรลักษณ์
 - ข. เบญจศีล
 - ค. เบญจธรรม
 - ง. อปายมุข

26. สิ่งใดที่เป็นต้นเหตุทำให้เราเกิดความทุกข์
- ก. ตัณหา
 - ข. อคติ
 - ค. มรรค
 - ง. ไตรลักษณ์
27. เวไนยสัตว์ หมายถึงบุคคลที่เปรียบได้กับ บัวข้อใดต่อไปนี้
- ก. บัวพินน้ำ
 - ข. บัวปรินน้ำ
 - ค. บัวไต้ น้ำ
 - ง. ถูกทุกข้อ
28. การที่เราหมั่นฝึกสติอยู่เสมอ แสดงว่ามีความเคารพในสิ่งใด
- ก. เคารพในการศึกษา
 - ข. เคารพในการปฏิสังขาร
 - ค. เคารพในความไม่ประมาท
 - ง. เคารพในพระพุทธเจ้า
29. “นิโรธ” ในทางพระพุทธศาสนา หมายความว่าอย่างไร
- ก. การดับทุกข์
 - ข. เหตุแห่งความทุกข์
 - ค. ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์
 - ง. ตัวยัญหาและอุปสรรคต่างๆ
30. คำว่า “สัมมาสมาธิ” หมายถึงข้อใด
- ก. ความเห็นชอบ
 - ข. ความเจรจาชอบ
 - ค. ความระลึกชอบ
 - ง. ความตั้งใจชอบ

31. คำสอนที่เป็นหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือข้อใด
- ก. โอวาท 3
 - ข. ไตรลักษณ์
 - ค. ไตรสิกขา
 - ง. เบญจศีล-เบญจธรรม
32. นักเรียนอยากจะได้ประสบผลสำเร็จในการเรียน ต้องปฏิบัติตามหลักธรรมข้อใด
- ก. ปัญญาพละ
 - ข. วิริยะพละ
 - ค. อหิงสาพละ
 - ง. สังคหะพละ
33. เหตุการณ์ไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรใช้หลักอกุศลมูลข้อใดแก้ไข้ปัญหา
- ก. อโลภะ
 - ข. อโทสะ
 - ค. อโมหะ
 - ง. ถูกทุกข้อ
34. อบายมุขข้อใดมีโทษมากที่สุด
- ก. ดิตถการพนัน
 - ข. เทียวกลางคืน
 - ค. คบคนชั่วเป็นมิตร
 - ง. เกียจคร้านทำงาน
35. หลักธรรมข้อใดที่สอนเกี่ยวกับสิ่งที่ควรละเว้น เพราะเป็นช่องทางแห่งความเสื่อม
- ก. เบญจศีล
 - ข. อบายมุข 6
 - ค. อกุศลมูล 3
 - ง. เบญจธรรม

36. การปฏิบัติตนเพื่อนำไปสู่การดับทุกข์คือข้อใด

- ก. ทุกข์
- ข. สมุทัย
- ค. นิโรธ
- ง. มรรค

37. หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วยหลัก 4 ประการ ข้อใดถูกต้อง

- ก. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ ขันติ
- ข. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค
- ค. สมุทัย นิโรธ มรรค จาคะ
- ง. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ ปัญญา

38. วราชัย ไม่อ่านหนังสือสอบจะได้รับผล อย่างไร

- ก. ทำข้อสอบไม่ผ่าน
- ข. ถูกเพื่อนแกล้ง
- ค. ถูกครูตำหนิ
- ง. ไม่มีบุญ

39. ปัญญา สอบตกเพราะเกียจคร้าน แสดงว่า เป็นเพราะสาเหตุใด

- ก. ขี้เกียจอ่านหนังสือ
- ข. ถูกครูแกล้ง
- ค. ถูกเพื่อนแกล้ง
- ง. ไม่มีบุญ

40. “ขยันให้เหงื่อออกตามขมขน ดีกว่าขี้เกียจ แล้วยากจน จนน้ำล้นออกทางตา” สุภาษิตนี้มีความหมายตรงกับหลักกรรมพละ 4 ข้อใดต่อไปนี้

- ก. ปัญญาพละ
- ข. วิริยพละ
- ค. อนวัชชพละ
- ง. สังคหพละ

41. สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ หรือต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาคือข้อใด
- ก. ทุกข์
 - ข. สมุทัย
 - ค. นิโรธ
 - ง. มรรค
42. วิชิตฝึกการสำรวมกาย และวาจาให้เรียบร้อย จัดได้ว่าเข้ากับไตรสิกขาข้อใด
- ก. สีลสิกขา
 - ข. จิตตสิกขา
 - ค. ปัญญาสิกขา
 - ง. จิตตสิกขาและปัญญาสิกขา
43. กรรมที่ทำ จัดว่าดีหรือชั่ว ขึ้นอยู่กับสิ่งใด
- ก. ผู้ทำ
 - ข. เจตนาของผู้ทำ
 - ค. วิธีการกระทำ
 - ง. ผลของกรรม
44. วิชิตบริจาคโลหิตให้สภากาชาดเป็นประจำทุกปี แสดงถึงการมีหลักกรรมผละ 4 ข้อใดต่อไปนี้
- ก. วิริยผละ
 - ข. ปัญญาผละ
 - ค. สังคหผละ
 - ง. อนวัชชผละ
45. การสร้างกรรมดี ก่อให้เกิดคุณค่า หรือประโยชน์ในด้านใดเป็นสำคัญ
- ก. เกิดความเชื่อที่ถูกต้อง
 - ข. รู้จักการใช้เหตุผล
 - ค. ไม่หวั่นเกรงต่ออันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น
 - ง. มีบุคลิก ลักษณะ ความประพฤติที่ดี

46. การปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเกิดผลดีต่ออะไรมากที่สุด
- ร่างกาย
 - อารมณ์
 - มารยาท
 - จิตใจ
47. การแสดงความกตัญญูทวดเวทื่อ พระมหากษัตริย์ข้อใดสำคัญที่สุด
- ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี
 - กราบไหว้พระบรมฉายาลักษณ์
 - เขียนคำกลอนสรรเสริญพระองค์
 - ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี
48. ใครคือผู้ควรได้รับเกียรติจากการมีสัจจะ
- วีระประกอบอาชีพสุจริต
 - จิตราชอบแต่งตัวสวยงาม
 - วิชัยชอบช่วยเหลือเพื่อน
 - วินัยเป็นคนร่ำรวย
49. บุคคลใดนำหลักพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่ “ยถาวาที ตถาการี” ไปใช้ในการดำเนินชีวิต
- วินัยทำในสิ่งที่ตนเองพูด
 - วิจิตเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า
 - วิชัยช่วยสอนการบ้านให้เพื่อน
 - วินิจบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัย
50. คำว่า “ยถาวาที ตถาการี” แปลว่าอะไร
- คนได้เกียรติ ด้วยสัจจะ
 - ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
 - ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า
 - พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น

51. อภิชัย เป็นคนที่พูดเช่นไร แล้วทำเช่นนั้น การกระทำของอภิชัยตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตข้อใด
- สัจเจน กิตฺติ ปปโปติ
 - ยถาวาที ตถากาโร
 - วิริเยน ทุกขมจฺเจติ
 - ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
52. สถานที่ใดที่นักเรียนไม่ควรไป
- ห้องสมุด
 - พิพิธภัณฑ์
 - สถานบันเทิง
 - สวนสาธารณะ
53. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนไม่เหมาะสม ขณะอยู่ในวัด
- แต่งกายสุภาพเรียบร้อย
 - สำรวมกิริยามารยาท
 - ไม่พูดจาหยาบค้าย
 - เล่นเสียงดัง
54. สิ่งก่อสร้างใดอยู่ในเขตสังฆาวาส
- พระอุโบสถ
 - หอฉัน
 - ศาลาการเปรียญ
 - ศาลาราย
55. อาณาบริเวณที่เป็นที่อยู่ของพระภิกษุสามเณรคืออะไร
- เขตพุทธาวาส
 - เขตสังฆาวาส
 - เขตอภัยทาน
 - ถูกทุกข้อ

56. สิ่งก่อสร้างใดอยู่ในเขตพุทธาวาส
- ก. โบสถ์
 - ข. กุฏิ
 - ค. ห้องสรงน้ำ
 - ง. หอฉัน
57. เขตอันเป็นสถานที่อยู่ของพระพุทธรเจ้าคืออะไร
- ก. เขตพุทธาวาส
 - ข. เขตสังฆาวาส
 - ค. เขตอภยทาน
 - ง. ถูกทุกข้อ
58. พระพุทธรเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชนในเวลาใด
- ก. เช้า
 - ข. เย็น
 - ค. กลางคืน
 - ง. เที่ยงคืน
59. การงานที่พระพุทธรเจ้าทรงกระทำเรียกว่า อะไร
- ก. พุทธกิจ
 - ข. พุทธพจน์
 - ค. พุทธจริยา
 - ง. พุทธศาสนสุภาษิต
60. บุคคลที่รู้คำสอนของพระพุทธรเจ้าได้อย่าง ฉับพลันเปรียบได้กับบัวตามข้อใด
- ก. บัวพินน้ำ
 - ข. บัวปริมน้ำ
 - ค. บัวไต้ น้ำ
 - ง. บัวที่อยู่ในตม

เฉลยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1	ข	16	ง	31	ก	46	ง
2	ง	17	ก	32	ก	47	ก
3	ข	18	ค	33	ข	48	ก
4	ง	19	ง	34	ค	49	ก
5	ค	20	ค	35	ข	50	ง
6	ข	21	ง	36	ง	51	ข
7	ง	22	ข	37	ข	52	ค
8	ง	23	ง	38	ก	53	ง
9	ง	24	ข	39	ก	54	ข
10	ง	25	ง	40	ข	55	ข
11	ค	26	ก	41	ก	56	ก
12	ก	27	ง	42	ก	57	ก
13	ง	28	ค	43	ข	58	ข
14	ง	29	ก	44	ค	59	ก
15	ก	30	ง	45	ง	60	ก

**แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หน่วยที่ 2
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 30 ข้อ
2. คำถามในแบบทดสอบนี้ เป็นแบบเลือกตอบทั้งสิ้น คือ คำถามแต่ละข้อให้เลือกคำตอบที่
ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว
3. เมื่อเลือกคำตอบใดให้กากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบของนักเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชา พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ

คำชี้แจง: ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ

1. การประกอบอาชีพสุจริต ตรงกับเบญจธรรมข้อใด
 - ก. เมตตา
 - ข. สัมมาอาชีวะ
 - ค. สัจจะ
 - ง. สติสัมปชัญญะ
2. การรณรงค์ให้คนไทยงดเว้นยาเสพติด เกี่ยวข้องกับการนำศีลข้อใดไปใช้
 - ก. ศีลข้อ 2
 - ข. ศีลข้อ 3
 - ค. ศีลข้อ 4
 - ง. ศีลข้อ 5
3. ปฏิบัติอย่างไรเรียกว่า เป็นการรักษาศีล
 - ก. ละเมิดข้อห้าม
 - ข. งดเว้นจากข้อห้าม
 - ค. วางเฉยต่อข้อห้าม
 - ง. ถือศีลที่วัด
4. เพราะเหตุใด พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติศีลข้อที่ 4 ขึ้นมา
 - ก. เพราะต้องการให้คนในสังคมพูดเก่ง
 - ข. เพราะต้องการให้ทุกคนทำงานอย่างสุจริต
 - ค. เพราะการพูดมีความสำคัญยิ่งต่อการสื่อสาร
 - ง. เพราะต้องการให้ทุกคนปฏิบัติตามคำที่ตนพูด
5. ข้อใดไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการรักษาศีล 5
 - ก. เพื่อความปลอดภัยของชีวิตของตนเองและผู้อื่น
 - ข. เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
 - ค. เพื่อเป็นการรักษากาย วาจาของตนให้บริสุทธิ์
 - ง. เพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงของชีวิต

6. จากข่าวในหนังสือพิมพ์มีผู้ป่วยเป็นโรคตับจำนวนมากแสดงว่าละเมิดศีลข้อใด
- ก. ศีลข้อที่ 2
 - ข. ศีลข้อที่ 3
 - ค. ศีลข้อที่ 4
 - ง. ศีลข้อที่ 5
7. การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ เป็นจุดมุ่งหมายของศีลข้อใด
- ก. ไม่ลักทรัพย์
 - ข. ไม่ฆ่าสัตว์
 - ค. ไม่ประพฤติในกาม
 - ง. ไม่พูดเท็จ คำหยาบคาย
8. การกระทำในข้อใดเป็นการประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักศีลข้อที่ 2
- ก. วีระ รักษาแผลให้สุนัขที่บาดเจ็บจากโดนรถชน
 - ข. วิเชษฐ์ นำกระเป๋าสตางค์ที่เก็บได้ไปใช้เอง
 - ค. วิชิต แจ่งเบาะแสนำจับพ่อค้ายาเสพติด
 - ง. วินัย เก็บกระเป๋าสตางค์ได้แล้วส่งคืนเจ้าของ
9. การพูดในข้อใด จัดว่าเป็นการพูดเพื่อเจ้า
- ก. เล่าความฝันให้เพื่อนฟัง
 - ข. เล่าเรื่องราวตลกขบขันให้เพื่อนฟัง
 - ค. เล่าประวัติของตนเองให้เพื่อนฟัง
 - ง. เล่าเรื่องไร้สาระเป็นไปไม่ได้ให้เพื่อนฟัง
10. คุณธรรมข้อใดที่ทำให้ศีลข้อ 3 สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- ก. ความมีสติตั้งมั่น
 - ข. ความซื่อตรง
 - ค. ความภักดี
 - ง. ความสำรวมในกาม

11. ข้อใดมีความหมาย**ไม่ตรง** กับหลักกรรมในพระพุทธศาสนา

- ก. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
- ข. ทำอย่างไร ได้อย่างนั้น
- ค. หว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น
- ง. บาปกรรมของเราสามารถชำระได้

12. การติดการพนัน ย่อมได้รับโทษอย่างไร

- ก. ไม่เป็นที่รักของเพื่อน
- ข. ไม่มีใครคบ
- ค. เมื่อชนะย่อมก่อเวร
- ง. แพ้เป็นพระ

13. กฎแห่งกรรมหมายถึงข้อใด

- ก. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล
- ข. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ
- ค. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่างความดีกับความชั่ว
- ง. กฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับการกระทำ

14. นักเรียนที่ติดการพนัน แสดงว่าไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมข้อใด

- ก. ไตรลักษณ์
- ข. เบญจศีล
- ค. เบญจธรรม
- ง. อปายมุข

15. เวไนยสัตว์ หมายถึงบุคคลที่เปรียบได้กับ บัวข้อใดต่อไปนี้

- ก. บัวพ่นน้ำ
- ข. บัวปริ่มน้ำ
- ค. บัวใต้น้ำ
- ง. ถูกทุกข้อ

16. การที่เราหมั่นฝึกสติอยู่เสมอ แสดงว่ามีความเคารพในสิ่งใด
- ก. เคารพในการศึกษา
 - ข. เคารพในการปฏิสังขาร
 - ค. เคารพในความไม่ประมาท
 - ง. เคารพในพระพุทธเจ้า
17. นักเรียนอยากจะได้ประสบผลสำเร็จในการ เรียน ต้องปฏิบัติตามหลักพละ 4 ข้อใด
- ก. ปัญญาพละ
 - ข. วิริยะพละ
 - ค. อหวัชชพละ
 - ง. สังคหะพละ
18. หลักธรรมข้อใดที่สอนเกี่ยวกับสิ่งที่ควรละเว้น เพราะเป็นช่องทางแห่งความเสื่อม
- ก. เบญจศีล
 - ข. อปายมุข ๖
 - ค. อกุศลมูล ๓
 - ง. เบญจธรรม
19. หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วยหลัก 4 ประการ ข้อใดถูกต้อง
- ก. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ ขันติ
 - ข. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค
 - ค. สมุทัย นิโรธ มรรค จาคะ
 - ง. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ ปัญญา
20. “ขยันให้เหงื่อออกตามขมขน ดีกว่าขี้เกียจแล้วยากจน จนน้ำล้นออกทางตา” สุภาษิตนี้ มีความหมายตรงกับหลักธรรมพละ 4 ข้อใดต่อไปนี้
- ก. ปัญญาพละ
 - ข. วิริยะพละ
 - ค. อหวัชชพละ
 - ง. สังคหะพละ

21. วิชิตฝึกการสำรวมกาย และวาจาให้เรียบร้อย จัดได้ว่าเข้ากับไตรสิกขาข้อใด

- ก. สीलสิกขา
- ข. จิตตสิกขา
- ค. ปัญญาสิกขา
- ง. จิตตสิกขาและปัญญาสิกขา

22. กรรมที่ทำ จัดว่าดีหรือชั่ว ขึ้นอยู่กับสิ่งใด

- ก. ผู้ทำ
- ข. เจตนาของผู้ทำ
- ค. วิธีการกระทำ
- ง. ผลของกรรม

23. การสร้างกรรมดี ก่อให้เกิดคุณค่าหรือประโยชน์ในด้านใดเป็นสำคัญ

- ก. เกิดความเชื่อที่ถูกต้อง
- ข. รู้จักการใช้เหตุผล
- ค. ไม่หวั่นเกรงต่ออันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น
- ง. มีบุคลิก ลักษณะ ความประพฤติที่ดี

24. การปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเกิดผลดีต่ออะไรมากที่สุด

- ก. ร่างกาย
- ข. อารมณ์
- ค. มารยาท
- ง. จิตใจ

25. การแสดงความกตัญญูทวดเวทิต่อ พระมหากษัตริย์ข้อใดสำคัญที่สุด

- ก. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี
- ข. กราบไหว้พระบรมฉายาลักษณ์
- ค. เขียนคำกลอนสรรเสริญพระองค์
- ง. ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี

26. ใครคือผู้ควรได้รับเกียรติจากการมีสังฆะ

- ก. วีระประกอบอาชีพสุจริต
- ข. จิตรახอบแต่งตัวสวยงาม
- ค. วิชัยชอบช่วยเหลือเพื่อน
- ง. วินัยเป็นคนร่ำรวย

27. บุคคลใดนำหลักพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “ยถาวาที ตถาการี” ไปใช้ในการดำเนินชีวิต

- ก. วินัยทำในสิ่งที่ตนเองพูดเสมอ
- ข. วิชิตเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า
- ค. วิชัยช่วยสอนการบ้านให้เพื่อน
- ง. วินิจบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัย

28. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนไม่เหมาะสม ขณะอยู่ในวัด

- ก. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย
- ข. สำรวมกิริยามารยาท
- ค. ไม่พูดจาหยาบค้าย
- ง. เล่นเสียงดัง

29. สิ่งก่อสร้างใดอยู่ในเขตพุทธาวาส

- ก. โบสถ์
- ข. กุฏิ
- ค. ห้องสรงน้ำ
- ง. หอฉัน

30. การงานที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำเรียกว่า อะไร

- ก. พุทธกิจ
- ข. พุทธพจน์
- ค. พุทธจริยา
- ง. พุทธศาสนสุภาษิต

เฉลยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา

1	ข	16	ค
2	ง	17	ก
3	ข	18	ข
4	ง	19	ข
5	ง	20	ข
6	ง	21	ก
7	ก	22	ข
8	ง	23	ง
9	ง	24	ง
10	ง	25	ก
11	ง	26	ก
12	ค	27	ก
13	ง	28	ง
14	ง	29	ก
15	ง	30	ก

แบบสอบถามเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำชี้แจง:

โปรดอ่านข้อความในแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ ให้เข้าใจ

1. แบบสอบถามเจตคตินี้มีทั้งหมด 45 ข้อ
2. การตอบแบบสอบถามเจตคติฉบับนี้ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด เพราะแต่ละคนย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน การเลือกคำตอบในแต่ละข้อจะไม่มีผลต่อคะแนนของนักเรียน
3. วิธีตอบแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน ซึ่งมีช่องคำตอบ 5 ช่องคำตอบในแต่ละข้อ คือ เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง/เห็นด้วย/ไม่แน่ใจ/ไม่เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง โดยแต่ละคำตอบมีความหมาย ดังนี้

เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง	หมายถึง	นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความมากที่สุด
เห็นด้วย	หมายถึง	นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความมาก
ไม่แน่ใจ	หมายถึง	นักเรียนไม่แน่ใจว่าตัวเองมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความมาก
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	นักเรียนไม่มีความเชื่อ หรือไม่มีความรู้สึกเหมือนในข้อความ
ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง	หมายถึง	นักเรียนไม่เคยมีความเชื่อ หรือไม่มีความรู้สึกเหมือนในข้อความเลยในชีวิต

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	5	4	3	2	1
ด้านความรู้สึก					
1. ข้าพเจ้ารู้สึกเพลิดเพลินในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
2. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่น่าสนใจ					
3. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ไม่ค่อยสนุก					
4. ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะ					
5. คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ล้ำสมัยไม่เหมาะสมกับสังคมไทย					
6. วิชาพระพุทธศาสนา ช่วยทำให้จิตใจของข้าพเจ้าสงบได้					
7. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าเกิดความเบื่อ และง่วงนอน					
8. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ยึดตำราและเนื้อหามากเกินไป					
9. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ข้าพเจ้าเรียนแล้วรู้สึกสบายใจ					
10. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่เรียนได้อย่างสบาย					
11. บรรยากาศในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มักทำให้ตึงเครียดเกินไป					
12. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการสอนเรื่องโอวาท 3 เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาแน่นอน					
13. การเรียนวิชานี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกผ่อนคลาย					
14. การสอนด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจและชัดเจนในเนื้อหามากขึ้น					
15. พระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ควรเรียน เพราะอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	5	4	3	2	1
ด้านพฤติกรรม					
1. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักช่วยเหลือและเกื้อกูล เพื่อนร่วมชั้นเรียน					
2. ข้าพเจ้าซักถามข้อสงสัยเมื่อมีปัญหาในเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
3. ข้าพเจ้ามักอ่านบทเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเข้าเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
4. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความสามารถของตนเอง					
5. ข้าพเจ้าสรุปเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาตลอด เพื่อทำความเข้าใจในการเรียนมากขึ้น					
6. ข้าพเจ้าเข้าเรียนตรงเวลาเสมอ เมื่อถึงชั่วโมงเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
7. การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้					
8. ขนบธรรมเนียมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ปฏิบัติตามได้ยาก					
9. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี					
10. วิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าสามารถตอบคำถามได้ด้วยตัวเอง					
11. ข้าพเจ้าชอบปฏิบัติตามวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา					
12. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาให้ข้าพเจ้ารู้จักคิดแก้ปัญหามากขึ้น					
13. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักมีความละเอียดรอบคอบ					
14. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าสำนึกในเรื่องผิดชอบชั่วดี					
15. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในตัวข้าพเจ้าให้มากยิ่งขึ้น					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	5	4	3	2	1
ด้านสติปัญญา					
1. ข้าพเจ้ามักทำข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนาได้ดีเสมอ					
2. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะนำไปสู่การเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนาได้ดี					
3. การเรียนเรื่องหลักธรรมได้สอนให้ดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง					
4. ทุกครั้งที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าเข้าใจเป็นอย่างดี					
5. ข้าพเจ้าคิดว่า ความรู้เรื่องหลักธรรมจะเรียนรู้ได้ดีด้วยการไปวัดเท่านั้น					
6. วิชาพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง					
7. ข้าพเจ้าจดจำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
8. ข้าพเจ้าเรียนหลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง					
9. วิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาได้มากขึ้น					
10. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้าเคารพในพระรัตนตรัยมากขึ้น					
11. วิชาพระพุทธศาสนา ทำให้ข้าพเจ้ารู้จักควบคุมจิตใจไม่ให้ทำอะไรตามใจตนเอง					
12. วิชาพระพุทธศาสนาไม่จำเป็นต้องเรียนเพราะเป็นวิชาที่ง่าย					
13. วิชาพระพุทธศาสนาสอนให้ข้าพเจ้าแสวงหาความจริงในชีวิตได้					
14. ข้าพเจ้าสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขได้					
15. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะ นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน					

แบบสอบถามเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำชี้แจง:

โปรดอ่านข้อความในแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ ให้เข้าใจ

1. แบบสอบถามเจตคตินี้ มีทั้งหมด 30 ข้อ
2. การตอบแบบสอบถามเจตคติฉบับนี้ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด เพราะแต่ละคนย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน การเลือกคำตอบในแต่ละข้อจะไม่มีผลต่อคะแนนของนักเรียน
3. วิธีตอบแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน ซึ่งมีช่องคำตอบ 5 ช่องคำตอบในแต่ละข้อ คือ เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง/เห็นด้วย/ไม่แน่ใจ/ไม่เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง โดยแต่ละคำตอบมีความหมาย ดังนี้

เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง	หมายถึง	นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความมากที่สุด
เห็นด้วย	หมายถึง	นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความมาก
ไม่แน่ใจ	หมายถึง	นักเรียนไม่แน่ใจว่าตัวเองมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความมาก
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	นักเรียนไม่มีความเชื่อ หรือไม่มีความรู้สึกเหมือนในข้อความ
ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง	หมายถึง	นักเรียนไม่เคยมีความเชื่อ หรือไม่มีความรู้สึกเหมือนในข้อความเลยในชีวิต

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	5	4	3	2	1
ด้านความรู้สึก					
1. ข้าพเจ้ารู้สึกเพลิดเพลินในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
2. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่น่าสนใจ					
3. ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะ					
4. วิชาพระพุทธศาสนา ช่วยทำให้จิตใจของข้าพเจ้าสงบได้					
5. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ยึดตำราและเนื้อหามากเกินไป					
6. วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ข้าพเจ้าเรียนแล้วรู้สึกสบายใจ					
7. บรรยากาศในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มักทำให้ตึงเครียดเกินไป					
8. การเรียนวิชานี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกผ่อนคลาย					
9. การสอนด้วยวิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจและชัดเจนในเนื้อหามากขึ้น					
10. พระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ควรเรียน เพราะอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน					
ด้านพฤติกรรม					
1. วิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักช่วยเหลือและเกื้อกูลเพื่อนร่วมชั้นเรียน					
2. ข้าพเจ้าซักถามข้อสงสัยเมื่อมีปัญหาในเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
3. ข้าพเจ้ามักอ่านบทเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเข้าเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
4. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความสามารถของตนเองเลย					
5. ข้าพเจ้าเข้าเรียนตรงเวลาเสมอ เมื่อถึงชั่วโมงเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
6. ขนบธรรมเนียมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ปฏิบัติตามได้ยาก					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	5	4	3	2	1
ด้านพฤติกรรม (ต่อ)					
7. วิธีการสอนแบบพุทธะ ทำให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี					
8. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาให้ข้าพเจ้ารู้จักคิดแก้ปัญหามากขึ้น					
9. การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ข้าพเจ้ารู้จักมีความละเอียดรอบคอบ					
10. วิชาพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในตัวข้าพเจ้าให้มากขึ้น					
ด้านสติปัญญา					
1. ข้าพเจ้ามักทำข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนาได้ดีเสมอ					
2. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะนำไปสู่การเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนาได้ดี					
3. ทุกครั้งที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าเข้าใจเป็นอย่างดี					
4. ข้าพเจ้าคิดว่า ความรู้เรื่องหลักธรรมจะเรียนรู้ได้ดีด้วยการไปวัดเท่านั้น					
5. ข้าพเจ้าเรียนหลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง					
6. วิธีการสอนแบบพุทธะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาได้มากขึ้น					
7. วิชาพระพุทธศาสนา ทำให้ข้าพเจ้ารู้จักควบคุมจิตใจไม่ให้ทำอะไรตามใจตนเอง					
8. วิชาพระพุทธศาสนาไม่จำเป็นต้องเรียนเพราะเป็นวิชาที่ง่าย					
9. ข้าพเจ้าสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขได้					
10. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะ นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน					

แบบวัดทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำชี้แจง:

แบบประเมินฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ตอบแสดงการรับรู้เกี่ยวกับความรู้สึก หรือการกระทำของตนเองในเรื่องการทำงานร่วมกับผู้อื่น การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น การตอบแบบสอบถามให้พิจารณา ข้อความในแต่ละข้อให้ตรงกับความรู้สึกและจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับรู้ว่าอยู่ในระดับใด และตอบลงในช่องคำตอบที่เป็นจริงเกี่ยวกับตนเองมากที่สุด การตอบแบบประเมินไม่มีข้อใดถูก ข้อใดผิด ดังนั้นขอให้นักเรียนตอบคำถามโดยคำนึงถึงความเป็นจริง ข้อมูลจากการทำแบบประเมินนี้ มีความสำคัญยิ่งต่อความสมบูรณ์ของการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

- บ่อยครั้งที่สุด (5) หมายถึง นักเรียนมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติตามข้อความมากที่สุด
 บ่อยครั้ง (4) หมายถึง นักเรียนมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติตามข้อความมาก
 นานๆ ครั้ง (3) หมายถึง นักเรียนไม่แน่ใจว่ามีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติเหมือนในข้อความมาก
 บางครั้ง (2) หมายถึง นักเรียนไม่มีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติตามข้อความ
 ไม่เคยเลย (1) หมายถึง นักเรียนไม่เคยมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติตามข้อความเลยในชีวิต

พฤติกรรมการปฏิบัติทักษะทางสังคม	ระดับการปฏิบัติ				
	บ่อยครั้งที่สุด	บ่อยครั้ง	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยเลย
	5	4	3	2	1
ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น					
1. ข้าพเจ้ารับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น					
2. ข้าพเจ้าเสนอความคิดเห็นใหม่ๆ ให้กับเพื่อนๆ เสมอ					
3. ข้าพเจ้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่ม					
4. ข้าพเจ้าทำงานกลุ่มโดยคำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ของตนเอง					
5. ข้าพเจ้าตั้งใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น					
6. ข้าพเจ้าไม่สามารถเสนอความคิดเห็นของตนเองได้					
7. ข้าพเจ้าช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มตามที่พอช่วยได้					

พฤติกรรมกาปฏิบัติทักษะทางสังคม	ระดับการปฏิบัติ				
	บ่อยครั้งที่สุด	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
	5	4	3	2	1
ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ต่อ)					
8. ข้าพเจ้าแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้ดี					
9. ข้าพเจ้ายินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวมแม้ต้องเสียประโยชน์ส่วนตน					
10. ข้าพเจ้าช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือกับเพื่อนในกลุ่มด้วยความเต็มใจ					
11. ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม					
12. ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างสมบูรณ์					
13. ข้าพเจ้ารู้สึกดีทุกครั้งเมื่อทำงานเป็นกลุ่ม					
14. ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม					
15. การทำงานเป็นทีม ช่วยให้ได้ฟังความคิดเห็นใหม่ๆ จากผู้อื่น					
ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น					
1. ข้าพเจ้าถ่ายทอดความรู้สึกให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย					
2. ข้าพเจ้าสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจและถูกต้อง					
3. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจที่จะอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ					
4. ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นกันเองเมื่อต้องสื่อสารกับเพื่อนในกลุ่ม					
5. ข้าพเจ้าให้ความสำคัญกับการสนทนาของเพื่อนในกลุ่ม					
6. ข้าพเจ้าไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกเป็นคำพูดได้ในบางครั้ง					
7. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ข้าพเจ้า สนทนาและสื่อความหมายกับผู้อื่นให้เข้าใจได้มากขึ้น					
8. ข้าพเจ้าพูดให้เพื่อนรู้สึกดีได้ ในการทำงาน					
9. ข้าพเจ้าเป็นผู้ฟังที่ดีขณะที่เพื่อนกำลังพูด					
10. ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเหตุผลให้เพื่อนยอมรับได้					
11. ข้าพเจ้าไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกเป็นคำพูดได้อย่างมีความหมาย					
12. ข้าพเจ้ารู้วิธีพูดแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล					
13. การเรียนการสอนทำให้ข้าพเจ้าสนทนากับผู้อื่นได้ดีขึ้น					
14. ข้าพเจ้ากล้าบอกความต้องการให้ผู้อื่นได้รู้					
15. ข้าพเจ้าสามารถเจรจาติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ดีในขณะทำการเรียนการสอน					

พฤติกรรมกาปฏิบัติทักษะทางสังคม	ระดับการปฏิบัติ				
	บ่อยครั้งที่สุด	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
	5	4	3	2	1
ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น					
1. ข้าพเจ้ารู้สึกดีทุกครั้งที่ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น					
2. ข้าพเจ้าไม่อยากร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่น					
3. ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี					
4. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความหมายที่ดี					
5. ข้าพเจ้าเรียนรู้การทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ดี					
6. ข้าพเจ้าทักทายเพื่อนในกลุ่มทุกครั้งที่ทำกิจกรรมร่วมกัน					
7. ข้าพเจ้าไม่สบายใจหากต้องร่วมกิจกรรมกับคนที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ					
8. ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่สบายใจ					
9. ข้าพเจ้าสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย					
10. ข้าพเจ้ามีวิธีสร้างความคุ้นเคยกับเพื่อนหญิงและชาย					
11. ข้าพเจ้าชอบทำให้เพื่อนๆ ในกลุ่มเกิดความสนุกสนาน					
12. ข้าพเจ้าเข้าใจและใส่ใจในความรู้สึกของเพื่อนเสมอ					
13. ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทหลายคน					
14. ข้าพเจ้าพยายามปรับปรุงตัวให้เข้ากับเพื่อนในกลุ่ม					
15. ข้าพเจ้าสามารถสร้างความคุ้นเคยกับเพื่อนได้ทุกเพศทุกวัย					

ภาคผนวก จ
แผนการจัดการเรียนการสอนแผนพุทธะ

จุดประสงค์การเรียนรู้	ลักษณะพฤติกรรมที่ปรากฏ
ด้านสมาธิ Concentration (จิตใจ)	1. นักเรียนมีจิตใจร่าเริง แจ่มใส ในขณะที่เรียน 2. นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอน 3. นักเรียนมีสมาธิในการเรียน มุ่งมั่นตั้งใจทำงาน ไม่เหม่อลอย 4. นักเรียน เห็นคุณค่าและศรัทธาหลักธรรมเรื่องอบายมุข 6
ด้านปัญญา Wisdom (ความรู้ความคิด การปฏิบัติ)	1. นักเรียนอธิบายความหมายและความสำคัญของอกุศลมูล 3 ได้ 2. นักเรียนยกตัวอย่างผลเสียของอกุศลมูล 3 ได้ 3. นักเรียนสามารถแยกแยะสิ่งที่เป็นความดีและความชั่วได้อย่างถูกต้อง 4. นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักอกุศลมูล 3 เพื่อแก้ปัญหา

สาระการเรียนรู้ (Content)

อกุศลมูล 3 (มูลเหตุที่นำไปสู่การทำชั่ว)

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบพุทธะ

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา

1. ครูสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ด้วยการกล่าวทักทาย แนะนำแนวทางในเรื่องที่จะเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีให้กับนักเรียน
2. นักเรียนสวดมนต์เพื่อความสงบและเป็นสมาธิก่อนเรียน บทสวดมนต์ ดังนี้

คำกล่าวระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย

- ♦ พุทธัง สาระนัง คัจฉามิ
 - ♦ ธัมมัง สาระนัง คัจฉามิ
 - ♦ สังฆัง สาระนัง คัจฉามิ
- ๑ พระพุทธคือ ศาสดา องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 - ๑ พระธรรมคือ คำกล่าว สั่งสอนชาวพุทธทั่วไป
 - ๑ พระสงฆ์เราจนบิโหว่ เพราะสอนให้เราชั่วดี

3. ครูทบทวนถึงเรื่องเบญจศีลและอบายมุข 6 ว่า เป็นสิ่งที่หากละเมิดหรือเสกไปจะทำให้เกิดความชั่วต่างๆ ขึ้น ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ พร้อมกันนี้ครูอธิบายถึงสิ่งที่เป็นรากเหง้าของการทำความชั่วต่างๆ ว่าเกิดจากอกุศลมูล 3 อย่าง และตั้งคำถามเปิดประเด็น ดังนี้

- 3.1 นักเรียนรู้หรือไม่ว่ารากเหง้าของการให้เกิดความชั่วต่างๆ เกิดจากอะไร ?
- 3.2 และอกุศลมูล 3 อย่างนั้นได้แก่อะไรบ้าง?

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาอุคคัลลธรรม

1. ครูอธิบายความหมายของอุคคัลลธรรม 3 อย่าง หมายถึง รากเหง้าแห่งความชั่ว หรือ ต้นเหตุของความชั่ว ได้แก่

1.1 โลภะ หมายถึง ความอยากได้ คืออยากได้ในสิ่งที่ตนไม่มีสิทธิหรือไม่มีโอกาสที่จะได้ ความอยากได้นี้ทำให้คนกล้าประพฤติชั่ว เพื่อที่จะให้ตนได้ในสิ่งที่ต้องการ เช่น ลักขโมย พูดยา หรือทำร้ายผู้อื่น

1.2 โทสะ หมายถึง ความโกรธ ความเคียดแค้น คือ ประทุษร้าย บุคคลที่มีโทสะ จะมีจิตใจไม่สงบสุข เพราะจิตร้อนรุ่มด้วยไฟโกรธ

1.3 โมหะ หมายถึง ความหลง ความไม่รู้จริง ความเห็นผิดเป็นถูก และเป็นสาเหตุให้คนกล้าทำความชั่ว เพราะไม่ได้ไตร่ตรองว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ

2. ครูยกตัวอย่างผลเสียของอุคคัลลธรรมทั้ง 3 ว่าหากเกิดขึ้นแล้วจะมีผลอย่างไร เช่น จะทำให้เกิดการละเมิดเบญจศีลตามมา พร้อมยกอธิบายเป็นแผนผังความคิดบนกระดาน

3. ครูและนักเรียนร่วมกันเสนอหลักการ แนวคิดร่วมกัน ระบุงถึงปัญหาที่ทำให้เกิดอุคคัลลธรรมทั้ง 3 และบอกวิธีแก้ไข

4. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ตามหัวข้อ ให้แต่ละกลุ่มเสนอวิธีแก้ไขอุคคัลลธรรมหัวข้อที่กลุ่มตัวเองได้

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา

1. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ศึกษาเพิ่มเติมจากใบความรู้เรื่อง อุคคัลลธรรม 3 และวิเคราะห์ถึงแนวทางการแก้ไขร่วมกัน

2. ครูยกตัวอย่างแนวทางการแก้ไขอุคคัลลธรรม 3 ว่าควรยึดหลักปฏิบัติตามหลักของ ศีล 5 เช่น ความโลภ แก้ไขด้วยการรู้จักแบ่งปัน ความโกรธ แก้ไขด้วยการแผ่เมตตา รู้จักให้อภัย ความหลง แก้ไขด้วยการบริหารจัดการและเจริญปัญญา

3. นักเรียนนำเสนอผลงานในหัวข้อของแต่ละกลุ่ม โดยร่วมกันอภิปรายถึงสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหาเรื่อง อุคคัลลธรรม 3

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้

1. นักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม เสนอแนวความคิด และปรับปรุงผลงานของกลุ่มให้ที่ถูกต้องมากขึ้น
2. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันนำผลงานทั้ง 3 กลุ่มมารวมกันเป็นใบความรู้เรื่อง “อกุศลมูล 3”
3. ครูอธิบายเพิ่มเติมถึงข้อเสีย และวิธีการแก้ไขอกุศลมูล 3 ให้นักเรียนฟัง

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “อกุศลมูล 3” พร้อมสรุปร่วมกันในประเด็น ดังต่อไปนี้
 - 1.1 ข้อเสียของการเกิดอกุศลมูล 3
 - 1.2 หลักการในการปฏิบัติเมื่อเกิดอกุศลมูล 3
2. ครูแนะนำให้นักเรียนนำวิธีการป้องกันให้ตัวเองห่างไกลจากอกุศลมูล 3 ไปใช้ ในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. คำกล่าวระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย
2. ใบความรู้เรื่อง “อกุศลมูล 3”
3. แผนผังความคิด (Mind mapping) เรื่องอกุศลมูล 3

การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	1. แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	1. เกณฑ์ระดับดีถือว่าผ่าน
2. ตรวจผลงาน	2. แผนผังความคิด (Mind mapping) เรื่องอกุศลมูล 3	2. เกณฑ์ระดับดี ถือว่าผ่าน

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินผังมโนทัศน์ (Maid Map Rubric)

ชื่อกลุ่ม ชั้น

กิจกรรม (Activity)	ระดับคุณภาพ				รวม (Total)
	ดีมาก (10 – 9)	ดี (8 – 6)	พอใช้ (5 – 3)	ควรปรับปรุง (2 – 1)	
เนื้อหา (Content)	แสดงความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ค้นคว้ามามาก มีขั้นตอน ครบถ้วน มีการสรุปความคิดเห็นโดยใช้เหตุผล ได้อย่างสมเหตุสมผล	แสดงความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ค้นคว้ามาย่างดี มีขั้นตอน ครบถ้วน มีการสรุปความคิดเห็นโดยใช้เหตุผลได้อย่างสมเหตุสมผล	แสดงความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ค้นคว่าปานกลาง ขาดขั้นตอน และรายละเอียด มีการสรุปความคิดเห็น	แสดงความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ค้นคว่าปานกลาง ขาดขั้นตอน และรายละเอียด ไม่มีการสรุปความคิดเห็น	
การนำเสนอผลงาน (Presentation)	จัดทำแผนภาพอย่างเป็นระบบ และนำเสนอด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง ครอบคลุมหัวข้อและรายละเอียดที่สำคัญ	จัดทำแผนภาพอย่างเป็นระบบและนำเสนอด้วยข้อมูลแบบที่ถูกต้อง ครอบคลุมหัวข้อสำคัญ ขาดรายละเอียดในบางหัวข้อ	จัดทำแผนภาพ นำเสนอด้วยข้อมูลถูกต้อง แต่ไม่ครอบคลุมในหัวข้อสำคัญ บางประเด็นและขาดรายละเอียด	จัดทำแผนภาพ นำเสนอด้วยข้อมูลถูกต้องบางส่วน ขาดบางประเด็นสำคัญ และขาดรายละเอียด	
การออกแบบ (Design)	มีการใช้ รูปภาพ ตัวอักษรและสีสั้น เร้าความสนใจ มีมาตราส่วนและสมดุลของภาพ	มีการใช้ ตัวอักษรและสีสั้น เร้าความสนใจ มีมาตราส่วนและสมดุลของภาพ	มีการใช้ ตัวอักษรและสีสั้น น่าสนใจ ขาดมาตราส่วนและสมดุลของภาพ	ขาดการใช้ ตัวอักษรและสีสั้น มาตราส่วนและสมดุลของภาพไม่ได้ สัดส่วน	
ระดับคุณภาพ 10 – 9 = ดีมาก 8 – 6 = ดี 5 – 3 = พอใช้ 2 – 1 = ควรปรับปรุง		ผลการประเมิน 26 – 30 = ดีมาก 20 – 25 = ดี 11-19 = พอใช้ 0 – 10 = ควรปรับปรุง		ลงชื่อ ผู้ประเมิน (.....)/...../.....	
ประเมินโดย ☐ ครู					

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	พระมหาวีระพงษ์ สิงห์ครุฑ
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2529
สถานที่เกิด	อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร
บรรพชา	9 พฤษภาคม พ.ศ. 2542
อุปสมบท	9 มิถุนายน พ.ศ. 2550
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2541	ประถมศึกษา จาก โรงเรียนบ้านมะพริก ตำบลทุ่งมน อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร
พ.ศ. 2549	เปรียญธรรมห้าประโยค (เทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนปลาย) จาก สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
พ.ศ. 2554	ศาสตรบัณฑิต (การสอนภาษาอังกฤษ) จาก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2557	การศึกษามหาบัณฑิต (วิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร